



T.C.

 STANBUL T CARET  N VERS TES 

 LET    M B L M  VE İNTERNET ENST T   

Medya ve  leti   m  alı malar  Anabilim Dal 

Medya ve  leti   m  alı malar  Y ksek Lisans Program 

**K TABIN D J TALLE  ME S RE İNDE YEN  PRAT KLER:
WATTPAD KULLANICILARI  ZER NE B R ARA TIRMA**

Y ksek Lisans Tezi

Elif Nur KURALAY

100017330

 stanbul, 2023



T.C.

İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ

İLETİŞİM BİLİMİ VE İNTERNET ENSTİTÜSÜ

Medya ve İletişim Çalışmaları Anabilim Dalı

Medya ve İletişim Çalışmaları Yüksek Lisans Programı

**KİTABIN DİJİTALLEŞME SÜRECİNDE YENİ PRATİKLER:
WATTPAD KULLANICILARI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA**

Yüksek Lisans Tezi

Elif Nur KURALAY

100017330

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Sena Aydın

İstanbul, 2023

ETİK BEYAN SAYFASI

Hazırlamış olduğum tez özgün bir çalışma olup YÖK ve İstanbul Ticaret Üniversitesi Lisansüstü Yönetmeliklerine uygun olarak hazırlanmıştır. Ayrıca, bu çalışmayı yaparken bilimsel etik kurallarına tamamiyle uyduğumu; yararlandığım tüm kaynakları gösterdiğimi ve hiçbir kaynaktan yaptığım ayrıntılı alıntı olmadığını beyan ederim. Bu tezin ihtiva ettiği tüm hususlar şahsi görüşüm olup İstanbul Ticaret Üniversitesi'nin resmi görüşünü yansıtmamaktadır.

Öğrenci Adı-Soyadı ve İmzası:



T.C. İSTANBUL TİCARET
ÜNİVERSİTESİ

ÖZET

Teknolojinin gelişmesiyle beraber çalışma hayatından, eğitime, sağlık hizmetlerinden ticarete dünya yoğun bir dijitalleşme sürecine girmiştir. Özellikle hizmetler alanında; medya, eğitim gibi konularda dijitalleşme daha hızlı ve yoğun olmuştur. Bu dijitalleşme süreci zaman ve mekân kavramını ortadan kaldırmıştır. Dijitalleşme ile bilgiye dünyanın her yerinden ve her zaman ulaşma olanağına sahip olunmuştur. Yani “anında ve her zaman” kavramı hayatımıza girmiştir. Teknoloji bilgilere hızlı ulaşmanın önünü açarak yeni bir yaşam biçiminin oluşumuna olanak sağlamıştır. Bu dijitalleşme bir taraftan hayatımızı kolaylaştırırken diğer taraftan farklı sorunları da beraberinde getirmiştir. Kitabın dijitalleşmesiyle beraber, geleneksel kâğıt kitaplara olan ilgi azalmış olup, e-kitaplar ve diğer elektronik okuma materyalleri popülerlik kazanmıştır. Okuyucular kitaplara; akıllı telefonlar, tabletler, e-okuyucular ve bilgisayarlar gibi çeşitli cihazlardan erişebilmektedirler. Bu sayede kitaplar daha kolay ve erişilebilir hale gelmiştir. Kitabın dijitalleşmesi, okuma alışkanlıklarında önemli değişimlere neden olmuştur. Okuyucular, tüm kitapları yanında taşımak yerine hepsini elektronik bir cihazda depolayarak yanlarında bulundurabilmektedirler. Hatta dilerlerse bu kitapları sesli olarak dinleyebilmektedirler. Bir diğer taraftan bakacak olursak ekrandan uzun süreli okuma yapmak, okuyucuları göz sağlığı açısından olumsuz etkileyebilmektedir. Şarj süresi ve internet bağlantısı gibi teknik aksaklıklar da okumaya engel olabilmektedir. Dijitalleşmenin, okuma alışkanlığına etkisi olduğu kadar yazma alışkanlığına da büyük etkisi olmuştur. Elle yazmak yerine dijital ortamlarda yazmak ve sonrasında hata düzeltme, kopyalama ve paylaşma gibi eylemler hız kazanmıştır. Hızlı içerik üretilip, paylaşılması ve okuyucuların hızlı geri bildirimde bulunması, yazarları daha fazla yazmaya teşvik etmiştir. Bu çalışmada kitabın dijitalleşmesi ve okuma alışkanlıklarının değişimiyle hayatımıza giren e-kitap uygulaması olan Wattpad konusu ele alınacaktır. Kullanıcıların makale, hikâye ya da şiir yazabildikleri aynı zamanda okuma yapabildikleri ücretli ya da ücretsiz kullanım sağlayan e-kitap uygulaması olan Wattpad, dijitalleşmenin yazım pratiklerini dönüştürmedeki etkisini anlamak için kayda değer örneklerden biridir. Çalışmada wattpad uygulaması kitabın dijitalleşmesi ve okuma ve yazma

alışkanlıklarındaki değişimler bağlamında incelenecektir. Ayrıca dijitalleşen kitabın daha kolay ulaşılabilir ve depolanabilir olmasının popüler kültüre etkisi analiz edilecektir.

Anahtar Kelimeler: *E-book, Elektronik Kitap Yayıncılığı, Dijitalleşme, Elektronik Yayıncılık, Sosyal Medya, Wattpad*

ABSTRACT

With the advancement of technology, the world has entered a phase of intense digitalization in various aspects of life, including work, education, healthcare, and commerce. Particularly in service-oriented fields such as media and education, digitalization has progressed rapidly. This process has eliminated the constraints of time and space, allowing access to information from anywhere and at any time. The concept of "instantaneous and constant" has become integrated into our lives. Technology has facilitated fast access to information, enabling the emergence of a new way of living. While digitalization has made life easier in many aspects, it has also brought about certain challenges. The digitalization of books has led to a decline in the interest in traditional paper books, while e-books and other electronic reading materials have gained popularity. Readers can access books through various devices such as smartphones, tablets, e-readers, and computers, making books more convenient and accessible. The digitalization of books has brought significant changes to reading habits. Instead of carrying multiple books, readers can store them all in a single electronic device. Furthermore, they have the option to listen to books in audio format. On the other hand, prolonged reading on screens can have negative effects on readers' eye health. Technical issues such as battery life and internet connectivity can also hinder reading experiences.

Digitalization has not only influenced reading habits but also had a significant impact on writing habits. Writing in digital environments, with features such as error correction, copying, and sharing, has gained momentum. The ability to generate and share content quickly and receive prompt feedback from readers has encouraged authors to write more. This study focuses on

Wattpad, an e-book application that has emerged as a result of the digitalization of books and the transformation of reading habits. Wattpad allows users to write articles, stories, and poems, as well as read content either for free or through paid usage. It serves as a noteworthy example to understand the effects of digitalization on writing practices. The study will explore Wattpad as an application in the context of the digitalization of books and the changes in reading and writing habits. Additionally, it will analyze the influence of the easily accessible and storable nature of digitalized books on popular culture.

Keywords: *E-book, Electronics Book Publishing, Digitization, Elektronik Publishing, Social Media, Wattpad*



TABLO LİSTESİ.....	vii
ŞEKİL LİSTESİ	viii
GRAFİK LİSTESİ.....	ix
KISALTMALAR.....	x
GİRİŞ	1
1. KİTABIN SERÜVENİ: KISA BİR TARİHSEL BAKIŞ	5
1.1. Taş Tabletten, Dijital Tablete.....	6
1.1.1. İletişimde Kullanılan Malzemeler.....	9
1.1.2. Kâğıdın Bulunuşu ve Kitapta Kullanımı	11
1.1.3. Matbaanın Bulunuşu ve Gelişimi	12
1.2. Günümüzde Kitap ve Yayın Dünyası Pratikleri	15
1.3. Yazar, Yayıncı, Dağıtım ve Kitapçı	19
2. KİTABIN DİJİTALLEŞMESİ ve SOSYAL MEDYA YAZARLIĞI	21
2.1. Dijitalleşme	22
2.1.1. İletişim Dönüşüm: Web Teknolojisi ve İnternetin Hikâyesi	24
2.2 Sosyal Mecraların Gelişimi ve Yaygınlaşması	28
2.3. Kitabın Dijitalleşmesi ve E-Kitap	31
2.3.1. Yeni Bir Format E-Kitap.....	33
2.3.2. E-Kitap Türleri	35
2.3.3. E-Kitap Yayıncılığı Kategorileri	37
2.3.4. E-Kitabın Kullanım Alanları	39
2.3.5. Geleneksel Kitapla Bir Karşılaştırma: Avantajları, Dezavantajları ve Tartışılan Konular.....	40
3. SOSYAL MEDYADA YAZAR OLMAK (WATTPAD).....	43
3.1. Bir Sosyal Medya Mecrası Olarak Wattpad	43
3.1.1. Wattpad’de Yazı Türleri	51

3.1.2. Geleneksel Yazarlık ve Wattpad Yazarlığı	54
3.1.3. Wattpad karakterleri	54
3.1.4. Watpadd'in Söylem Tanımı.....	61
3.1.5. Wattpad ve Z Kuşağı	62
3.1.6. Basılı Kültür ve Wattpad Kültürü.....	66
4. TÜRKİYE'DE WATTPAD YAZARLIĞI	68
4.1 Wattpad Yazarlarıyla Wattpad Üzerine.....	69
4.1.1. Wattpad Profilleri: Tanışma ve Dahil Olma Biçimleri	72
4.1.2. Sanal Olmayan Dünyada Wattpad Yazarları: Günlük Hayatta Yazma Pratikleri, Yazıyla İlişkileri	72
4.1.3. Wattpad Yazarlarının Günlük Hayatta Okuma Pratikleri	73
4.1.4. Wattpad Yazarlığında Eleştirmenlik: Motivasyonları, Düşünceleri Eleştiriyle İlişkileri	75
4.1.5. Neden Wattpad: Yazarların Gözünden Wattpad Değerlendirmesi	76
SONUÇ.....	81
KAYNAKÇA	88
EKLER.....	93

TABLO LİSTESİ

Sayfa No.

Tablo 1. 2023 Temmuz Ayı Kategori Dağılımı	16
Tablo 2. TÜİK Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması.....	25
Tablo 3. We Are Social 2023 Raporu	27
Tablo 4. Sosyal Ağların Aylık İzlenme Süreleri	27
Tablo 5. Yazar Antony Mayfield'e Göre Sosyal Medya Özellikleri	30
Tablo 6. E-kitap Türleri	36
Tablo 7. Sayılarla Wattpad Platformu	46
Tablo 8. Wattpad'de Türler	51
Tablo 9. Z Kuşağının, X Kuşağı ve Y Kuşağıyla Kıyaslanması.....	53
Tablo 10. Büyük Hicran Hikayesi.....	55
Tablo 11. Aylız Hikayesi.....	56
Tablo 12. Evliliğin Arka Planı Hikayesi	57
Tablo 13. İncelenen Kitaplarda Yer Alan Kötü Alışkanlıklar/ Özellikler	59
Tablo 14. Kuşaklar.....	64
Tablo 15. Yazarların Cinsiyet, Yaş, Eğitim Durumları, Yazdıkları Türler ve Karakter Analizi	79

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa No.

Şekil 1. Yazı Örnekleri	8
Şekil 2. Geleneksel Kitaplar, E-kitaplar ve Etkileşimli E-kitapların Kullanıcı İle Etkileşim Düzeyi ...	35
Şekil 3. Wattpad Kullanıcı Arayüzü	44
Şekil 4. Wattpad'de Seçilen Hikayenin Bilgileri	45
Şekil 5. Wattpad'de Seçilen Hikaye Bölümleri	45
Şekil 6. Wattpad'in Çalışma Sistemi.....	47
Şekil 7. Wattpad Hikâye Sıralaması	49



GRAFİK LİSTESİ

Sayfa No.

Grafik 1. 2023 Temmuz Kategori Dağılımı	17
Grafik 2. Türk Halkı Kitap Okuma Alışkanlıkları.....	18
Grafik 3. Hanelerde İnternet Erişim İmkânı ve Bireylerde İnternet Kullanımı	26



KISALTMALAR

ABD : Amerika Birleşik Devletleri

BBY: Bilgi ve Belge Yönetimi

BT : Hanehalkı Bilişim Teknolojileri

ISBN : International Standard Book Number

MEGEP : Mesleki Teknik Eğitimin Güçlendirilmesi Projesi

RTÜK : Radyo ve Televizyon Üst Kurulu

TED : Technology, Entertainment and Design

TÜİK : Türkiye İstatistik Kurumu

YAYFED : Yayımcı Meslek Birlikleri Federasyonu

GİRİŞ

İletişim teknolojileri söz, yazı ve görüntüye dayalı kitle iletişim araçlarını tek bir iletişim mecrası haline gelmiştir. İnternet üzerinde geleneksel medya mecraları kitap, dergi, gazete, radyo, sinema ve televizyon dijital ortama taşınarak yan yana bir organ olma yolunda hızlı bir şekilde gelişim göstermektedir.

Dijitalleşmenin en yoğun yaşandığı yer medya alanıdır. Kâğıda dayalı iletişim mecraları kitap, dergi, gazete; emek, maliyet ve ulaşım açısından kolaylık sağlayan dijital alana daha hızlı adapte olmaktadır. Kitabın dönüşümünün yanı sıra edebi eserler de kendine dijital alanda yer bulmaya başlamıştır.

Daha az kuralcı, daha özgür ve ulaşımı kolay olan dijital zeminde edebi türlerden roman ve hikâye siteleri ortaya çıkmıştır. Hatta bu sitelerde yayınlanan öyküler, romanlar kâğıda basılı kitaba dönüşmüştür. Dijital ortamda yayınlanan sonra basılı kitaba dönüşen romanlar ve öyküler; filmlere, dizilere konu olmaktadır. Sinemanın ve televizyonun ana kaynaklarından birisi olan edebiyat dijital medya üzerinden sinema ve televizyonu takip eder duruma gelmiştir. Walter J. Ong sözlü ve yazılı kültür –Sözün Teknolojileşmesi- adlı kitabında elektronik ortamda gelişen iletişime ikinci sözlü kültür çağı adını vermiştir. *“Sözel anlatımın elektronik dönüşümü, hem kelimenin yazıyla başlayıp, matbaayla pekiştirilen mekan bağlarını güçlendirmiş hem de bilincimizi ikincil sözlü kültür çağına sokmuştur...Bugün ortaya atılan iddiaların tersine elektronik araçlar basılı kitapları yok etmez, tam tersine kitap sayısını artırır.”* (Ong, 1995, s. 160).

Yazılı kültürün ilk örnekleri kaya resimleridir. İnsanlar avlanma sahnelerini ve dini ayinlerini mağaralara ve duvarlara resmederek gelecek nesillere bırakmışlardır. Bunun örneğini milattan önce on binli yıllarda Urfa'nın Göbeklitepe gibi arkeolojik kazılar sonucu ortaya çıkan kalıntılarda görülmektedir. Bu kaya resimlerinden yazıya geçiş Mezopotamya'da Sümerler tarafından başarılırken, aynı dönemde Mısırlılar tarafından hiyerografik yazıya geçiş

sağlanmıştır. Kil tabletlere, parşömenlere, derilere ve ağaç kabuklarına yazılan yazılar korunarak, gelecek nesillere bırakılmıştır.

1450 yılında Gutenberg'in matbaayı bulmasıyla kitabın basımı, çoğaltılması konusunda önemli bir ilerleme kaydedilmiştir. Gutenberg ilk eser olarak gotik harflerle İncil'i basmıştır. Daha önce tahta baskılarla matbaanın Çin'de kullanıldığı bilinmesine karşılık Gutenberg'in buluşu kitabı endüstriye dönüştürmüştür. Yazıdan ve alfabenin bulunmasından sonra ikinci devrim niteliğindeki değişim Gutenberg'in matbaasıdır. Matbaadan önce elle yazılan kitapların çoğaltılması yeniden yazılması anlamına geliyordu. Matbaa ile beraber meydana gelen en önemli yenilik baskının çoğaltılmasıdır. Kâğıdın incelmesi, baskının seri hale gelmesi kitabın daha çok okunur olmasını beraberinde getirmiştir. Başta kutsal kitaplar olmak üzere insanların eline daha çok kitap geçer oldu.

Kâğıdın iletişimde egemenliği 1900'lerin başına kadar devam etti. Fakat matbaada çalışma koşullarının ağırlığı, uzun süren mesai saatleri, günde 2500 ya da daha fazla yaprak basılması gerekliliği ve yayınlanan kitapların başka bir yayıncı tarafından yayınlanmaması gibi durumlar nedeniyle popülaritesini kaybetmeye başlamıştı (Labarre, Kitabın Tarihi, 1984). Kâğıda dayalı iletişim araçları ilk sarsıntıyı sinema ve televizyonun devreye girmesiyle yaşadı. Gazete, dergi görsel unsur olarak fotoğrafı da yanına alarak, tasarımını değiştirerek daha doğrusu az yazı çok resim kullanarak varlığını sürdürdü. Görsel unsurlar, kitapta kapak tasarımı, grafik, fotoğraf gibi estetik ve belge amaçlı kullanımla kitabı zenginleştirdi. Kitap kapaklarında fotoğraf kullanılmaya başlandı.

1960'lı yıllarda bilgisayarın bulunmasıyla bilgi ve iletişim alanında yeni bir döneme geçilmiştir. 1990'lı yıllarla beraber internetin yaygınlaşması adeta bir devrim niteliğinde olmuş, dünyayı evrensel bir köy haline getirmiştir. *“Bütün medya bir yeniden yapımdır; insanın icra edebileceği yeteneklerin ötesinde bir takım biyolojik yeteneklerin bir modelidir: tekerlek, ayağın bir uzantısıdır; kitap, gözün bir uzantısıdır; elbise, derinin bir uzantısı; elektrik devresi, merkezi sinir sisteminin bir uzantısı. Her medyum, bizi hipnotize edecek bir güçle girdap oluşturan kuvvetinin zirve noktasına getirilmiştir. Medyumlar, bütün medya bir arada hareket*

ettiklerinde bilinçliliğimizi, ruhsal anlamda tümüyle yeni evrenler yaratacak ölçüde değiştirebilirler.” (Povers, 2001, s. 145) .

Dijitalleşme hayatın bütün alanlarına girdi. Ancak en hızlı kendini fark ettirdiği alan medya oldu. Özellikle kâğıda dayalı iletişim organlarına karşı yeni medya ortamı internet; kitabı, dergiyi, gazeteyi hızlı bir şekilde kendi mecrasına topladı. Görsel iletişim mecralarını buna katarak adeta tek mecra oldu. Kâğıdı ikame eden internet kitap bağlamında üçüncü devrimdir.

Dijital medyada haberler yazılı, sesli ve görüntülü olarak geleneksel mecraların tümünü kapsamaktadır. Dijital medya bütün geleneksel medya araçlarını bir araya toplarken, teknolojinin ucuzlaması ve sayıların artması nedeniyle kontrolsüz bir alan olarak görünmektedir. Dijital medya okurunun durumu okyanus kenarında oltayla balık avlayan adama benzemektedir. İnternet ortamı tıpkı okyanus kadar geniş bir alan, ne istendiği bilinmezse köpek balıklarına yem olmak gibi dijital ortamda kaybolmak söz konusudur. Bilinçli bir okuyucu oltasını nereye atacağını ve o bölgede hangi balık türlerinin daha çok olma ihtimalini baştan düşünendir.

Okuyucu gazeteyi, dergiyi bayiden almak yerine onun dijital versiyonunu internetten okumayı tercih etmektedir. Kitaba ulaşmak için kitapevine gitmek yerine onu internet aracılığıyla tableten, cep telefonundan okumaya başlamışlardır. O nedenle bazı gazeteler, dergiler baskılı yayınlarını durdurdular. Örneğin dünyanın en çok satan dergilerinden Newsweek kâğıda dayalı yayını durdurarak internet üzerinden yayın yapmaktadır.

Geleneksel iletişimin temel aracı olan ve diğer mecralar için referans teşkil eden kitap, e-kitap olarak da okuyucunun karşısına çıkmaktadır. Artık hiç basılmadan sadece dijital ortamda yayınlanan kitaplar mevcuttur. Kitapla özdeşleşmiş roman ve öykü gibi edebi türler kaynağından koparak dijital ortamda kendilerine yer bulmaya başlamışlardır. Hatta önce dijital ortamda binlerce, yüz binlerce okuyucu bulan öyküler, romanlar baskı yoluyla da okuyucuya ulaşır olmuştur. Bu dalganın başını bloglar çekmiştir. Bloglar sayesinde her yazar kendi

yayını/yayın organını çıkarmaya başladı. Sonra 2006 yılında blog yazarlarını ve yazmaya istekli özellikle genç kuşakları biraraya getiren 92 milyon takipçisi olan Wattpad platformu ortaya çıktı.

Martin Creaner Dijital Ekonomiye Anlamak adlı kitabında dijital toplumu şöyle tanımlamaktadır:

“1990’ların başında, dijital uzmanı Nicholas Negroponte ‘dijital olabilecek her şey bir gün dijital olacak’ demişti. Telefon görüşmeleri, fotoğraflar, şarkılar, filmler, oyunlar, kitaplar hatta çalışma alanları ile insan ilişkileri hem dijital hem de her yerden ulaşılabilir olmuş durumda. Bunun sebebi destekleyici ekosistemlerin büyümesi, kolay kullanımlı ve uygun maliyetli hale gelmesidir. Değişimin önündeki önemli engeller birer birer ortadan kalkmıştır.” (Creaner, Dijital Ekonomiye Anlamak, 2015).

1. KİTABIN SERÜVENİ: KISA BİR TARİHSEL BAKIŞ

Bir iletişim aracı olarak kitap, kullanıldığı mecralar itibariyle farklı tanımlar almıştır. O nedenle bütüncül bir tanım yapmak oldukça güçtür. Kitabı tanımlarken, teknik özelliklerinden daha çok içerik bağlamında tanımlamak daha doğru olacaktır. Kitabın bir konuyu detaylı ve derinleme işlemesi zaman içerisinde bilgi ve birikimlerin artması nedeniyle hacim olarak büyümüş, tür olarak çeşitlenmiştir.

Kitabın ortaya çıktığı coğrafi bölgeler dikkate alındığında, farklı farklı malzemeler kullanılarak kitaplar oluşturulmuştur. Örneğin, Mısır'da papirüs, Anadolu'da parşömen, Hicaz'da deri, Mezopotamya'da taş tabletler yazıya ev sahipliği yapmıştır. Bu farklı zeminler nedeniyle, kitabı tanımlamak zordur. *“Mağara duvarı, kil tablet, mermer, balmumu tablet, papirüs, kâğıt yeni nesil tabletle karşılaştırıldığında kalite bir parşömen insanlığın kullandığı en mükemmel yazı malzemesidir. Bazen 40 yıl önce yazılmış bir kâğıt üzerindeki yazı zor okunurken, 1500 yıllık parşömenler sanki dün yazılmış duygusu uyandırmaktadır.”* (Bedir, 2016, s. 171).

Kitap her dönem kendine bir zemin bularak özünü koruyarak yeni bir şekilde okuyucuların önüne çıkmaktadır. Tarihi süreç içerisinde en kalıcı olan taş tabletlerdir. İkinci sırada ise parşömen gelmektedir. Papirüs, deri, kâğıt gibi kitaba malzeme olan unsurlar zamana karşı daha az dayanıklıdır. Kitabın ve yazının tarihine baktığımızda teknoloji geliştikçe kitabın ortaya çıktığı fiziki zemin zayıflamaktadır. Bugün dijital zemine geçen kitap ve e-kitap en kolay hazırlanabilen, en kolay ulaşılabilen ve en çok dağıtılan ortam olan dijital düzlemde en savunmasız ve kalıcılığı en çok tartışılan bir dönemi yaşamaktadır.

“Kitap denildiğinde, tarih boyunca insanoğlunun bilgi birikimini, duygularını, düşüncelerini, bilgi alışverişini vs nakletmek için icat ettiği bir araç akla gelmektedir. Bu araç her dönemde farklı şekiller almış ve asırlar sonra günümüzde ulaştığı bugünkü görünümü de, muhtemelen yarım asır içinde yerini başka bir fiziki yapıya sahip yeni bir şekle bırakacaktır.” (Erünsal, 2020, s. 9).

Kitaplar tarihi akış içinde kronolojik olarak şöyle sınıflandırılabilir:

- Sözlü kitap
- Yazılı kitap
- Sesli kitap
- Dijital kitap

Bu sınıflandırma tarihi akış içerisinde nitelik ve nicelik değiştirerek varlığını sürdürmektedir. Kitabın ilk hali olan sözlü kitaptan başlayarak dijital kitap türleri de kaybolmadan bir arada var olmaya devam etmektedir. Dijital mecrada ortaya çıkan kitap türü, diğer mecraların da içinde barındırıldığı adeta bir “dijital platform” zemininde yer almaktadır. Bütün medya dijital platformdan bir “ekran” aracılığıyla herkese ulaşabilmektedir.

1.1. Taş Tabletten, Dijital Tablete

Bilgi iletişim teknolojileri dünyamızı küresel köy olmaktan çıkarıp dijital ellere dönüştürdü. Artık dünyanın bilgisi avucumuzun içindeki telefona sığmaya başladı. Taş tabletten dijital tablete giden yolda çağlarla ifade edilen dönüşümler artık yıllarla ifade edilmeye başlandı. Mağara resminden matbaaya geçiş binlerce yıl sürdü. Matbaadan internete geçiş 440 yıl sürdü. İnternetle birlikte iletişim anlamında zaman ve mekân kavramı ortadan kalktı. Dünyanın en ücra köşelerinde gerçekleşen olayları orada bulunan herhangi bir kişi saniyeler içerisinde cep telefonu ile dünyaya duyurabilir hale geldi.

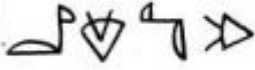
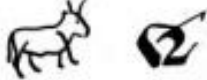
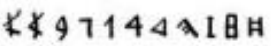
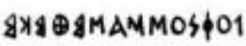
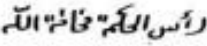
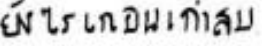
İnsan nesli çoğaldıkça ve mesafeler arttıkça kuşlar, ateş, duman, çingirak, boru gibi iletişim araçlarıyla meram anlatma teknikleri de gelişti. İklim şartları ve jeolojik değişimler insan topluluklarını birbirinden uzaklaştırdı. Bu toplumlar kendi içlerinde geliştirdikleri medeniyete uygun iletişim teknikleri geliştirdiler.

Kapalı, birbirinden uzak coğrafyalarda yaşayan toplumlardan bugüne kalan iletişim mecraları, mağara ve taşlara işlenen resimlerdeki savaş sahnelerinin yanısıra avlanma sahneleridir. Toplum önderlerinin yarı tanrı şeklinde resmedildiği kaya resimlerinde ve heykellerin dışında yaşananları gerçeğe yakın olarak çizme gayreti de görülmektedir. Bu çizimler yalnız avda ve savaşta başarılı olma dileğini sağlayacak büyüler olarak değil, kuşaklar arası iletişimde de etkili olabilecek simgesel işaretlemeler olarak değerlendirilebilir (Zıllıoğlu, İletişim Nedir?, 2020). Bugünkü iletişim araçlarının kullandığı kâğıt ve dijital ortam düşünüldüğünde taşın daha kalıcı olduğu görülür. Kaya resimlerinde haber ve bilgi çizgi yoluyla taşlara resmedilerek topluma aktarılmıştır.

Yazı milattan önce 4000. yılın sonlarında, Mezopotamya'da Sümerler tarafından bulunmuştur (Işık, 2018, s. 67). Bilinen en eski alfabe M.Ö 2000'lerin ortalarında Doğu Akdeniz'de Suriye- Filistin bölgesinde yaşayan Finikelilerce icat edilmiştir (Zıllıoğlu, İletişim Nedir?, 1996, s. 165). Finikeliler alfabeyi, batıdaki Yunanistan'a, muhtemelen Doğu'dan getirmişlerdi (Povers, 2001, s. 211). Mezopotamya'da rahiplerin eliyle gelişen çivi yazısı, Mısır'da Fravun'un sarayında hiyerografik yazı olarak gelişmiştir.

Yazı, bulunuşundan itibaren farklı bölgelerde farklı gelişimler göstermiştir. Bu gelişim süreci şu şekilde sınıflandırılabilir:

- Resimlerle ifade (ikonografi),
- Konuyu seri hâldeki resimlerle anlatan (ideografi),
- Kısmen resim, kısmen fonetik ifade (analitik sistem),
- Sesin grafik şeklini ifade eden yazı (fonetik sistem),
- Hecelerin ayrı ayrı sembollerle ifadesi (heceleme),
- Sesli sessiz 20-40 harften meydana gelen (alfabe) yazılardır.

<i>Jikel resim yazı</i>	<i>Çivi yazısı</i>
	
<i>Eski Mısır yazısı</i>	<i>Çin yazısı</i>
	
<i>Fenike yazısı</i>	<i>Grek yazısı (eski)</i>
	
<i>Grek yazısı (klasik)</i>	<i>Lâtin yazısı</i>
	
<i>Arap yazısı</i>	<i>Siyam yazısı</i>
	

Şekil 1. Yazı Örnekleri

(MEGEP, Grafik ve Fotoğraf Temel Yazı , 2012, s. 2-3)

Yazının yaygılaşmasıyla birlikte kitle iletişim araçları da çeşitlendi. Bir taraftan yazıyla kültür ve bilgi aktarımı sağlanırken, diğer taraftan haberlerin yönetimden halka ulaşmasının bir aracı olarak “bülten, gazete” ortaya çıktı. Kitap daha az kişinin arasında dolaşan ilmi bir araçken; bülten ve gazete günlük hayatın akışı içerisinde tüketilen enformasyon özelliği taşımaktadır. Günlük yaşamın her alanıyla ilgili haberler gazetelerde yer almaya başlamıştır.

Louvre Müzesi’nde saklı bazı Mısır papirüslerinden, İsa’dan 1750 yıl önce III. Thoutmes’in bakanlarından birinin bir gazetede çıkan yazıyı tekzip ettiği anlaşılmaktadır.

Başka bir papirüs, Firavun Amarsis'in gazetelerin taşlamalarına dayanamayıp kahrından öldüğünü yazmaktadır.

“M.Ö. 59 yıllarında yine Sezar'ın buyruğuyla halkı ilgilendiren günlük önemli olayları kapsayan (Acta Diurna) adıyla bildiriler yayımlandığına dair kesin bilgiler mevcuttur. Elle yazılan bu bültenlerde önemli sosyal ve siyasal olaylar, evlenmeler, iflaslar, idamlar, cenaze törenleri, yangınlar, çok yaşayanlar, seçimler, kamuoyunu ilgilendiren anlaşmalar, kanunlar ve yabancı devletlerle yapılan ittifaklar, denizcilikle ve askeri savunma ile ilgili konular yer aldığı gibi, bir göktaşının düşmesi veya benzeri afetlerden spor gösterilerine, gladyatör oyunlarına, ikiz veya üçüz doğuranlara kadar çeşitli günlük olaylarla ilgili haberlere de değiniliyordu.” (MEGEP, Gazetecilik Basının Doğuşu ve Gelişimi, 2011, s. 5).

1.1.1. İletişimde Kullanılan Malzemeler

İnsan iletişim ortamına doğar. İletişimin ilk şekli olan birebir, yüz yüze iletişim kendini ifade eder. Çocuk dünyaya gelirken, ağlayarak ilk iletişimini gerçekleştirmiş olur. Daha sonra çevresindeki canlılar ve doğayla iletişim kurarak hayatını devam ettirir. *“Doğal çevresi, araç-gereçleri, üretim süreçlerindeki insan ile insan arasındaki ilişkiler, bu ilişkilerdeki farklılaşmaları tarafların gözünde farklılaştıran değerler sistemine ise insanın toplumsal hayat tarzını oluşturur. Bunun mayası iletişimdir.”* (Oskay, 2017, s. 15).

İlk insandan günümüze iletişim için farklı araç ve gereçler kullanılmıştır. Bu araç ve gereçlerin en uzun süreli kalıcı olanı taşlardır. Arkeolojik kazılarda ve mağaralarda yapılan incelemelerde ilk resimli iletişim mesajlarına ulaşılmaktadır. Taşla karşılaştırıldığı zaman iletişimde kullanılan diğer gereçlerin büyük çoğunluğu adeta “suya yazı yazmak” gibidir. Diğer iletişim gereçleri zaman içerisinde yok olurken, taşta yazılanlar veya çizilenler yüzyıllar boyu ayakta kalmış ve günümüze ulaşmıştır. Urfa Göbekli Tepe kazılarının başkanı arkeolog Klaus Schmidt MÖ 10 binli yıllarda T şeklinde üzerinde cam figürlerinin bulunduğu bir merkezi keşfetmiştir. Burada iletişim aracı olarak taşların üzerine çizilen resimler kullanılmıştır (Schmidt, 2007).

Tarihin bu döneminde iletişim yüz yüze olanın yanı sıra resimlerle de yapıldığı anlaşılmaktadır. İletişimin ana unsurlarından biri olan yazının bulunması için daha uzun süre beklemek gerekmiştir. Yazı ilk defa Sümerler tarafından bulunmuştur. *“Sümerler yazınsal yapıtlarını yazıya geçirmeye büyük olasılıkla ilk kez İÖ 2500 civarında başlamıştır. Ama şimdiye kadar ele geçen en eski yazınsal belgeler yaklaşık İÖ 2400’e tarihlenmektedir.”* (Kramer, 2016, s. 222).

Yazı için kullanılan ilk araçlardan bir tanesi papirüstür. Papirüsler taşa oranla daha hafif ve daha kolay kullanılabilir yazı araçlarıydı. Papirüs bitkisi sadece Nil deltasında bulunduğundan sadece Mısır bölgesinde kullanılabiliyordu. *“Papirüs yapraklar, birinci hanedanlık döneminden sonrasına, yazılı yapraklar ise beşinci hanedanlık döneminden (MÖ 2680-2540 veya MÖ 2750-2625) sonrasına tarihlenmişlerdir.”* (Innis, 2019, s. 35).

Mısır’da kullanılan hiyeroglif yazıyla Göbekli Tepe’deki resimlerin birbirine benzediği Klaus Schmidt tarafından ifade edilmektedir. Bu çerçeveden bakıldığında Sümerler tarafından MÖ 2400 yılında bulunduğu ifade edilen yazı tarihinin daha eskidönemlere gittiği söylenebilir.

Arkeolojik kazılarda on binden fazla kil tablet bulunmuştur. *“Sümer yazısının ekonomik ihtiyaçlardan doğduğu ifade edilir. Eski Uruk kentinde- şimdiki adı Warka- yapılan kazılarda IV. tabakada ortaya çıkan tabletlerden anlaşılır ki, önce piktogram (resim yazısı) iken daha sonraları düz çizgilerden oluşan işaretlere sahip bir yazı biçimini almıştır.”* (Özkaral, 2015).

Yazılı iletişimin ilk örneklerine uygarlığın ana merkezleri kabul edilen Mısır, Mezopotamya ve Anadolu’da rastlanmaktadır. Mısır’da papirüslere yazılan hiyerografik yazı Mezopotamya’da kil tabletlere yazılmıştır.

Uygarlığın önemli merkezlerinden bir tanesi olan Anadolu’ya yazıyı Asurlular getirmiştir. Hitit imparatorluğu döneminde çivi yazısı, kil tabletler üzerine yazılmıştır. *“Boğazköy tabletlerinde sıkça rastlanan bayram metinleri incelendiğinde son bölümlerinde yer alan kolofonlarda geçen deneyimlerden anlaşılıyor ki, metin ilk önce geçişi olarak tahta tablet üzerine işlenmiş ve daha sonra metin kalıcı olması için kil tablete geçirilmiştir.”* (Özkaral, 2015, s. 375).

Bütüncül olarak bakıldığında tarihi seyir içerisinde kullanılan iletişim araçları şunlardır: taş, papirüs, kil tablet, parşömen, deri, ağaç kabuğu ve kâğıt gibi materyallerdir.

1.1.2. Kâğıdın Bulunuşu ve Kitapta Kullanımı

Kâğıdın bulunuşunu net olarak bilinmemekle beraber, Çin'de icat edildiği kabul edilmektedir. Çeşitli bitkilerin liflerinden ve dut ağacı yapraklarının farklı işlemlerden geçirilerek kâğıt üretilmiştir. Kayıtlı olarak bilinen ilk kâğıt MS 105 yılında Çin'de Ts'ai Lun, tarafından icat edildiği kabul edilmektedir (Hacıoğlu, s. 289).

Kâğıt Semerkant'a esir düşen Çinliler tarafından Türklere öğretilmiştir. Daha sonra Müslümanlar aracılığıyla Sicilya üzerinden Avrupa'ya yayılmıştır. *“Kâğıt yazıyı fiziksel açıdan kolaylaştırdı ancak M.Ö. 2. yüzyıldan önce Çin'de üretilmeye başlama ve M.S. 8. yüzyılda Arapların Ortadoğu'ya getirdikleri kâğıt Hristiyan Avrupa'da ilk kez 12. yüzyılda üretilmeye başlandı.”* (Ong, 1995, s. 115).

Diğer bir yaklaşım ise, kâğıdın Türkler tarafından bulunduğudır. *“Çinlilerin matbaası hareketliydi ama, alfabesi yoktu; temelde resim yazısına dayalı karakterler vardı. 1450 yılından önce hem alfabe hem de matbaası olan Koreliler ve Uygur Türkleri ise ayrı ayrı harfleri değil, kelime bütününi basıyorlardı. Her harfin ayrı bir metal parçasına dökülüp, şekillendirildiği alfabe baskısı, ruhsal açıdan yepyeni bir çıkış açmıştır.”* (Ong, 1995, s. 141).

Kâğıdın bulunuşunun tarihi Çin olarak açıklanmakla beraber özellikle Uygur Türklerinin daha kaliteli kâğıt ürettiği bilinmektedir. *“Türkistan'da bulunan kâğıtlar, özellikle yazmayı kolaylaştırmak için kâğıdı aharlama ve yoğunlaştırma sanatında belirli bir gelişme düzeyine ulaştığını gösteriyor.”* (Carter, Kağıt ve Blok Baskı Çin'den Avrupa'ya, 2019).

Farklı teknikler deneyerek Çinliler kâğıdın gelişimine büyük katkılar sağlamışlardır. Kâğıt; pirinç, buğday samanı, sandal ağacı kabuğu, deniz yosunu ve kenevir gibi maddeler kullanılarak kalitesi arttırılmıştır. *“Kâğıdın icadı edebiyatın ve okuryazarlığın yayılmasına büyük ölçüde yardımcı oldu. Bu durum kitapları daha uygun ve daha ucuz hale getirdi. İmparatorluk akademilerindeki öğreticilere, hanedan tarafından her ay binlerce sayfa kâğıt verilirdi.”* (Taşağıl, 2023, s. 182).

Taş, kil tabletlerden kâğıdın bulunmasıyla beraber iletişim açısından yeni bir döneme girilmiştir. Kâğıt, kolay kullanımı ve taşınması nedeniyle iletişimi hızlandırmış ve arşivleme olanağını da sağlamıştır. Kâğıdın ilk hali papirüs Mısır'da bulunmuş daha sonra Bergama'da parşömen olarak geliştirilmiştir. *“Matbaanın icadının arka planında, Çin'in en iyi bilinen ve en kusursuz keşiflerinden biri olan kâğıdın kullanımı yatmaktadır...MS 105 yılı çoğunlukla kâğıdın icadının tarihi diye belirtilir. Çünkü icat hadım Cai Lun tarafından imparatora resmi olarak bildirilmiştir.”* (Carter, Kâğıt ve Blok Baskı-Çin'den Avrupa'ya, 2019, s. 105-106).

Keten ve pamuklu paçavralar ıslatılıp önce hamur haline getiriliyor, özel bir dibekte iyice dövüldükten sonra keçeler arasına yayılıp kurutularak bir nevi kâğıt elde ediliyordu. Matbaanın icadından önce baskı makineleri üzüm sıkma ve kumaş üzerine baskı yapmak için kullanılıyordu (Jean, 2006, s. 93-95).

1.1.3. Matbaanın Bulunuşu ve Gelişimi

Çinlilerin tahta kalıplarla kitap bastıkları bilinmektedir. Ancak bugünkü anlamda seri üretim yapan matbaanın kullanılmaya başlaması 1440 yılında Johann Gutenberg tarafından gerçekleştirilmiştir. İlk bastığı eser gotik harflerle İncil'dir. *“Hareketli harufat baskısının icadı, uygarlığımızın üzerinde bıraktığı can alıcı etki bakımından saatten sonra ikinci sırada yer alır; bu icat, ilk aletten elle çalıştırılan makineye ve makineden de artık...Her türlü insan müdahalesini gereksiz kılan, kendi kendine işleyen, tam otomatik aygıtlara doğru günümüzde devam etmekte olan daha kapsamlı bir geçişin başlıca örneğidir.”* (Mumford, 2019). Matbaanın bulunması insanlık tarihinde çığır açan buluşların başında gelmektedir. Matbaa ile birlikte kitap, gazete ve dergiler sürekli basılma, çoğaltılma, kopyalama ve depolama olanağı bulmuştur. Bilgi ve haberler bir azınlığın elinden çıkarak toplumların geneline ulaşmaya başlamıştır.

Matbaa ile basılan kitaplar şekil itibarıyla el yazması kitapları taklit etmişlerdir. *“İlk basımcılar kitabın el yazması kitap görünümünü muhafaza ettiler. Bunun nedeni, kimi zaman sanılmış olduğu gibi, müşteriyi aldatmak isteği değil sadece kitabı bildiklerinden başka bir biçim düşünememeleriydi.”* (Labarre, Kitabın Tarihi, 1984, s. 54). Zaman içinde matbaa teknolojisindeki gelişmeler farklı boyutlarda ve şekillerde kitap basımını kolaylaştırmıştır.

Farklı karakterde harfler, resim ve illüstrasyonlarla kitaplar görsel açıdan daha albenili hale gelmiştir. Kitap kapakları ve sayfa kenarları süsleme sanatıyla bezenerek, sanatlı bir şekilde baskılar ortaya çıkmıştır.

İlk zamanlar matbaayla basılan kitaplar matbaacılar tarafından satılıyordu. Kitapçı diye bir meslek yoktu. *“Başlangıçta matbaacıyla kitapçı arasında kesin bir ayrım yoktu. Bazı kitapçıların, bazı matbaacıları kendileri için çalıştırmaları yanı sıra, bazı basımlarcılar da imal ettikleri kitapları kendileri satıyor ve meslektaşlarına verdikleri mal karşılığında çok zaman, para değil de dükkânlarda sattıkları kitapları alıyorlardı.”* (Labarre, Kitabın Tarihi, 1984, s. 68). Daha sonra matbaacılık mesleğiyle, kitapçılık mesleği birbirinden ayrılmaya başladı. Kitapçılar aynı zamanda kâğıt, mürekkep satıyor; kitap ciltliyorlardı.

Osmanlı Devleti'ne matbaa oldukça geç gelmiştir. 1700'lü yıllara kadar Müslüman nüfusun matbaa kurmasına izin verilmemiştir. Ülkenin Müslüman olmayan vatandaşları bu yasağa tabii tutulmamışlardır. Yahudiler Selanik'te İbranice kitaplar basmışlardır. İlk matbaa İbrahim Müteferrika tarafından 1728 yılında kurulmuştur. Bu matbaada “basılan ilk eser, klasik Arapça sözlüklerden Cevheri'nin (ö.1002) es Sıhah'ıydı. Onu Türkçe kitaplar takip etti (Pedersen, 2013, s. 141).

1789 Fransız İhtilalinden sonra İngiltere, Fransa, Almanya gibi Avrupa ülkelerinde kitap, dergi ve gazete sayılarında büyük artışlar yaşanmıştır. Gazeteler iktidarlar tarafından denetlenmiş ve sansür mekanizmaları kullanılmıştır. İktidar yanlısı gazetelerin yanı sıra muhalif gazetelerde yayın hayatına girmiştir.

20. yüzyıl yazılı ve görsel medyanın zirve yılları olmuştur. Yüzyılın ilk yarısında yazılı basın; dergi ve gazete ikinci yarısında ise radyo ve televizyon; haber, bilgi ve eğlenme aracı olarak toplumun gündeminde kalmaya devam etmiştir. Sinema ise 19. yüzyılın sonunda icat edilmiş, 20. ve 21. yüzyılda da güçlü ve etkili bir iletişim aracı olmuştur.

Elektronik teknolojisinin kitap basım alanlarına girmesiyle birlikte daha hızlı ve daha çok kitap üretilmeye başlanmıştır. Ulaşım ve dağıtım imkânlarının da kolaylaşmasıyla birlikte kitaplar dünyanın her yerine kolayca ulaşma imkânı bulmuştur. *“Elektronik, yalnızca tipografiyi değil, çalışma tarzımızı hatta onun da ötesinde, düşünce tarzımızı tartışma konusu*

yapıyor: Yazının görsel çağıyla tipografinin yüzyıllardır zihinsel tutumlarımızı biçimlendirmiş olan görsel çağıyla, ayırt edici niteliği anlatımın eş zamanlılığı ve sözlü biçimi olan elektronik çağının birbirine karşı duruma getiriyor.” (Labarre, Kitabın Tarihi, 1984, s. 109).

Elektronik yayıncılığın hızlı bir şekilde gelişmesine karşın, kâğıda dayalı matbaa basımı kitaplarda artarak varlığını sürdürmektedir. Günümüzde kâğıda basılan kitaplar, çok farklı başlıklar altında okuyucuyla buluşmaktadır. Bilgisayar, kitabın hazırlanması aşamasındaki bazı mesleklerin yok olmasına neden olmuştur. “Yazmak için kullanılan kalem, kâğıt, daktilo gibi araçlar da önemini yavaş yavaş yitirmeye başlamıştır. Daktilo artık antika eşya dükkânlarında veya müzelerde karşılaşılabilecek eşya haline gelmiştir. Yüzyıllar boyunca haberlere aktarma yüzeyi olarak kullanılan kâğıda basılı gazete, makale ve kitaplar gibi elektronik bir hale bürünmüştür.” (Fadime Şimşek İşleyen, 2020, s. 131).

Kitabın oluşumu doğrudan yazıyla ilgilidir. Ancak kaya resimleri, kil tabletler, hiyerografların tam anlamıyla bir kitap olduğu söylenemez. Kitabın ortaya çıkması için daha uzun süre beklemek gerekmiştir. Yazının ortaya çıktığı Mısır, Mezopotamya ve Anadolu kitabın oluşmasında da ana merkezlerdir. Mısır’da papirüs üzerine yazılan yazılar rulo haline getirilerek kitaba dönüşmüştür. Anadolu’da parşömen yani işlenmiş deri üzerine yazılan yazılar tabaka halinde bir araya getirilerek kodeks denilen kitap şekli ortaya çıkmıştır. Bugün bilinen kitabın ilk şekli kodekslerdir (Özkaral, 2015).

Koyun, dana, keçi ve benzeri hayvanların derileri işlenerek parşömen haline getirilir. “Parşömenin söylencesel nitelikteki icadı, Küçük Asya’da, Mısır tekelinden kurtulmak isteyen Bergama Kralı II. Eumenes’e mal edilir.” (Labarre, Kitabın Tarihi, 1984, s. 10).

Matbaanın icadına kadar kitaplar elle yazılmıştır. Onun için kâtiplik ve yazıcılık diye bir meslek ortaya çıkmıştır. Kitap için devrim niteliğinde buluş, matbaadır. Matbaa tekniklerinin gelişmesiyle beraber kitaplar da nicel ve nitel olarak büyük değişim geçirmiştir. 20. yüzyılın sonunda bilgisayar ve internetin devreye girmesi kitabın hazırlık, baskı ve dağıtım aşamalarını oldukça kolaylaştırmıştır. Bu değişim bazı ara mesleklerin yok olmasına da neden olmuştur.

Elektronik yayıncılığın devreye girmesiyle kitaplar sesli ve görüntülü ortama taşınmıştır. Yine bilgisayar ve internet teknolojisindeki gelişmelerle birlikte kitap, kâğıda olan bağından kurtularak dijital ortama geçmiştir. Artık bu çağda sesli kitap ve e-kitap gibi kavramlardan söz edilmektedir. Yine kitaplar içerik olarak aynı kalsa da şekil itibarıyla tamamen farklı bir görünüme bürünmüştür.

1.2. Günümüzde Kitap ve Yayın Dünyası Pratikleri

Kitaplar içerikleri itibarıyla iki ana kategoriye ayrılırlar. Birincisi kurgusal kitaplar, ikincisi kurgusal olmayan kitaplar. Kurgu kitapları; roman, hikâye, şiir, deneme tarzında yazılan kitaplardır. Kurgu olmayan kitaplar ise bilim, tarih, teknik, sözlük ve ansiklopedi gibi başlıklarda hazırlanan kitapları ifade etmektedir. Kitabın ortaya çıkmaya başladığı yıllarda herhangi bir türden söz etmek imkânsızdı. Zamanla iletişim teknolojilerindeki gelişmeler kitapların tür olarak ayrışmalarına neden olmuştur. Her geçen gün kitap türlerine yenileri eklenmektedir (Aydın, 2015, s. 38-40).

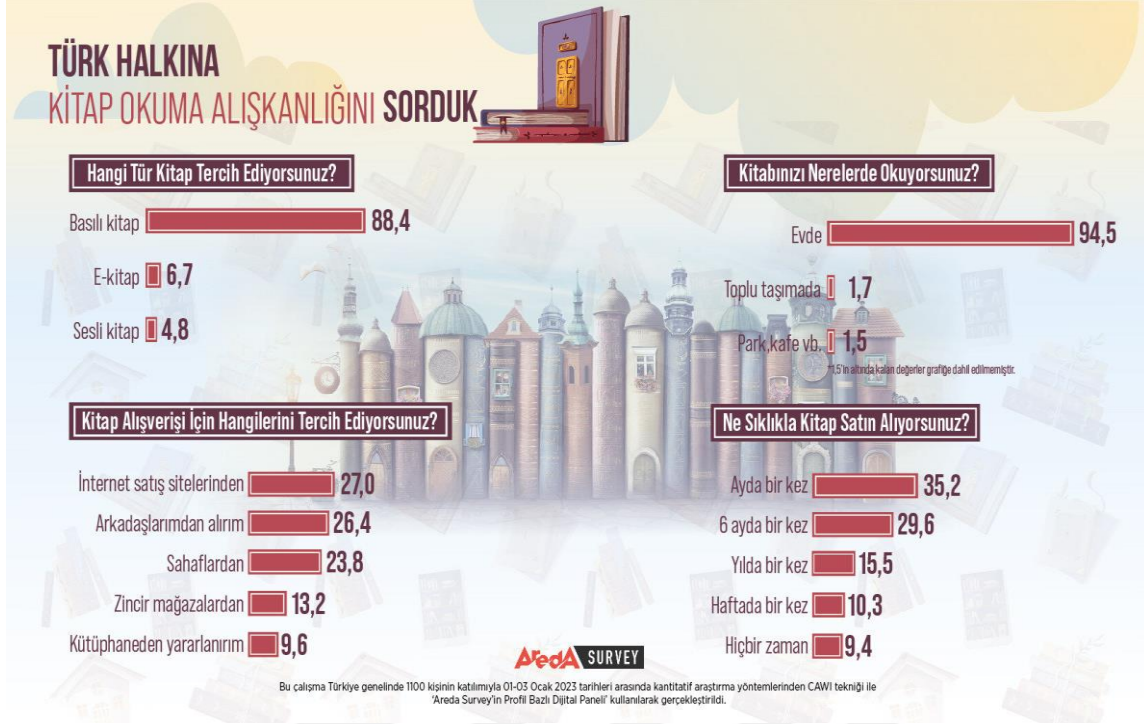
Türkiye’de kitaplar baskı olarak artarken, tür olarak da çoğalmaktadır. Yayımcı Meslek Birlikleri Federasyonu’nun 2023 Temmuz ayı verilerine göre Türkiye’de bu ay içinde 44.762.741 kitap üretilmiştir. Bu kitapların %14,8’ini Yetişkin Kültür Yayınları, %9,9’unu Yetişkin Kurgu Edebiyat Yayınları, %6,9’unu Çocuk Kitapları %0,6’sını Gençlik Kitapları, %5,5’ini İnanç Yayınları, %1,2’sini Akademik Yayınlar, %2,5’ini İthal Kitaplar ve %58,4’ünü Eğitim Yayınları oluşturdu (Yayımcı Meslek Birlikleri Federasyonu, 2023).

Tablo 1. 2023 Temmuz Ayı Kategori Dağılımı

Türler Toplamı	Temmuz Ayı Verileri
Yetişkin Kültür Yayınları	6.630.713
Yetişkin Kurgu Edebiyat Yayınları	4.445.812
Çocuk Kitapları	3.104.455
Gençlik Kitapları	281.554
Eğitim Yayınları	26.162.443
Akademik Yayınlar	533.483
İnanç Yayınları	2.472.918
İthal Kitaplar	1.131.093
Toplam	44.762.471



Grafik 1. 2023 Temmuz Kategori Dağılımı



Grafik 2. Türk Halkı Kitap Okuma Alışkanlıkları

Bin yüz kişinin katılımıyla gerçekleşen Ocak 2023 Areda Survey araştırmasında Türk halkının okuma alışkanlıkları ele alındı. Araştırmaya göre basılı kitap %88.4 ile en çok tercih edilen oldu. Alışkanlıklarından vazgeçmeyenlerin, kitaba dokunarak okumak isteyenlerin çoğunlukta olduğu görülmektedir. Geriye kalan %6,7 e-kitap, %4,8 ise sesli kitabı tercih etmiştir. Kitabı evde okumayı tercih edenler %94,5 gibi ciddi bir orandadır. Geriye kalan %1,7 toplu taşıma ve %1,5 park, kafe vb. yerleri tercih etmektedir. Basılı kitap tercih edenlerin çoğunluğunun kitap alışverişini internet satış sitelerinden yaptıkları görülmektedir. Bu oran %27'dir. %26,4 arkadaşlarından almayı tercih ederken, %23,8 sahafları, %13,2 zincir mağazaları ve %9,6 kütüphaneleri tercih etmektedir. Alışveriş sıklıkları ise; %35,2 ayda bir kez, %29,6 6 ayda bir kez, %15,5 yılda bir kez, %10,3 haftada bir kez, %9,4 ise hiçbir zaman almadıklarını belirtmişlerdir (Yeni Şafak, 2023).

1.3. Yazar, Yayıncı, Dağıtım ve Kitapçı

Bir kitap başlangıcından, okuyucuya ulaşıncaya kadar birçok aşamadan geçmektedir. Bu aşamaların her birinde farklı meslekten insanların katkısı söz konusudur. İnsanların yanı sıra, farklı araç ve gereçler de bu süreç içerisinde kullanılmaktadır. Teknolojinin değişmesine göre bazı cihazlar devreden çıkarken, yenileri devreye girmektedir. Örneğin, bir yazar önceleri kitabını kalemle yazarken sonrasında daktiloyla daha sonra ise bilgisayar aracılığıyla yazmaktadır. Bütün bu ekosistem bir ekonomi ve sektör oluşumunu ortaya çıkarmıştır. Kitap bir iletişim organı olmakla beraber aynı zamanda bir ekonomik değerdir ve bir kültür ürünüdür.

Bir kitabın ortaya çıkması için olmazsa olmazların başında yazar gelmektedir. Yazarlık okullarda alınan eğitimle veya bir meslekle doğrudan ilintili değildir. Yazar olmak için herhangi bir okulu okumak gerekmez. *“Her yazı bir tefekkürün, hayalin, idealin ve insanın çabasını ortaya koymaktır. İnsanı kalıcı kılan sadece düşüncesi, hayali ve ideali değil, bunları yazıya geçirebilmesidir. Platon, Aristo Teles gibi filozoflar ne kadar mükemmel fikirler ortaya koymuşlarsa da bunlar yazıya geçmeseydi bu fikirlerin hiçbir değeri olmayacaktı. Filozofların da.”* (Arıcan, 2023).

Bir yazarın gelişmiş bir hayal gücüne sahip olması ve bunun için çaba harcaması gerekir. Bilginin yanı sıra dilbilgisi de önemlidir. *“Yazar olmanın temeli, yazmaktan ziyade çok okumaktan geçiyor. Yazı yazarken sabırlı olmak lazım...Yazma tekniklerini, olayların kurgulanışını, hayal edilen olayları ve kişileri doğru, anlaşılır, etkili ve sistematik şekilde kâğıda dökmenin yöntemleridir.”* (Doğan D. M., 2023).

Yazar tek başına bir kitabı hazırlayamaz. El yazması kitapların hazırlandığı dönemde bu mümkündü ancak matbaanın devreye girmesiyle yazar da yayım sürecinin bir parçası olmuştur. Yazar metnini hazırladıktan sonra onu yayıncıya göndererek editörlük, tasarım, baskı ve dağıtım aşamalarından geçtikten sonra eser kitap olarak okuyucuya ulaşır. Yazarlar, yazdıkları metnin kitaba dönüşmesinden sonra ondan telif hakkı almaktadırlar. Bir kitabın telif hakkı yazarın ölümünden sonra 70 yıl daha devam eder (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2023).

Yayıncı, bir kitabın yapımcısıdır. Bütün süreçleri takip ederek, kitabın okuyucuya buluşmasını sağlar. Bu süreçlerin işlemlerini hem teknik hem de ekonomik olarak yönetir.

Yayımcı, yazardan aldığı metni editörüne vererek dilbilgisi ve içerik kontrollerini yaptırır. Kitabın grafik ve tasarımının yapılması, kapağının hazırlanması ve matbaaya baskı için gönderilmesi yayımcının sorumluluğundadır. Kitabın kaç adet basılacağına ve nerelerde dağıtılacağına yayımcı karar verir. Kitapla ilgili tanıtım, reklam ve fuar organizasyonlarını yayımcı yapar. Baskısı tükenen kitabın yeniden basılması da yayımcının görevleri arasındadır. Telif haklarının dağıtılması ve anlaşmaların yapılması yine yayımcının görevidir.

Matbaalarda basılan kitapların okuyucuya ulaşması için bir dağıtım ağına ihtiyaç vardır. Dağıtımcılar yayımcılardan aldıkları kitapları kütüphanelere, kitapevlerine vb. yerlere ulaştırırlar. Bu ulaşım yöntemi kargo vasıtasıyla yapılır. Kitapların dağıtıma girmeden önce depolanması da önemlidir. Bir yayımcının tek başına kitaplarını istenilen yerlere ulaştırması hem pahalı hem de oldukça zordur. O nedenle dağıtım şirketleri hem ekonomik hem de daha hızlı görev yapmaktadırlar.

Klasik dağıtım yöntemlerinden sonra internetin devreye girmesiyle beraber dijital dağıtımcılar devreye girmiştir. Artık okuyucular doğrudan dağıtım şirketi üzerinden kitaba ulaşabilmektedirler. Yayımcılar da kendi web sitelerinden satış yapabilmektedirler.

Kitabın okuyucuyla buluştuğu nokta kitapçılardır. Kitapçılar ekonomik büyüklükleri ve müşteri kitlesine göre vitrinlerinde kitap bulundururlar. Kitapevleri tek başına olabileceği gibi zincir mağazalar tarzında da örgütlenebilirler. Klasik kitap evlerinde okuryazar buluşmaları, sohbet halkaları oluşturularak sosyalleşmenin sağlandığı mekânlardır. Son yıllarda kitapevleri “kitap kahve” tarzında yapılanmaya başlamıştır. Buralarda yazar söyleşileri gibi etkinlikler de yapılmaktadır.

2. KİTABIN DİJİTALLEŞMESİ ve SOSYAL MEDYA YAZARLIĞI

Kağıda basılan kitap, dergi ve gazete 2000’li yıllarla beraber dijital ortamda da yer bulmaya başlamıştır. Dergi ve gazete kitaptan daha önce dijital ortama taşınmıştır. Bazı gazete ve dergiler kağıda baskı yapmayı bırakmışlardır. Kitapta ise hem e-kitap hem sesli kitap olarak dijital ortamda yayınlar artmakla beraber hala kağıt baskı geçerliliğini korumaktadır. Yayımcı Meslek Birlikleri Federasyonu’nun verilerine göre baskılı kitap sayısı geçen yıla göre artış göstermiştir. *“2023 yılının Temmuz ayında yayımcılarımız 44.762.471 adet kitap üretimi gerçekleştirdi. 2022 yılının aynı ayındaki rakam 29.216.732 olarak kayıtlara geçmişti. Geçen yıla oranla %53,2 oranında büyüme gerçekleşti.”* (Yayımcı Meslek Birlikleri Federasyonu, 2023).

Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü’nün verilerine göre 2021 yılında 44.500, 2022 yılında ise 46.000 e-kitap basılmıştır (Kütüphaneler Ve Yayınlar Genel Müdürlüğü, 2023). Bu verilerden de anlaşılacağı üzere e-kitap sayısında hızlı bir artış görülmemektedir.

Kalemle, daktiloyla yazılan kitaplar bilgisayarın devreye girmesiyle daha hızlı ve daha kolay yazma ortamına kavuşmuştur. Klasik kitaptaki baskı süreçlerinin çok uzun olması ve kitaba ulaşmanın da zor olması internet yazarlığının cazibesini artırmıştır. Hem yazar sayısında hem de okuyucu sayısında çok büyük artışlar olmuştur. Elinde bir bilgisayarı olan yazarın matbaaya ve yayınevine gitmeden kitap sahibi olması mümkün hale gelmiştir. İnternet kullanımının yaygınlaşmasıyla, zaman ve mekan kavramlarına takılmadan her türlü taşınabilir cihazlarla (cep telefonu, tablet, laptop vb.) bilgiye ulaşım olanağı sağlanmıştır.

Sosyal medya daha kısa bilgi, makale ve haberler için uygun bir alandır. Sosyal medya insanları internet kullanmaya teşvik etmektedir. Kısa bilgi ve haberlerin yanı sıra makale, seri yazılar, hikaye ve romanlar için de zemin oluşturmaktadır (Fadime Şimşek İşleyen, 2020, s. 182). Aynı zamanda sosyal medya kişilerin çevreleriyle ve arkadaşlarıyla etkileşimde bulunmasına fırsat vermektedir.

İlk e-kitap 1971 yılında Michael Hart’ın dijital ortama yüklediği Amerika Birleşik Devletleri Bağımsızlık Beyannamesidir. Bu kitap Hart’ın Gutenberg Projesi kapsamında yayınlanmış ve daha sonra sayıları hızla artarak, çok sayıda basılı kitap dijital ortama

aktarılmıştır. 10 çevrim içi kitapla başlayan proje 2008 yılında 25 bin kitaba ulaşmıştır. İnternet olmadığı için bu kitaplara anca bilgisayar üzerinden ulaşılabilmiştir. (Project Gutenberg News, 2023). “Gutenberg Projesi’nin örnek olduğu bir kavram ise bugün Gutenberg adını gölgede bırakacak derecede hızla yayılıyor. E-kitap.” (Türkoğlu, 2010, s. 227). Her işte, ilk ve öncü olmak zordur. Gutenberg Projesi bunu başarmış, e-kitaba giden yolu açmıştır. Hart, telif hakları olmayan kitapları bilgisayar ortamına aktararak, herkesin ücretsiz bir şekilde o kaynaklara ulaşmasını sağlamıştır. Artık bugün basılı kitap internet ortamına aktarıldığı gibi e-kitap da diğer kitle iletişim araçlarıyla bir arada ve onlarla etkileşimli bir şekilde gelişimini sürdürmektedir.

Klasik kitapta olduğu gibi e-kitapta da bir editöriyal ve tasarım çalışmasına ihtiyaç vardır. Oysa haber ve bilgi paylaşımı için buna ihtiyaç yoktur.

İnternet iş yapma şekillerini değiştirmenin yanı sıra hızlandırarak, araştırma seçeneği sunmaktadır. Kitabın üretim aşamasından, baskı aşamasına kadar geleneksel baskı tekniklerinde var olan bazı aşamaları atlayarak zaman kazandırmaktadır. Örneğin, önceden matbaalar kalıp, film vs. kullanıyordu. Bu kalıplar taşınıp, makinelere yerleştiriliyor ve basıma hazırlanıyordu fakat şimdi internet üzerinde dosyaları sıkıştırıp gönderilerek, birkaç yazışma/maillleşme sonrasında basıma girebilmektedir. Dolayısıyla bu sektörde hız ve yer tasarrufu sağlanmaktadır.

2.1. Dijitalleşme

1960’lı yıllarda bilgisayarın yaygın olarak kullanılmaya başlamasıyla, bilgiler sayısal verilerle dijital ortama aktarılmaya başlanmıştır. Birçok yenilikte olduğu gibi dijital teknolojilerin kullanımı da başlangıçta askeri amaçlarla yapılan çalışmaların sonucunda ortaya çıkmıştır. “*Bilindiği gibi internet 1960’larda ABD Savunma Bakanlığı İleri Araştırma Projeleri Kurumu’ndaki (efsanevi DARPA: US Defence Department Advanced Research Projects Agency) teknoloji savaşçıların bir nükleer savaşta Sovyet zaferini ya da Amerikan iletişim ağlarının çökertilmesini önlemeye yönelik cüretkar bir planıyla doğdu.*” (Castells, 2013, s. 7). Dijitalleşme askeri amaçla başlasa da hızlı bir şekilde bütün yaşam alanlarına etki etmeye

başlamıştır. Üretim süreçleri dijitalleşmeye başlarken, bilgiye dayalı alanlar ise hızlı bir şekilde dijital ortama geçmiştir. *“İnternetin yaygınlaşması mobil cihazların ve sosyal medyanın popüler hale gelmesi, yapay zeka ve diğer dijital teknolojilerin gelişmesi insanların yaşamlarının her alanını etkilemektedir; siyaset, çalışma, eğitim, ticaret, sağlık, eğlence ve sosyal ilişkiler gibi.”* (Albayrak, 2023, s. 10).

Dijitalleşme bütün iş süreçlerini temelinden değiştirmiştir. Bu açıdan bakıldığında dijitalleşme bir devrim niteliğindedir. Bir işin veya projenin hazırlık aşamasından üretim aşamasına, üretimden dağıtıma kadar bütün işlemlerde dijitalizasyonun etkisi vardır. Bu etki bu süreçlerin bazı aşamalarında yüzde yüz, diğer aşamalarda ise işin niteliğine göre değişmektedir. *“Bu bağlamda dijitalleştirme ile bilgi ve belge yönetimi (BBY) iş sahalarının ana malzemesi olan kitap, dergi, gazete gibi yayınlar; idarî, hukukî, malî ve tarihî belgeler, elektronik hale getirilmekte ve bu şekilde yönetilmektedir.”* (Yankın, 2019, s. 22).

Bu büyük ve hızlı değişim karşısında toplumsal, siyasal ve ekonomik sistemler kendilerini sorgulamaya başladı. Dijital teknolojiye dayalı kolay kullanılabilir, kolay ulaşılabilir, fiyatı ucuz araçlar teknoloji uzmanı olmayan insanlara güç ve cesaret verdi. Bilgi iletişim teknolojilerine dayalı yeni sektörler ve meslekler ortaya çıktı. Artık dünyanın en büyük şirketleri sıralamalarında bilgisayar, telekomünikasyon, internet iletişim hizmeti sağlayan firmalar listenin başında yer almaktadır. *“Dijital olabilecek her şey dijitalleşiyor; telefon görüşmeleri, fotoğraflar, şarkılar, filmler, oyunlar, kitaplar hatta çalışma alanları ile insan ilişkileri hem dijital hem de her yerden ulaşılabilir olmuş durumda.”* (Creaner, Dijital Ekonomiyi Anlamak, 2015, s. 39).

Dijitalleşme sonucunda birçok meslek ortadan kalkarken, toplumsal katmanlarda yeniden tanımlanacak durumdadır. Bir taraftan rahatlık, hız, kolaylık gibi ilk bakışta hoş gelen kavramlar gündeme gelmekle beraber “aslında ne oluyor?” sorusunun cevabına her alanda ihtiyaç vardır. Dijitalleşmenin getirdiği yenilik ve kolaylıkların insan ilişkilerini daha iyi duruma getirmesi için yeni sosyal kurumlara ve yeni ilişki biçimlerine geçilmelidir.

“Matbaadan sonraki en büyük kültürel değişim: Dijital Devrim. Bilgisayarların birer haberleşme aracı olarak evimize, odamıza, cebimize girmesi türümüzün muazzam bir zihinsel sıçrama yapması demek.” (Ülker, 2019, s. 566).

2.1.1. İletişim Dönüşüm: Web Teknolojisi ve İnternetin Hikâyesi

1989’da Tim Burners-Lee tarafından tanıtılan Web üç aşamayla ifade edilir: Web 1.0 belgelerin ağı, Web 2.0 insanların ağı ve Web 3.0 ise verilen ağıdır. Web 2.0’da kullanıcıların içerik üreterek etkileşim sağladıkları, Web 3.0’da ise kullanıcıların yazımlarla beraber içerik üretmesi ve etkileşime katkı sağladıkları teknolojilerdir (Choudhury, 2014, s. 8096) .

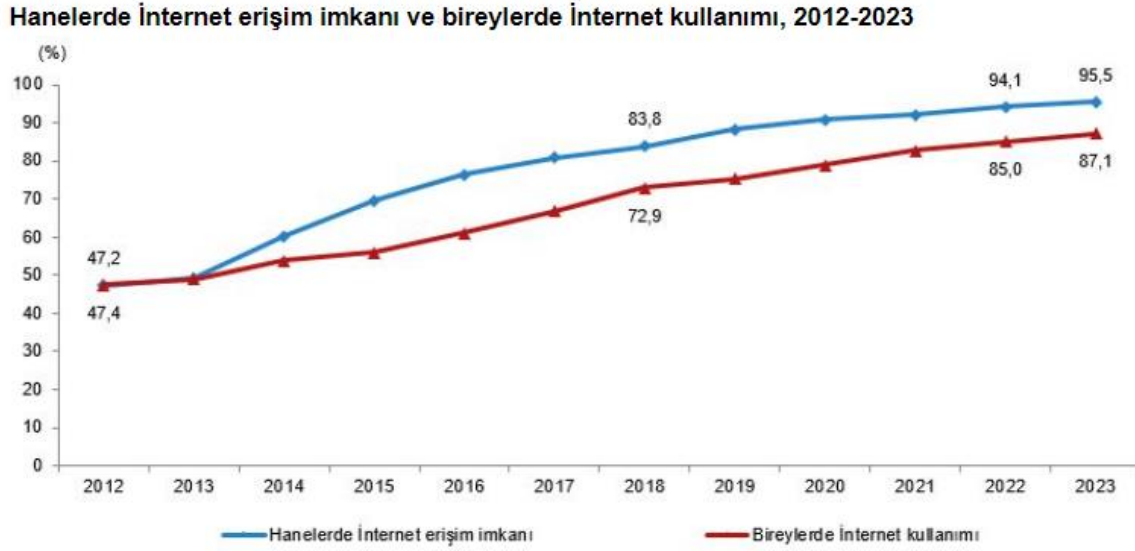
Web 1.0 internetin ilk kullanıldığı dönemlerde ortaya çıkan en ilkel internet sitesiydi. Herhangi bir kullanıcı etkileşimi olmadan, sadece az sayıdaki içerik üreticilerinin sitelere yükledikleri program ve yazıları indirebilmekteydiler. Web 1.0’ın daha geliştirilmiş versiyonu olan Web 2.0 ilk kez 2004 yılında İrlanda’lı Tim O’Reilly tarafından duyurulmuştur. Bu versiyon daha fazla kullanıcıya ulaşmak adına, etkileşim sağlayıcı bir geliştirme olarak ortaya çıkmıştır. Web 2.0 versiyonuyla etkileşim içerisinde bulunulması, sosyal ağların hayata girmesine zemin hazırlamıştır. Web 3.0 diğer adıyla Semantik Web, Tim Berners-Lee tarafından ortaya atılmıştır. Bu versiyonda kullanıcı etkileşimi yanı sıra yapay zeka, database gibi uygulamalar sayesinde internet kullanımı daha da yaygınlaşmıştır. Makineler kullanıcı hareketlerini (arama, yazma, gönderme gibi.) database’lerde tutarak her fırsat da onlara özel olarak sunmaktadır. Buna örnek olarak web sitesinde aratılan bir ürünün diğer uygulamalarda karşımıza çıkması verilebilir (Çağlar, 2017, s. 31-40).

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK)’nun Hanehalkı Bilişim Teknolojileri (BT) Kullanım Araştırması 2023 verilerine göre;

Tablo 2. TÜİK Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması

İnternete erişim imkânı olan hane oranı	%95,5
İnternet kullanan bireylerin oranı	%87,1
E-devlet hizmetlerini kullanan bireylerin oranı	%73,9
İnternet üzerinden mal veya hizmet satın alma ya da sipariş verme oranı	%49,5
E-ticaret yapan bireylerin giyim, ayakkabı ve aksesuar satın alma oranı	%75,5
E-ticaret yapan bireylerin film veya dizi izleme hizmeti satın alma oranı	%30,7
İnternet üzerinden öğrenme faaliyeti gerçekleştiren bireylerin oranı	%18,7
Bireylerin WhatsApp kullanma oranı	%84,9

Toplumun tamamına yakını internete erişim sağlayabilmekte olmasına rağmen, internet kullanan birey sayısı daha düşüktür. Kullanıcıların çoğunluğu iletişim aracı olarak WhatsApp uygulamasını tercih etmektedir. Kişisel veri ihtiyaçları için en çok E-devlet tercih edilirken; alışveriş, eğlence gibi konularda da en çok internete başvurulmuştur (Türkiye İstatistik Kurumu, 2023).



Grafik 3. Hanelerde İnternet Erişim İmkkanı ve Bireylerde İnternet Kullanımı

We Are Social 2023 raporuna göre;

Dünya nüfusu 8.01 milyara ulaşmış ve 5.16 milyar internet kullanıcısına sahip olmuştur. 5.44 milyar cep telefon kullanıcısı vardır. Bu kullanıcıların 4.76'sı sosyal medya kullanmaktadır. Bu rakam küresel nüfusun %60'ına denk gelmektedir.

Tablo 3. We Are Social 2023 Raporu

Toplam nüfus	8.01Milyar- %57.2
Cep telefonu kullanımı	5.44 Milyar- %68
İnternet kullanımı	5.16 Milyar- %64.4
Sosyal medya kullanımı	4.76 Milyar- %59.4

Tablo 4. Sosyal Ağların Aylık İzlenme Süreleri

Youtube	23 saat 9 dakika
Facebook	19 saat 43 dakika
Whatsapp	17 saat 20 dakika
Instagram	12 saat
Tiktok	23 saat 28 dakika

Facebook Messenger	3 saat 7 dakika
Telegram	3 saat 57 dakika
Twitter	5 saat 28 dakika
Line	10 saat 59 dakika
Snapchat	3 saat 10 dakika

Harcanan sürelerle bakılırsa en çok izlenen sosyal ağ Tiktok ve ardından Youtube gelmektedir. Buradan da anlaşılacağı üzere görüntüye dayalı sosyal medya araçları daha fazla tercih edilmektedir. Mesajlaşma mecrası olan Facebook Messenger en az kullanılan sosyal ağ olarak görünmektedir (We are social, 2023).

2.2 Sosyal Mecraların Gelişimi ve Yaygınlaşması

Son yıllarda sosyal mecraların kullanımı gitgide yaygınlaşmaktadır. Sosyal medyada bilgilere eski dönemlere oranla daha hızlı ulaşılmaktadır. Hatta bu ulaşım hızı saniyelere düşmüştür. Dünyanın herhangi bir yerinde yaşanan bir olay, saniyeler içerisinde sosyal medya sayesinde dünyanın diğer ucunda yaşayanlara iletilebilmektedir. Oysa bundan otuz yıl önce bilginin dağılımı bu kadar hızlı olmayıp, televizyon kanalları ve haber ajansları aracılığıyla saatler sonra bilgiye erişim sağlanabilmekteydi. O dönem kitle iletişim araçlarıyla sağlanan

haberleşme sosyal medya ile kişiler aracılığıyla daha hızlı yayılım göstermektedir (Doğan R. S., 2016, s. 11).

Mayıs 2003'te LinkedIn, Şubat 2004'te Facebook, Mart 2006'da Twitter, Kasım 2006'da Wattpad ve 2010 yılında da Instagram gibi sosyal medya mecraları kurulmuştur. İlk zamanlarda bu sayfaları kullananlara anlamsız gözlerle bakılarak, ne yapmaya çalıştıkları ve hangi amaçla bu sayfaları kullandıkları çoğu insanın ilgisini çekerken, zamanla bu mecralara uzak kalan kişilere şaşırır hale gelinmiştir. *“Blog, Facebook, Twitter, Instagram derken Periskop’la sürekli alarm veriliyor. Her şeyi görüyoruz, her şeyi biliyoruz, her şeyi okuyoruz ama nasıl okumalar bunlar? İnsan zihninin en güçlü öğrenme biçimi olan ‘okuma’, günümüzde şöyle bir göz atmaya dönüşüyor. ‘Kes-yapıştır’ yapabilmek; bizi yazmanın faydalı süreçlerinden de uzaklaştırıyor.”* (Ülker, 2019, s. 567). Zaman içerisinde bu mecraların yayın politikalarında değişimler olmuştur. Her sosyal medya organı diğerinden farklı hedef kitlelere hitap etmektedir. Örneğin, 2003 yılında kurulan LinkedIn platformu profesyonel iş ağı olarak kullanılırken, 2004 yılında kurulan Facebook ise daha çok halk kitlesi tarafından tercih edilmektedir. Artık bu mecraları kullanmak hayatın vazgeçilmez bir parçası haline gelmiştir.

“Yazdığını internette yayınlatabilme ve kitleye ulaşabilme; yeni yazarların yolunu açıyor, onlara yeni projeler ilham ediyor olmalı. Bunun verilerini açık seçik görüyoruz zaten. Bloglar, Facebook’ta yazılanlar, netteki her özgün metin yeni türlerin ortaya çıkması ve yeni bir edebiyat türünün denemesidir bir bakıma.” (Ülker, 2019, s. 568).

“Bir avuç sanal alem gezgini o edebi eserlerden birisini okusa, o okuduklarından bir başka edebi esere gitseler hiç de fena olmaz aslında. Bu edebiyatın bir kazanımı olduğu kadar, asıl sanal alem gezginlerinin de bir kazanımıdır.” (Sali, 2019, s. 661). Aslında bilgi çokluğunun iyi ve doğruyu bulmak açısından zor bir zemin olduğunu kabul etmek gerekir ancak zamanla bu çoklu ortamdan iyi, doğru ve kaliteli bilgilerin seçilerek alınıp yeni bilgilere ve eserlere dönüşmesi de beklenir.

Sosyal medya özellikleri yazar Antony Mayfield tarafından şöyle açıklanmaktadır:

Tablo 5. Yazar Antony Mayfield'e Göre Sosyal Medya Özellikleri

Katılım	Sosyal medya, ilgilenen herkesin katkılarını ve geri bildirimlerini teşvik eder. Medya ile izleyici arasındaki çizgiyi bulanıklaştırır.
Açıklık	Çoğu sosyal medya hizmeti geri bildirim ve katılıma açıktır. Oylama, yorumlama ve bilgi paylaşımını teşvik eder.
Diyalog	Sosyal medya iki yönlü olarak, karşılıklı iletişime açıktır.
Topluluk	Bir konu etrafında hızlı bir şekilde bir araya gelen topluluklar oluşur.
Bağlantılı Olma	Sosyal medya diğer medyalara da açık olması nedeniyle bağlantı kurma ve grup oluşturma olanağı sağlar.

“Fikirlerin paylaşılması, sanat oluşturulması, düşünce ve ticaret yapılması, canlı tartışma ve söyleşi imkanı, arkadaş bulunması, iş birlikleri yapılması, sevgili bulunması gibi birçok medeniyet kuralı inşa edilir. İşte bu yüzden sosyal medya bu kadar hızlı yayılmaktadır. Çünkü harika parlak yeni bir teknoloji olmasından değil, bize kendimiz olma fırsatı sunmasındandır.” (Mayfield, 2023, s. 5).

İlk yıllarda sosyal medya kullanımı yaş, ekonomik durum ve eğitim seviyesi gibi durumlara göre dengesiz bir dağılım gösterirken, son dönemlerde daha geniş kitlelere daha düzenli bir yayılım göstermiştir. Teknolojik araçlara ulaşımın kolaylaşması, bu araçların kullanımlarının pratikleşmesi bu yaygınlaşmanın sebepleri arasındadır. *“Bu tür ağların temel özelliği kullanıcı profilleri üzerinden insanların birbiriyle iletişimde bulundukları web tabanlı hizmetler olmasıdır. İnsanlar toplumsal paylaşım ağlarında birbirlerinin profillerine yorumlar yazarak, çeşitli içerikleri paylaşarak, oyunlar oynayarak, bilgi alışverişinde bulunarak, sayfaları beğenerek gerçekleştirdikleri çok çeşitli etkinlikler ile birlikte diğer ağ üyeleriyle etkileşim içerisine girmektedirler.”* (Aktaş, 2014, s. 56). Sosyal medya ağlarında kullanıcı bütün sosyal medya mecralarını bir arada kullanma olanağına sahiptir. Bu ağlarda gerçekleşen iletişim karşılıklı ve hızlı, anında cevap verebilecek özellikler içerir.

2.3. Kitabın Dijitalleşmesi ve E-Kitap

Geneleksen kitle iletişim araçları dijital ortama girdiğinde tanım ve anlamını ya kaybeder ya da başka bir mecraya dönüşür. O nedenle klasik tanımlar dijital ortam için her zaman geçerli olmaz. Hazırlanış, sunum ve ulaşım teknikleri açısından kitap ve e-kitap birbirinden oldukça farklı mecralardır. Teknik olarak değişim olsa da içerik aynı olması nedeniyle “kitap“ adını kullanmak doğrudur.

“Geçtiğimiz yüzyılda ortaya çıkan; telgraf, telefon, radyo, televizyon, bilgisayar gibi teknolojik yenilikler, insanın hem maddi hem de manevi dünyasını değiştirirken sözlü, yazılı ve basılı kültürün yanı sıra, iletişimin elektronik aygıtlar aracılığıyla gerçekleşen yeni bir kültürel yapı oluşturmuştur.” (Gül Batuş, 2011, s. 188).

Elektronik kitap için birçok tanımlama mevcuttur. Bunlardan bazıları;

“E-kitaplar temelde binlerce kağıt sayfaya eşdeğer tutan yüksek teknolojili okuma tabletleridir. Onlara metin indirirsiniz ve bu metinleri ekranlarda görüntüler.” (Joanne, 1998).

“E-kitaplar, bilgisayar veya taşınabilir e-kitap okuyucuları ile okunmak üzere tasarlanmış, basılı kitapların tüm özelliklerini taşımasına ek olarak kağıtlara basılmayan yeni kolaylıklar sağlayan sayısal kitap formlarıdır. E-kitap donanım ve yazılımdan oluşur. Bu açıdan değerlendirildiğinde e-kitaplar, özel olarak tasarlanmış taşınabilir bir donanım kombinasyonu ile ilişkilendirilmektedir.” (Hakan Anameriç, 2003).

“E-kitap, basit bir ifadeyle, okuyucuların herhangi bir kitabın içeriğine elektronik biçimde erişmesini sağlayan bir kitap.” (Hawkins, 2000).

E- kitap ilk defa 1960’lı yıllarda bilgisayarın kullanılmaya başlanmasıyla beraber gündeme gelmiştir (Anameriç, 2011, s. 75). Fakat süreci hızlandıran bilgisayar ortamında bulunan yazılı metnin, okuyucuya ulaşması 1990’lı yıllarda başlayan internetle gerçekleşmiştir. Yani kitabın bir kültür mecrası ve iletişim aracı olarak e-kitap şeklinde geniş kitlelere ulaşması yeni bir sektörün doğmasına yol açmıştır. Ancak bütün bu hızlı gelişmelere karşın e-kitap diğer iletişim mecralarına oranla daha yavaş dijitalleşmektedir.

Gazete ve dergiler çok hızlı bir şekilde dijital ortama geçmiştir. Dünyanın en çok satan gazete ve dergilerden bazıları artık basılı yayın çıkarmamaktadırlar. Fakat basılı kitap sayısı artarak, çoğalmasını sürdürmektedir. Kitabın, gazete ve dergiden daha kapsamlı ve uzun olması elektronik ortamda okunmasını zorlaştırmaktadır. Basılı kitapta okuyucu kitabın bütününe fiziksel olarak hakimken, elektronik kitapta sanal ekranın kapatılmasıyla birlikte ortada herhangi bir kitaptan söz etmek söz konusu olamaz. Ancak yanınızda bir veya birkaç kitap taşıyabilirken elektronik ortamda yüzlerce kitabı muhafaza etmek ve okumak mümkündür. Elektronik ortamda fiziki ortamdan farklı olarak aynı anda çoklu okuma da yapılabilir.

Bir kitabın hem kendisi hem hakkında yazılmış bir yazı ya da makaleyi hem de o kitaptan uyarlanmış bir filmi aynı ekrandan izlenebilir. Kitaplar bir taraftan fiziki basıma devam ederken diğer taraftan da elektronik ortamda okuyucuya ulaşmaktadır. Elektronik ortamlar göz sağlığı, hafıza dayanıklılığı ve dikkat yoğunluğu açısından daha kısa metinlerin okunmasına

uygundur. Oysa fiziki kitapta daha uzun soluklu okuma olanağı vardır. Basılı kitap okuyucu tarafından taşındığı sürece kendi varlığını fiziki olarak da hissettirecektir.

Dünya genelinde e-kitap ve sesli kitaplara ilgi artmakla beraber daha çok basılı kitap tercih edilmektedir. Global English Editing verilerine göre dünyadaki okuyucuların %66'sı basılı kitabı kullanmaktadır. Amerika'da nüfusun %39'u basılı, %5'i ise sesli kitabı tercih etmektedir. Avrupa'da Amerika'ya göre dijital okuryazarlık daha hızlı artış göstermektedir. Avrupalıların %56'sı okuryazardır. Çin'de ise yetişkin nüfusun %30'u sesli kitap kullanmaktadır. *“Aşk romanları, fantezi ve bilimkurgu dünya genelinde en çok tercih edilen türler arasında yer alıyor. E-ticaret sitesi Amazon'un verilerine göre, James Clear'in 'Atomik Alışkanlıklar' adlı kitabı 2021'in en çok satan kitabı oldu.”* (İktibas, 2023).

E-kitap piyasasının büyümesiyle beraber çok sayıda dijital satış marketi piyasaya çıktı. Dünyada en çok kitap dağıtan siteler; Project Gutenberg, Kindle, Kobo, Forgottenbooks, Google PlayStore, Apple iBookStore, FeedBooks, BookBoon, FreeBooksy, eReaderIQ, Openlibrary, B-ok. Türkiye'de en çok kitap satan siteler; altkitap.net, dr.com.tr, idefix.com, kitapyrdu.com. (E-kitap Yayıncılık, 2023).

2.3.1. Yeni Bir Format E-Kitap

Tüm sektörleri ortak bir payda da buluşturan dijitalleşme özellikle kitap ve yayıncılık sektöründe kendini daha belirgin bir şekilde ortaya koymaktadır. Elektronik ortamda kitap daha fazla kişiye, daha hızlı ve daha kolay bir şekilde ulaşmaktadır. Kalın ve ağır kitaplar taşımak yerine, elektronik kitapları tercih etmek okuyucuları büyük bir yükten kurtarmaktadır. Eğitim sektöründe de büyük kolaylık sağlayan e-kitaplar artık okulların oluşturdukları sanal kütüphanelerde kullanılmaktadır. Öğrenciler her dersin kitabını ayrı ayrı yanlarında taşımak yerine sanal kütüphanede, e-kitap biçimlerine erişebilmektedirler (Önder, 2010, s. 8-10) .

E-kitabın üretim süreçleri basılı kitaba göre farklılık göstermektedir. E-kitapta üretim süreci, basılı kitabın matbaa aşamasına kadar olan bölümünü kapsamaktadır. Basılı kitaplar, elektronik ortamın yaygınlaşması nedeniyle hazırlık süreçleri bu ortamda gerçekleşir.

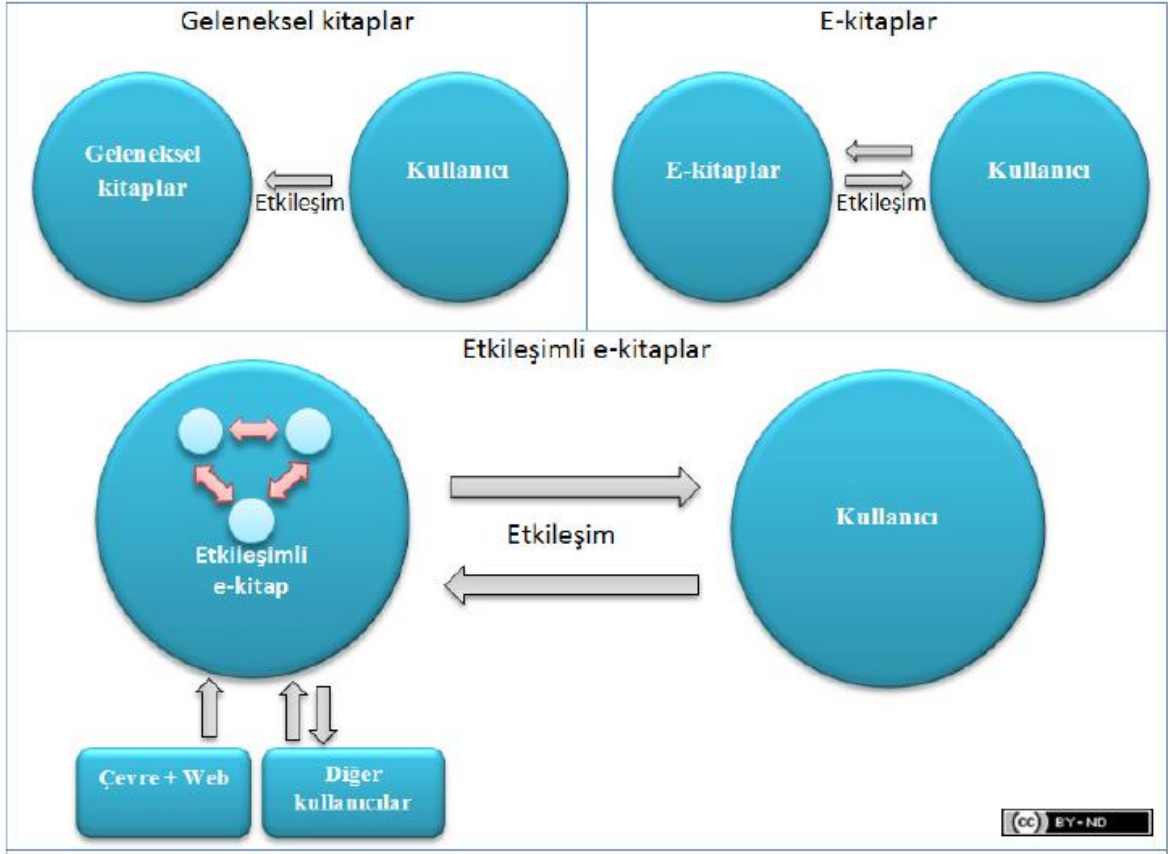
Elektronik ortamda hazırlanan kitap matbaaya ulaştırılır. Matbaada kağıda basılarak ciltlenir ve dağıtılmak üzere yayıncıya ve dağıtımçıya gönderilir. Bir okuyucunun basılı kitaba ulaşması için ya kitapçıya ya da kütüphaneye gitmesi gerekir oysa elektronik kitapta ücreti ödenerek kitaba ulaşmak mümkündür. Bazı elektronik dağıtıcılar e-kitapların bir kısmını da ücretsiz olarak okuyucuya ulaştırmaktadırlar.

Kitabın tarihi binlerce yıla ifade edilirken, e-kitabın ortaya çıkması yaklaşık 30 yıllık bir döneme denk gelmektedir. İletişim teknolojilerindeki hızlı gelişim ve küreselleşme elektronik kitabın benimsenmesini kolaylaştırmıştır. Ancak basılı kitabın oluşturduğu ekosistem ve kültürün henüz e-kitap için oluştuğunu söylemek olanaksızdır. O yüzden e-kitabın kültür ve gelenek oluşturması için bir müddet daha beklemek gerekecektir.

“1990 yılında Serendipity Systems'in PC-Book isimli e-kitap görüntüleme programını geliştirmesiyle ortaya çıkmıştır. 1992 yılında ise, e-kitaplar metin tabanlı DOS ortamından, grafik tabanlı windows ortamındaki edisyonlara dönüştürülmüş ve daha kolay okunabilir olmuştur. E-kitap teknolojisindeki bu gelişmeleri, 1993'te BiblioBytes'in internet üzerinden e-kitap satmak üzere ilk web sitesini kurması, 1994'te e-kitap formatının metinden HTML'e geçişi ve aynı yıl içerisinde The Fiction Works adlı ilk e-kitap yayıncı şirketinin kurulması izlemiştir.” (Anameriç, 2011, s. 77).

E-kitaptan sonra teknolojinin gelişmesiyle “Etkileşimli E-kitap“ ortaya çıkmıştır. Etkileşimli e-kitapta birden fazla nesne bulunmaktadır. E-kitapların etkileşimli e-kitap olabilmesi için daha gelişmiş bir arayüz ve özelliğe sahip olması gerekmektedir. 2011 yılında Michael Matas Technology, Entertainment and Design (TED) konuşmasında “My Choice“ isimli etkileşimli e-kitabı tanıtmıştır. Etkileşimli e-kitabın özellikleri şu şekildedir:

- Etkileşimli e-kitaplarda nesneler birbirleriyle etkileşim halindedir.
- Etkileşim birden fazla duyaya hitap etmektedir.
- Etkileşim, kullanıcı-etkileşimli e-kitap ve dış ortam- etkileşimli e-kitap arasındadır. (Boynukara, 2019, s. 10-11).



Şekil 2. Geleneksel Kitaplar, E-kitaplar ve Etkileşimli E-kitapların Kullanıcı İle Etkileşim Düzeyi

Böylece kitabı ilk hazırlayanlar ve son kullanıcıların katkılarıyla ortalığa hazırlanan bir kitap ortaya çıkmaktadır.

2.3.2. E-Kitap Türleri

Ulaşım kolaylığı, fiziksel taşıma zorluğunun olmaması ve birçoğunun ücretsiz olması gibi fırsatlar sunsa da, E-kitap türleri basılı kitap türleriyle içerik olarak hemen hemen aynı özelliklere sahiptir. E-kitapların yaygınlaşmasıyla okuyucular merak ettikleri farklı türlerdeki kitaplara hızlıca ve ücretsiz ulaşma imkanı bulmuşlardır. E-kitap okuyucusu daha çok

gençlerden oluştuğu için dram, korku, romantizm gibi türler tercih edilmektedir. Dijital ortamda kitabı sınıflandırmak daha kolay olduğundan türler alt başlıklara ayrılarak çoğalmaktadır.

E-kitapta en çok tercih edilen türler bilimkurgu, korku, gerilim ve romantizmdir. Korku gerilim türünde başarılı isimlerden biri Stephen King'tir. "The Plant" adlı eserini bölümlere ayrılarak, internet üzerinden paylaşmış ve büyük ilgi görünce bir sonraki eseri olan "Riding the Bullet" kitabı sadece e-kitap olarak yayınlanmıştır. Kısa sürede rekor satış yapan eser diğer yazarları da e-kitap yazmaya teşvik etmiştir (Kidega, 2023).

Tablo 6. E-kitap Türleri

Bilimkurgu kitapları	Matematik kitapları
Taşlama kitapları	Antoloji kitapları
Drama kitapları	Şiir kitapları
Aksiyon ve macera kitapları	Ansiklopediler
Romantizm kitapları	Sözlükler
Gizem kitapları	Karikatürler
Korku kitapları	Sanat kitapları

Bireysel gelişim kitapları	Yemek kitapları
Rehberler	Günlükler
Seyahat kitapları	Dergiler
Çocuk kitapları	Ayin kitapları
Dini kitaplar	Biyografiler
Bilim kitapları	Otobiyografiler
Tarih kitapları	Fantezi kitapları

2.3.3. E-Kitap Yayıncılığı Kategorileri

Basılı kitabın yüzyıllara dayanan bir eko-sistemi vardır. Kitabın bütün süreçlerine dahil olan meslek sahipleri hak ve hukukları garanti altına alınmış, ekonomik olarak da bir piyasa oluşmuştur. Elektronik yayıncılıkta basılı kitaplar dijital ortamda dağıtılarak müşteriye sunulurken, aynı zamanda e-kitap olarak da okuyucuya ulaşmaktadır. Giderek hiç kağıda basılmadan dijital ortamda hazırlanıp okuyucuya ulaşan kitaplar tür olarak da artmaktadır. E-kitabın eko-sistemi yavaş yavaş oluşmaktadır. Bu kitaplar dijital ortamda bulundukları için sinema, televizyon, tiyatro, radyo gibi diğer mecralara da kaynaklık sağlamaktadırlar.

Elektronik kitap yayıncılığı ikiye ayrılmaktadır:

2.3.3.1. Ticari Yayıncılık:

Ticari e-kitap yayıncılığı ekonomik bir yapılanma olarak kar amacıyla hizmet etmektedir. Basılı kitapta olduğu gibi dijital kitapta da teknik kalite ve sunum önemlidir. Okuyucunun kolay ulaşabileceği, estetik olarak şık ve gözü yormayacak tarzda tasarlanmış sayfalar tüketici tarafından daha çok tercih edilecektir. Metnin yanı sıra grafik, resim, video gibi yan unsurlar da eklenerek kitap daha kabul gören bir albeniye kavuşacaktır. Hatta okuyucuyu da sürece katan etkileşimli kitaplar da hazırlanmaktadır. Burada telif hakları konusu devreye girmektedir. Sürece katılan bütün paydaşların hak ve hukukları bir sözleşme dahilinde korunmalıdır. Yazarlar yayıncıyla anlaşarak önceden ücret alabilecekleri gibi yayın ortaya çıktıktan sonra da satıştan belirli bir yüzde olarak telif haklarını korurlar. Dijital ortamın yeni olması nedeniyle telif hukuku açısından daha fazla çalışmaya ihtiyaç vardır.

2.3.3.2. Kişisel Yayıncılık:

Basılı kitap birçok meslek sahibini içine alan bir ekosisteme sahipken dijital ortamda bir yazar bütün süreçleri yönetebilir. Gazetecilikte her kişinin gazeteci olma potansiyeli barındırması ve buna “Vatandaş Gazetecisi” dendiği gibi dijital ortamda kendi başına yayıncılık yapan kişilere “Vatandaş Yayımcısı” denilebilir. Kişisel yayıncılıkta yazar, kitabının düzenlenmesi, yayınlama ve pazarlama gibi üretim sürecini üstlenir. Kişisel yayınlanan e-kitaplar genellikle yazarın web sitesinde yayınlanır. Yazar telif hakkı kaydını kendi yönetir. Bu yayın türünde tüm yayın giderleri ve sorumluluklar yazara ait olduğundan, tüm gelirler de yine yazara aittir (Ülke, 2016, s. 17-18).

2.3.4. E-Kitabın Kullanım Alanları

Taşınabilir cihazlar, uygulamaları ve özellikleri ile kitap okumak dışında modern hayatın gerektirdiği birçok görevi yerine getirmekte ve bu nedenle okuyucular tarafından daha yaygın olarak kullanılmaktadır. Taşınabilirlik, erişilebilirlik, ulaşılabilirlik, yayın kolaylığı, depolama ve güncellenebilirlik açısından basılı kitaba göre daha kolaydır ve geleneksel kitapların yerini tamamen almasa da birçok kişi tarafından tercih edilmektedir.

E-kitaplar birden fazla alanda kullanılmaktadır. Kısaca özetlemek gerekirse:

Eğitimde e-kitaplar, öğrencilerin interaktif bir şekilde derse katılmalarına yardımcı olmaktadır. Tüm ders kitaplarını yanında taşımak zorunda kalmayan öğrenciler ve öğretmenler e-kitaplar sayesinde istedikleri derslerin notlarına taşıyabilir cihazlarıyla erişebilmektedirler.

İş dünyasında e-kitaplar, toplantı notlarını oluşturma ve düzenlenen raporlara istenilen an ulaşma imkanı sunmaktadır.

Kişisel gelişim alanında e-kitaplar, motivasyonel kitaplar ve kişisel gelişim kitaplarını yazılı ve sesli olarak kullanıcıya sunmakta ve istenilen yerde erişim kolaylığı sağlamaktadır. Örneğin, deniz kenarında yürüyüşe çıkan bir kişi, yürüyüş yaparken aynı zamanda motivasyonel e-kitapları sesli olarak dinleme olanağına sahiptir.

Engelli bireyler için e-kitaplar, görmeyen bireyler için e-kitapların sesli versiyonu, duymayanlar için ise görsel versiyonu bulunmaktadır. Aynı zamanda yaşı ilerlemiş insanlar için de yazı boyutu düzenleme ve yazı tipini değiştirme gibi özelliklere sahiptir.

Araştırmacılar için e-kitaplar, taşıma kolaylığı, güncellenebilirlik ve depolama gibi imkanlar sunduğu için oldukça tercih edilmektedir.

2.3.5. Geleneksel Kitapla Bir Karşılaştırma: Avantajları, Dezavantajları ve Tartışılan Konular

Kitap diğer kitle iletişim araçlarından farklı özellikler göstermektedir. Diğer kitle iletişim araçlarında ana amaç bilgi ve haber paylaşımını sağlamaktır. Oysa kitapta bu özelliğin dışında uzun soluklu bilgi aktarımı ve öğrenme ana hedeftir. Kitle iletişim araçları arasında en köklü ve kalıcı olan kitaplardır. Dijital ortama geçerek e-kitap haline gelmesi de uzun zaman alacaktır. Gazete, dergi, televizyon, radyo gibi kitle iletişim araçları hızlı bir şekilde dijitalleşirken kitap daha yavaş bir süreç izlemektedir. Dijital ortamın cezbedici bütün özelliklerine rağmen kitap okuyucusunun “muhafazakar” davranışları sürmektedir. Basılı kitabın e-kitaba karşı birçok artı özelliği bulunurken, e-kitabın da getirdiği çok sayıda kolaylık ve avantaj söz konusudur.

“Her ne kadar maliyetlerin azalması daha düşük yayılıma sahip kitapların yayınlanmasına olanak verse de kimilerinin türler karmaşası içinde yolunu şaşırdığı söylenebilir: yazar kendini yetkili bulmadığı bir işle yükümlü görür; bitmiş ürün, yani kitapta geleneksel basımda sahip olduğu sunum kalitesine sahip olmayabilir.” (Lavenir, 2001, s. 319-320).

Teknolojinin getirdiği bütün yeniliklere karşın basılı kitap ve e-kitap içerik açısından aynı özelliklere sahiptir. E-kitabın avantajları şöyle sıralanabilir:

- E-kitaplar basılı kitaplarda olduğu gibi baskı, dağıtım gibi işlemlere gerek duymadığı için mali yükü ortadan kaldırmıştır.
- E-kitaplar dijital ortamda yayınlandığından, kağıdın üretimi için kullanılacak ağaçların kesimine engel olarak çevreye katkı sağlamaktadır. *“İnternet medyaya mı öldürecek, yoksa medyanın ham maddesi olan kağıdı mı? Kağıdın ölmesi dünyanın akciğerleri olan ağaçların kesilmesini engellemese bile önemli ölçüde azaltacaktır. Kağıdın kullanıldığı yerlerde başka bir ham maddenin kullanıldığını düşünsenize...”* (Türkoğlu, 2010, s. 228).

- E-kitapların taşınabilmesi kolay olduğu için aynı anda birden fazla kitap taşınma özelliğine sahiptir.
- E-kitapta sözcük arama ve not alma gibi özellikler kolaylıkla kullanılabilir.
- E-kitaplarda ekran parlaklığı, punto sayısı ve yazı karakteri ayarlama gibi özellikler sayesinde okuma daha kolay hale gelmektedir.
- E-kitaplar engelli bireyler için de büyük kolaylık sağlamaktadır. Gözleri görmeyen bireyler için sesli kitaplar ve kulakları duymayan bireyler için ise görsel kitaplar mevcuttur.
- E-kitaplar depolabilme ve kolay saklanabilme özelliği sayesinde kütüphanelerde de yerlerini almaya başlamıştır. Bu sayede kitapların yıpranma ve çalınma durumları ortadan kalkmıştır.
- E-kitaplar dijital ortamda kolaylıkla güncellenebilmektedir. Bu sayede herhangi bir hata oluşması durumunda kolaylıkla müdahale edilebilir (Aras Bozkurt, 2013, s. 5-6).

E-kitap klasik kitaba karşı birçok avantajı beraberinde getirmesine karşın, çok sayıda dezavantajı içermektedir. Teknoloji gelişim gösterdikçe e-kitabın dezavantajlarının sayısı da giderek azalacaktır. Klasik kitaptaki avantajlar teknik olarak dijitalleşmeye de uygulanacak bu nedenle e-kitap daha avantajlı hale gelecektir.

- E-kitap basılı kitaptaki süreçlere dahil olan iş akışını ve birçok mesleği ortadan kaldırmıştır. *“Alışılmış bir çok iş pratikleri, e-kitap ile birlikte tedavülden kalktı ve bazı uğraş alanları da yok olacağı tahmin edilmektedir. Yeni ortam ile birlikte yeni araçlar, teknikler, standartlar ve iş akış ilişkileri ortaya çıkmıştır.”* (Binici, 2017, s. 188).
- E-kitabın kullanıldığı cihazın donanımsal ya da yazılımsal herhangi bir hasar görmesi onu kullanılamaz hale getirmektedir. Benzer şekilde cihazın şarjının bitmesi de okumayı yarıda kesecektir.

- E-kitapları okumak için cihaza, kitaba ve platformlara ek olarak ücret ödenmektedir. Bu da e-kitapların maliyetini yükseltmektedir (Walters, 2014, s. 86-87).
- E-kitaplar dokunulamayan bir ekranın arkasında var olur. Bu da okuyucuda sahipsizlik duygusu oluşturmaktadır.
- E-kitap yazar kavramını değiştirmiş ve vatandaş yazarlığı gibi bir kavram ortaya çıkarmıştır o yüzden yazılar bir editör tarafından denetlenmeden, yayınlanabilmektedir. Bu da dil, üslup ve söylem açısından e-kitapta yazılanları sorgulanır hale getirmektedir.
- E-kitap süreçleri bilgisayar ortamında gerçekleştiği için uzun süreli ekrana bakmak göz ve zihin sağlığı açısından sorun olmaktadır.
- E-kitap konusunda telif ve hukuk hakları alanında yeterli bir sistem oluşmamıştır. Kitapların izinsiz çoğaltılıp, dağıtılması daha kolay hale gelmiştir.
- Dijital ortamda dolaşan bilgilerin çokluğu ve kontrolsüzlüğü nedeniyle okuyucuda genel bir güvensizlik havası oluşturmaktadır. Yazıların kaynağının belirsizliği, yazarın ismin gerçek olup olmaması, bilgilerin başkalarından alınıp alınmaması gibi ciddi sorunları da beraberinde getirmektedir.

3. SOSYAL MEDYADA YAZAR OLMAK (WATTPAD)

Dijitalleşme klasik medya mecralarını daha da geliştirerek iletişim alanında yeni gelişmelere zemin oluşturmaktadır. Bir taraftan geleneksel medya organları dijital ortama taşınırken, diğer taraftan yeni organlar ortaya çıkmaktadır.

Bir sosyal medya platformu olan Wattpad bilgi ve haberleşme sitelerinden farklı olarak edebiyat amaçlı kurulmuş bir sosyal medya ağıdır. Bu sosyal medya mecrası daha çok gençler tarafından takip edilmektedir. Siteyi kullanan yazarlar da çoğunlukla gençlerden oluşmaktadır. Herhangi bir denetimin olmaması yazarların daha özgür ve özgün eserler ortaya çıkarmalarını sağlamaktadır. *“Genellikle aşk hikayeleri üzerine yapılan paylaşımlar interaktif ortamda okurla buluşuyor. Okur yeni medyanın temel özelliği olan, olaya anında müdahale etme şansına sahip.”* (Karauğuz, 2016, s. 609). Okur da metne müdahale ederek, ona yeni boyutlar kazandırabilir, yeni karakterler ekleyebilir. Hikayenin sonu yazarın başladığı ve bitirmek istediği çizgiden çok farklı bir noktaya ulaşır.

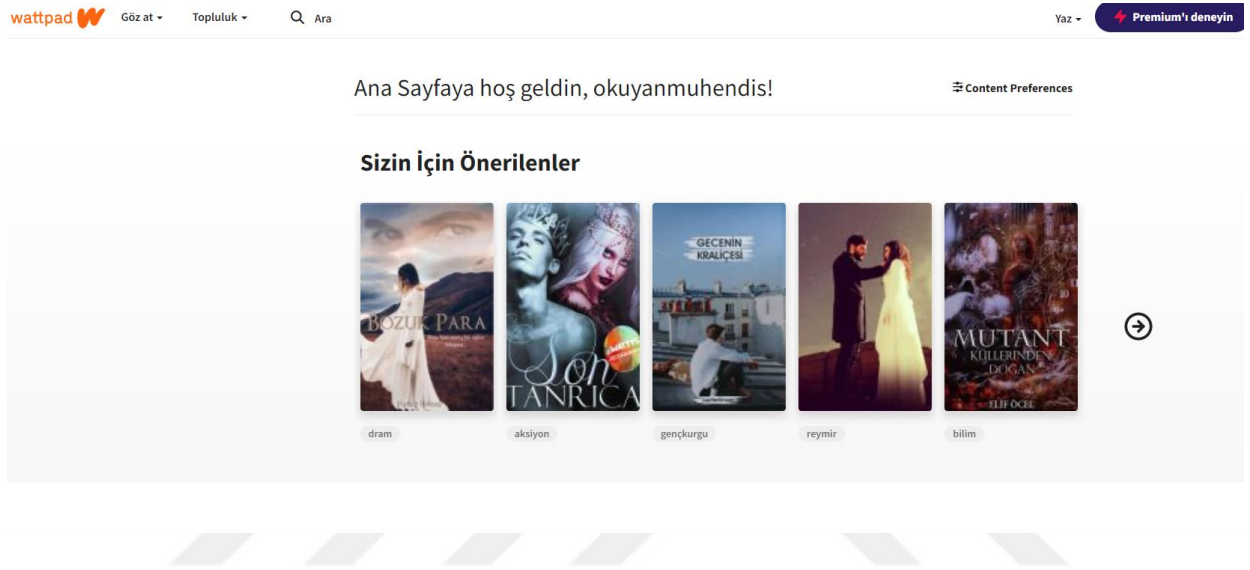
Wattpad kendi web sayfasında kendini şöyle tanımlıyor: Sınırsız düşünce dünyasında özgürce hikayeler yazılabilen küresel, çok platformlu bir eğlence şirketi (Wattpad, 2023).

3.1. Bir Sosyal Medya Mecrası Olarak Wattpad

Bir sosyal medya mecrası olarak Wattpad diğer medyalardan ayrı bir özellik göstermektedir. Bu medya doğrudan haberleşme platformu olmayıp, daha çok hikaye, deneme ve roman yazarlarının ve yazmak isteyenlerin bulunduğu bir ortamdır. *“Wattpad, internet üzerindeki insanlara hikaye okumak ve dünyadan tüm online yazarların hikayelerinden keyif almak ayrıca kendi hikayelerini yazarak paylaşmak gibi olanaklar sağlayan elektronik en büyük edebiyat topluluğudur.”* (Duygu Neşeli, 2020, s. 12).

“Wattpad, isteyen herkesin makale, hikaye, roman, gezi yazısı ya da günlük gibi çeşitli yazılarını paylaşabileceği; isteyenlerin de bu yazıları okuyup yorum ve beğeni yapabileceği bir sosyal paylaşım sitesidir. Wattpad 2006 yılında, "Allen Lau" ile "Ivan Yuen" işbirliğinde kurulmuştur. Merkezi Kanada'nın Toronto kentindedir. Wattpad'in en çok kullanıldığı dört ülke

ABD, Hindistan, Filipinler ve Türkiye'dir“ (Wikipedia, 2023). Wattpad okuyucular ve yazarlar arasında etkileşim sağlamaktadır. Kullanıcılar için geniş okuyucu kitlesi ve ücretsiz erişim; yazarlar içinse geri bildirim ve popüleriteyi artırmak için imkan sunmaktadır (Duygu Neşeli, 2020, s. 12).



Şekil 3. Wattpad Kullanıcı Arayüzü

Ücretsiz üyelik oluşturduktan sonra okuma ve yazma yapılabilmektedir. Hikayeler bölüm bölüm yayımlanabilmekte ve bu bölümler takipçiler tarafından takip edilip, yorum yapılarak ve favorilere eklenerek etkileşim kazanılabilmektedir. Wattpad’de yorumlar ve geri bildirimler önemli birer etkileşim aracıdır. Wattpad, yazarlar ve okuyucular arasında bir topluluk oluşturma amacı taşır.



Evliliğin Arka Planı

Okunma
344K

Oy
25.6K

Bölüm
17

Okumaya başla

+

Şekil 4. Wattpad'de Seçilen Hikâyenin Bilgileri

Bu görselde seçilen hikayenin okunma sayısı, aldığı oy sayısı ve bölüm sayısı gösterilmektedir.



Evliliğin Arka Planı
rumrumce tarafından



1. Bölüm: Tatil

Okunma 40.6K Oy 1.6K Yorum 1.9K



rumrumce tarafından

Şekil 5. Wattpad'de Seçilen Hikâye Bölümleri

Hikayeye tıklanınca her bölüm için yukarıdaki görsel gelmektedir. Burada sırasıyla; okunma sayısı, alınan oy sayısı ve yapılan yorum sayısı görünmektedir.

Tablo 7. Sayılarla Wattpad Platformu

Aylık ortalama paylaşım yapma sayısı	85 milyon
Günlük kullanım süresi	60 dakika
Aylık kullanım süresi	23 bin dakika
Z kuşağı kullanım yüzdesi	%92

(Wattpad, 2023).

Latin Amerika, Uzak Asya, Avrupa ve Kuzey Amerika olmak üzere dünyanın her yerinden 90 milyonun üzerinde okuyucu ve yazar, 50 dilde yayın yapmaktadır (Wattpad, 2023).

Wattpad’de sesli veya yazılı hikaye oluşturmak oldukça kolay bir şekilde gerçekleşmektedir. Bu da gençlerin kolay ulaşılabilen ve denetimsiz olan bu siteye girmelerini teşvik etmektedir. Wattpad’in çalışma sistemi şu şekildedir:



Şekil 6. Wattpad'in Çalışma Sistemi (Wattpad, 2023).

Wattpad hikayecilikte oldukça iddialı bir tutum sergilemektedir. Film, televizyon ve yayıncılık dünyasının tekel olmaktan çıkıp, dünyanın her yanında milyonlarca insanın hikayeler oluşturarak “*Her gün Hollywood’u, içinde hazır bir izleyici kitlesi bulunan kanıtlanmış fikirlerle buluşturuyoruz. Farklı seslere güç vererek, filme, televizyon programlarına ve sesli kitaplara dönüştürülmeyi bekleyen bir dünya dolusu hikaye açtık.*” (Wattpad, 2023).

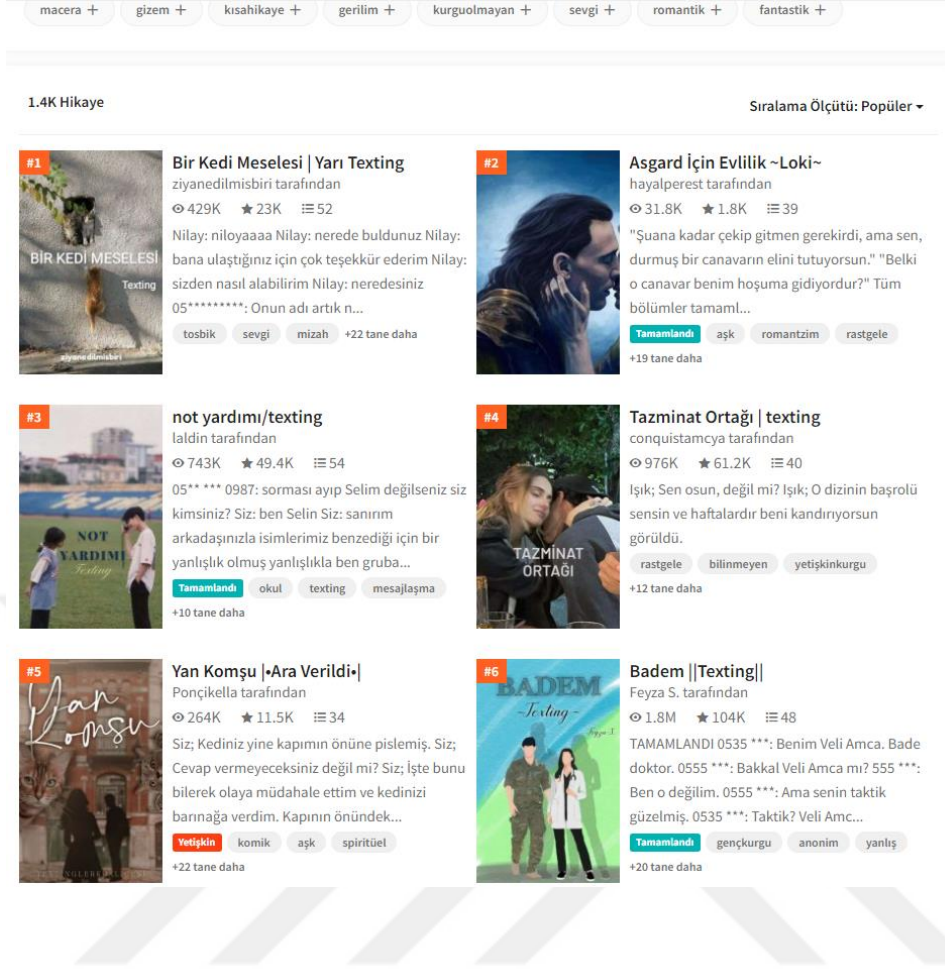
Türüne, popülaritesine, yeniliğine, tamamlanma durumuna göre arama yapılabilmekte; beğenilen yazarlar takip edilebilmekte ve okunan romanlarda kalınan yerden devam edilebilmektedir. “*Sitedeki hikayelerde herhangi bir şekilde imla kuralına riayet etmek zorunda değil yazar. Hatta Wattpad romanlarının karakteristik özelliği de bu. Herhangi bir kural yok. Hikayelerde bahsedilen hayatlar da hiçbir şekilde belli bir kural içerisinde yaşanmıyor. Uçlarda yaşanan, daha ütöpik hayatların anlatıldığı, aşık olunan kadınların prenses, erkeklerinse birer prens olduğu bir dünya var hemen hemen her romanda. Lisede okunmasına rağmen partiler düzenleyen, uyuşturucu maddeler kullanan ama karizmasından bir şey kaybetmeyen erkekler, okulun en havalı ve gözde kızlarının olduğu bir lise hayatı ilk başta göze çarpan temalar.*” (Karağuz, 2016, s. 609).

Wattpad hikaye ve roman yazarlarının buluştuğu bir edebiyat platformu olarak çok sayıda eleştiri de almaktadır. Bir kısım yazarlar Wattpad'ın edebiyatın gelişmesinde olumlu katkısı olduğunu söylerken, bir kısım ise seviyenin düşmesi dil, üslup ve teknik açıdan kurallara uyulmaması nedeniyle Wattpad'ın edebiyat seviyesini aşağıya çektiğini söylemektedirler. İçerik açısından da Wattpad çok tartışılmaktadır.

Wattpad Romanlarına İlk Gençlik Edebiyatı Açısından Bir Bakış adlı makalelerinde Ertan Örgen ve Büşra Güneş inceledikleri Wattpad romanlarından çıkardıkları sonucu şöyle ifade etmektedirler:

“Her kitapta gördüğümüz gizemli, hırçın, sert, megaloman ve biraz da sapık olan genç hikâyenin kötü çocuğudur. Çevresinde ona âşık kızlar, karşı konulamaz çekiciliği ve bir sürü düşmanı, zengin oluşu ve hatta resim, müzik gibi özel bir yeteneği ile o, merkezdir. Ancak kimsenin bilmediği bir sırrı da bulunur. Kötü çocuklarda genç kızların hayalini kurduğu prens tipinin değişime ‘Ne kadar ulaşılamaz, gizemli ve karanlık olursa o kadar çekicidir’ mantığının esas olduğunu görürüz.” (Ertan Örgen, 2018, s. 87-88).

Duygu Neşeli ve Kübra Güran Yiğitbaşı'nın Wattpad kitapları üzerinden yaptıkları araştırmaya göre karakterlerin çoğu, çok fazla kötü alışkanlıklar içerisindedir.



Şekil 7. Wattpad Hikâye Sıralaması

Wattpad oldukça hızlı yayılarak iyi bir çıkış yakalamış ve birçok kullanıcıya ulaşmıştır. 2023 rakamlarına göre dünya çapında 90 milyon kullanıcısı bulunmaktadır. Kullanıcılar günlük ortalama 60 dakika, ayda 23 milyar dakika bu platformda zaman geçirmektedirler. Kullanıcıların %80'den fazlasını Z kuşağı oluşturmaktadır (Wattpad, 2023). Wattpad'de de diğer sosyal medya platformları gibi- ön plana çıkan kullanıcılar olmuştur. Bu kullanıcılar yazdıkları hikayelerle binlerce okuyucu kitlesine ulaşarak, dikkatleri üzerlerine toplamışlardır.

Wattpad'de popüler hale gelen hikayeler, yayınevleri tarafından keşfedildiğinde hikayenin basılı bir versiyonu yayımlanabilmekte ve daha sonra yapımcılar tarafından dizi ya da filme uyarlanabilmektedir. Bunlardan biri 1994 doğumlu, henüz 29 yaşında bir genç kız olan

Büşra Küçük'ün Wattpad'de yazdığı “Kötü Çocuk” adlı hikayesidir. Wattpad üzerinden 61 milyon okunmaya ulaşan hikaye, 31 Ocak 2015'de (Ephesus Yayınları) kitap olarak basılmıştır. 2017 yılında ise sinema filmine uyarlanmıştır. Wattpad'de ses getiren bir diğer isim ise henüz 20 yaşında olan Öznur Yıldırım'dır. Wattpad yayınladığı “Yabancı-Şahmera” adlı kitabı 133 milyon okunmaya ulaşmış, eser daha sonra Eylül 2015'te Pegasus Yayınları tarafından kitap olarak basılmıştır. Yazarın Wattpad'de 228 bin takipçisi bulunmaktadır (Wattpad, 2023).

Bir başka örnek ise Buket Özdal ismiyle Wattpad'e yazan Buket Koyun'dur. 2015 yılında, Buket Koyun 17 yaşındayken bu başarıyı sağlamıştır. Wattpad üzerinden yazdığı hikayeler 6 milyon okuyucuya ulaşmış, daha sonra “Bir Kavanoz Aşk” ismiyle Epsilon Yayınları tarafından basılmıştır (Milliyet, 2023).

Diziye uyarlanan bir diğer hikaye Sümeyye Koç'a ait olan Hercai kitabıdır. Sakarya Üniversitesi'nde Sanat Tarihi lisans eğitimi almış olan 28 yaşındaki yazar Hercai'yi yazana kadar yazma yeteneğinin olduğunu fark etmediğini söylemektedir. Aynı zamanda yazar, maddi açıdan da gelir elde ettiğini vurgulamaktadır. İmkansız aşk konulu dizi Mardin Midyat'ta çekilmiş ve dizi 3 sezon ekranda kaldıktan sonra 69. bölümde final yapmıştır (Sabah Gazetesi, 2023).

Ertan Örgen, Büşra Güneş “Wattpad Romanlarına İlk Gençlik Edebiyatı Açısından Bir Bakış” adlı makalelerinde Büşra Küçük'ün *Kötü Çocuk*, Emine Can'ın *Alayına Newyork*, Alya Öztanyel'in *Karanlık Lise* adlı kitaplarını incelemişler ve bu konuda vardıkları sonuç benzer olay örgülerinin benzer tipler üzerinden merak uyandırmak üzere televizyonlardan ve internet dizilerinden veya çok satan kitaplardan gördükleri kahramanları kendi bakış açılarıyla kurgulamışlardır.

“Çok basit olan bu kurgularda tipik taraflar şu şekildedir: ailevi sorunlar dolayısıyla yalnız ve masum bir kız, yeni bir okul, okulda kötü görünen ama insani tarafları zamanla beliren bir erkek çocuk, tesadüflere dayalı birkaç olay ve sonuçta masum kızla kötü ama kısmen iyi çocuğun birlikteliği örgüsünden ibaret kalmaktadır.” (Ertan Örgen, 2018, s. 84).

Buradan da Wattpad'in gençleri yazmaya yönlendirdiği ve yazma konusunda yeteneklerini fark etmelerine yardımcı olduğu sonucuna varılmaktadır.

3.1.1. Wattpad’de Yazı Türleri

Wattpad’de herkese hitap edebilecek bir veya birden fazla tür mevcuttur. En çok tercih edilen türler sıralamasında ilk sırayı romantizm alırken, gerilim, korku ve bilim kurgu türleri de onu takip etmektedir. Bu türler şöyle tanımlanabilir:

- Romantizm: Hikayede iki ana karakter arasında geçen duygusal ilişki anlatılır.
- Gerilim ve korku: Daha çok olağanüstü karakterlerden oluşan ve okuyucularda ürkütücü ve korkunç bir his bırakmayı hedefleyen türlerdir. Bu hikayelerde oldukça abartılı bir yaklaşım sergilenmektedir.
- Bilim kurgu: Hayal aleminde gezen, yeni aygıtlarla fantastik bir dünya kurarak bir gelecek kurgusu yapılır. İleri teknolojiyle uzaylılar ve insanlar arasındaki mücadele konu edilmektedir.

Wattpad’den basılı kitaba, basılı kitaptan da dizi ve filme uyarlanan hikayelerde de en çok tercih edilen türler romantizmdir. Wattpad’de yazılan Hercai, Kötü Çocuk gibi dizi ve filmler romantizm içerikli olmaları nedeniyle en çok seyredilenler arasına girmiştir. 2018 yılında yapılan araştırma verilerine göre aylık ortalama gün sayısı baz alındığında en çok izlenen program türü haber ve yerli dizilerdir. Haberler aylık ortalama 24 gün izlenirken, yerli diziler de aylık ortalama 15 gün izlenmektedir (Şemsettin Gürpınar, 2018, s. 53) .

Tablo 8. Wattpad'de Türler

The Watsy	Aksiyon	Bilim Kurgu
Fantastik	Genel Kurgu	Genç Kurgu

Genç Kız Edebiyatı	Gerilim	Gizem
Hayran Kurgu	Klasikler	Korku
Kurgu Olmayan	Kurt Adam	Kısa Hikaye
Macera	Mizah	Paranormal
Rastgele	Romantizm	Spiritüel
Tarihi Kurgu	Vampir	Şiir

Basılı romandaki türlerin yanı sıra Wattpad’de yeni türler de ortaya çıkmıştır. Bu yeni türlerin genel özelliği macera, korku, romantizm ve cinsellik gibi konuların alt başlıkları şeklinde devam etmektedir.

Wattpad yazarları; site üzerinde okunmaya değer en özgün ve başarılı hikayelerin bilim kurgu, tarihi kurgu ve fantastik kategorilerinde bulunduğunu belirtmektedirler. Bunun sebebi ise, bu kategoride yazarların araştırarak ve gerçekçi bilgilere dayandırarak yazmaya gayret etmeleri olarak görülmektedir.

Dijitalleşme kaçınılmazdır, ancak bu basılı edebiyatın sonu değildir. Tabii olarak bir yazar deftere yazmak yerine bilgisayarda, tablette yazmayı tercih edebilir. Bir yazar için yazma arzusu ve ihtiyacı önce gelir. Yazarlığın kâğıdı, daktilosu, bilgisayarı olmaz. Alışkanlığına veya kolayına gelen yazma araçlarını kullanır. Ancak yeni ve eski nesil yazarların tercihleri farklı

olabilir, genç yazar dijitalle daha yatkındır (Anonim 7, E, 34). Okumak ise bu şekilde değildir. Tabletler ergonomik olarak tasarlansa da kağıdın yerini tutamaz. Kağıttan okumada göz haricinde dokunma ve koklama gibi duyularda devrede olduğu için matbaa kitabın bir hikayesi ve farklı bir yeri olmaktadır (Anonim 6, E, 26).

Ayrıca dijital eserler matbaa yayınlara göre daha kısa ve içerik yoğunluğu daha azdır. Çünkü insanlar yoğun metinlere dijital ortamlarda uzun süre tahammül edememektedir. Bunun için matbaa yayınların ağırlığını korumaya devam edeceği düşünülmektedir.

Z kuşağı; X kuşağı ve Y kuşağıyla kıyaslandığında ortaya şu tablo çıkmaktadır:

Tablo 9. Z Kuşağının, X Kuşağı ve Y Kuşağıyla Kıyaslanması

Türler	X- Y Kuşağı	Z Kuşağı
Fantastik & Bilim Kurgu	%30	%42
Korku	%20	%38
Aksiyon	%18	%34
Romantizm	%30	%43

(Wattpad, 2023).

3.1.2. Geleneksel Yazarlık ve Wattpad Yazarlığı

Hikayeler bölümler halinde yazılıp, belli aralıklarla paylaşılmaktadır. Yazarlar bu bölümlere gelen olumlu ya da olumsuz geribildirimlere göre hikayelerini şekillendirmektedirler. Bu da yazarın sürekli etki altında kalmasına ve özgün hikayeler ortaya koyamamasına sebep olmaktadır. Wattpad'deki hikayelerin kurgu ve içerik olarak birbirlerine çok yakın olması; kullanıcıların sürekli birbirlerini takip ettiklerini ve birbirlerinin hikayelerinden etkilenecek kendi hikayelerini oluşturmaya çalıştıklarını düşündürmektedir. Oysa gerçek anlamda edebiyat ve yazarlık; sosyal ilişkiler, doğa, psikoloji, kültür, sanat, tarih, felsefe gibi hayatın içinde olan birçok kaynaktan beslenerek ortaya konan özgün eserlerle bugünkü yüksek değerine ulaşmıştır. Dolayısıyla sosyal medyada bu yetkinliğe ulaşmadan (bir çoğu) popülerlik uğruna ortaya konan bu hikayeler, birçok yayınevinin kar odaklı düşünmesi sebebiyle kitap haline getirilmektedir. Her şeyin çok hızlı değiştiği medya çağında edebi bir değer taşımayan bu hikayeler, yaz dönemlerinde hit parçalar olarak çok dinlenen, ancak bir sonraki yaz hatırlanmayan pop şarkılarına benzemektedir. Henüz yaşları 18 – 25 arası değişen bu genç kitlenin, hızlı çıkışlarıyla bir anda medyatik olurken, kısa sürede unutulup silinme ihtimalleri de bir hayli yüksektir. Bu hızlı yükseliş ve hızlı çöküşün, henüz genç yaştaki bu bireyler için travmatik ve psikolojik sorunlara yol açabilmesi de olası bir ihtimal olarak göz önünde bulundurulmalıdır.

3.1.3. Wattpad karakterleri

Wattpad karakterleri; Wattpad yazarlarının izleyerek ve okuyarak etkisi altında kaldıkları yayınlarla ortaya çıkmışlardır. Dizi ve filmlerde en çok kullanılan konular ve karakterler, Wattpad'de de yerini almaktadır. Wattpad'de yazılan popüler romanların çoğunda rastlanan “kötü erkek” ve “masum kız” tiplerinin edebiyat tarihindeki öncülleri incelendiğinde iki tip arasındaki ilişkide ataerki toplumsal yapının ve popüler kültür unsurlarının belirleyici olduğu görülmüştür (Özkan, 2020, s. 102).

Wattpad’de incelenen üç hikayenin; hikaye isimleri, yazar isimleri, karakterleri ve konuları tablodaki gibidir.

Tablo 10. Büyük Hicran Hikâyesi

Hikaye adı	Büyük Hicran
Yazar adı	Gunes1807
Karakterler	Baba: Atilla Bey Anne: Bahar Hanım Kaybolan kız: Mehir Mehir’in hoşlandığı çocuk: Alparslan
Konusu	1999 Yalova depremini yaşamış ve depremde kızlarını kaybedip, yıllar sonra bulan bir aileyi konu almaktadır.

Tablo 11. Ayliz Hikâyesi

Hikaye adı	Ayliz
Yazar adı	Kendi halinde biranne
Karakterler	Ayliz Eröz (Demir) 20 yaşında Mimarlık üçüncü sınıf Ayliz’in öz abisi: Savaş Demir 26 yaşında Kendi şirketinde mimar Ayliz’in öz abisi: Ayaz Demir 24 yaşında Tıp fakültesi son sınıf öğrencisi Ayliz’in öz abisi: Kuzey Demir 22 yaşında Bilgisayar mühendisliği son sınıf öğrencisi
Konusu	20 yaşında ailesinin üvey olduğunu öğrenip, yeni ailesiyle tanışan Ayliz’in hikayesi anlatılmaktadır.

Tablo 12. Evliliğin Arka Planı Hikâyesi

Hikaye adı	Evliliğin Arka Planı
Yazar adı	Rumrumce
Karakterler	Rüya 25 yaşında Eğitimini tamamlayamamış Yiğit: Rüya'nın eski kocası Nehir: Rüya'nın çocukluk arkadaşı 25 yaşında İlknur: Rüya'nın arkadaşı 27 yaşında
Konusu	25 yaşında boşanmış Rüya'nın, boşanma sonrası ailesiyle yaşadığı problemler ve kendisiyle verdiği iç savaş anlatılmaktadır.

Burada üç farklı popüler Wattpad hikayesi incelenmiştir. İlki Gunes1807 adlı kullanıcı tarafından yazılmış olan Büyük Hicran hikayesidir. Bu hikaye 446,612 kişi tarafından okunmuş ve 32,002 kişi tarafından oy almıştır. Hikaye 24 bölümden oluşmaktadır. Diğer hikayelerden farklı olarak yasak aşk ya da kavuşamayan iki sevgili yerine; 1999 Yalova depreminde kızlarını kaybedip, yıllar sonra bulan bir aile dramını anlatmaktadır. Atilla Bey Mehir'in babası, Bahar Hanım Mehir'in annesidir. Her ikisi de nahif ve iyi insanlardır. Küçük yaşta depremde kaybolan Mehir yıllar sonra büyüyüp, yetişkin olduğunda öz ailesine kavuşur. İlk zamanlar öz ailesini kabullenmesi zaman alsa da bir süre sonra onlara iyice alışır. Bu konu üzerine yazılan hikaye hala belli aralıklarla yeni bölüm yayınlanmaktadır.

İkincisi Kendihalindebiranne adlı kullanıcı tarafından yazılan Ayliz'dir. Bu hikaye de ilk hikayedeki gibi aile dramı temalıdır. 7,519 kişi tarafından okunmuş ve 410 kişi tarafından oy almıştır. Hikaye 43 bölümden oluşmaktadır. 20 yaşında ailesinin üvey olduğunu öğrenip, yeni ailesiyle tanışan Ayliz'in hikayesi anlatılmaktadır. Ayliz 20 yaşında mimarlık üçüncü sınıf öğrencisidir. Üç tane abisi vardır: İlki kendi şirketinde mimarlık yapan, 26 yaşındaki Savaş Demir'dir. İkincisi 24 yaşındaki tıp fakültesi son sınıf öğrencisi olan Ayaz Demir'dir. Sonuncusu 22 yaşında bilgisayar mühendisliği son sınıf öğrencisi olan Kuzey Demir'dir.

Üçüncü hikaye Rumrumce adlı kullanıcının yazdığı Evliliğin Arka Planıdır. Bu hikaye 344,081 kişi tarafından okunmuş ve 25,623 kişi tarafından oy almıştır. 25 yaşında boşanmış Rüya'nın, boşanma sonrası ailesiyle yaşadığı problemler ve kendisiyle verdiği iç savaş anlatılmaktadır. Rüya 25 yaşındadır ve henüz eğitimini tamamlayamamıştır. Rüya'nın eski kocası Yiğit, Rüya'nın çocukluk arkadaşı 25 yaşındaki Nehir ve Rüya'nın arkadaşı 27 yaşındaki İlknur ana karakterleridir.

Görüldüğü gibi hikayelerde en çok tercih edilen türler, televizyon dizilerinde ya da sinema filmlerinde en çok karşılaşılan türler. Çok sayıda okunup, zaman içerisinde kitaba oradan da sinema ve televizyona konuk olan hikayelerden bazıları; Alya Öztanyel'in Karanlık Lise, Büşra Küçük'ün Kötü Çocuk ve Emine Can'ın Alayına New York hikayesidir.

Karanlık Lise; ailesini trafik kazasında kaybetmiş, hala ve eniştesiyle yaşamaya başlayan lise çağındaki Güneş'in hikayesini ele almaktadır. Güneş okuldan bir iftira sonucu atılır ve Karanlık Lise'ye gönderilir. Burada tanıştığı Demir isimli tehlikeli çocukla bir ilişkisi

başlar.

Kötü Çocuk hikayesinde anne babası ayrı olan 17 yaşındaki Kayla'nın hayatı anlatılmaktadır. Yıllar önce annesini ve kendisini bırakıp giden babasının geri dönerek kızını annesinden ayırarak yanına almasıyla hikaye başlar. Babasından intikam alma düşüncesiyle okulun en karanlık çocuğu olan Meriç ile bir ilişkiye başlar.

Alayına New York hikayesinde ise yine ailesini kaybetmiş bir kız olan Aslı'nın teyzesiyle yaşamaya başlaması ve eğitim için gittiği New York'ta Max isimli problemlili bir çocukla yaşadığı olaylar anlatılmaktadır.

Bu örneklerden de anlaşılacağı üzere karakterler çoğunlukla lise çağındaki ailesini kaybetmiş ya da ailesiyle problem yaşayan masum genç kızların, okullarındaki en karanlık (serseri) çocuklarla yaşadıkları ilişkilerdir. Bu tür konuların işlendiği fakat daha üstü kapalı ve okuyucuyu rahatsız etmeyecek şekilde yazan 1980 ve 1990'ların en çok okunan yazarlarından olan İpek Ongun'un kitapları da örnek verilebilir (Ertan Örgen, 2018, s. 84-86).

Tablo 13. İncelenen Kitaplarda Yer Alan Kötü Alışkanlıklar/ Özellikler

	4N1K	Kötü Çocuk	After	Karanlık Lise	Gözlük
Alkol	Var	Var	Var	Var	Var
Uyuşturucu	Yok	Yok	Var	Var	Yok
Sigara	Var	Var	Var	Var	Var

Argo/ Küfür	Var	Var	Var	Var	Var
Şiddet	Var	Var	Var	Var	Var
Çete	Yok	Yok	Yok	Var	Yok
Öğretmenlere Saygısız Hitap/ Davranışlar	Var	Yok	Yok	Yok	Var
Aile Büyüklerine Saygısız Hitap/ Davranışlar	Yok	Var	Var	Var	Yok
Kumar/ Şans Oyunları	Var	Yok	Yok	Yok	Yok

(Duygu Neşeli, 2020, s. 19).

3.1.4. Watpadd'in Söylem Tanımı

"Bizim medya biçimlerimiz, daha çok, özel gerçeklik tanımlarını yerleştirmeye yarayan anlaşılması zor, ama güçlü içermeleriyle etkili olan metaforlara benzerler. Dünyadaki yaşamımıza ister söz ister basılı yayınlar ister televizyon kamerası merceğinden bakalım, medya – metaforlarımız dünyayı bizim adımıza sınıflandırır, bir sıraya sokar, bir çerçeve çizer, genişletir, küçültür, renklendirir ve dünyanın görünümüne ilişkin savlar ortaya atarlar." (Postman, 2019, s. 20).

Yazar, eleştirmen ve iletişim kuramcısı Neil Postman, döneminin medya biçimleri için bu yorumu yaptı. Her mecraanın bir metafora benzemesi, kendi söylemleriyle dünyayı yeniden yorumlamaları ve yeni bir söylem oluşturmaları günümüz sosyal mecralarında da gözlenmeye ve araştırılmaya değer bir olgudur. Her mecraanın kendi içinde bir karakteri, yapısı olduğu gibi, Wattpad'in de kendine ait bir karakteri, kendini yansıtır biçimi, ve bu biçimle birlikte karşı tarafa verdiği bir mesajı vardır. Örnek vermek gerekirse; Twitter dendiğinde aklımızda ilk belirenler; belediyelerin ya da önemli mevkiideki devlet büyüklerinin attığı tweetler, gerek ciddi gerek mizahi içerikle yazılan kısa cümleler ya da gündemde yaşanan ve yorum yapılan en güncel olaylardır. Facebook ise daha çok kişisel bilgilerin olduğu, kullanıcıların bireysel paylaşımlar yaptığı, dinledikleri güzel bir müziği, izledikleri hoş bir videoyu, beğendikleri bir yazıyı ya da çekildikleri bir fotoğrafı paylaştıkları daha bireysel bir mecraadır. Instagram ise kitlesi daha genç olan, yazıdan çok görsele yatkın olan bireylerin olduğu bir mecraadır. Son yıllarda ticari olarak da potansiyelinin yükseldiği bir sosyal mecra haline gelmiştir. Bu durumda Twitter, Facebook ve Instagram sosyal mecralarından hangisinde görülen siyasi bir haberin daha ciddiye alınabileceğini düşünmek gerekir.

Wattpad diğer sosyal medya mecralarından edebiyat içerikli ürünlere yer vermesi nedeniyle oldukça farklılık arz eder. Wattpad daha çok "özgür, bağımsız, kural tanımayan" ancak kendisini ifade etmek isteyen genç neslin platformudur. Bu platformu ilginç kılan şey hiçbir müdahaleye uğramadan duygu ve düşüncelerin hikaye ve roman tarzında ifade edilmesidir. Diğer sosyal medya mecralarında kısa, özlü ve kişisel mesajlar içeren haberler

yayınlanırken Wattpad’de dah uzun soluklu, derinlemesine konuların ve karakterlerin işlendiği bir düzlemde söz edilebilir. Bu söylem biçimi eleştiriler de almaktadır. Bazı eleştirmenler yazılarda “entelektüel” bir birikimin olmaması ve kural tanımamazlık, duygusal ve hayal gücü yüksek metinlerin edebi anlamda çok şey ifade etmediğini belirtmektedirler. Bu metinlerin çok kalıcı olmayacağını, kısa zamanda “popüler” olup tez zamanda sönümleneceğini vurgulamaktadırlar. Ancak Wattpad sayfalarının çok büyük ilgi görmesi burada yazılan romanların filmlere ve dizilere kaynaklık etmesi etki gücünün çok yüksek olduğunu göstermektedir.

“Sanalda üretilip, sanalda dağıtılan multimedya olanaklarına sahip romanla dijital doğan, sanalda yaşayan yazar ve okurları birleştiriyor: Post-romanın post-okuryazarları. ‘metin olma özelliğini yitirmeyen okura geleneksel roman olmak gibi verdiği tadı, yüzleşmeyi kaybettirmeyen ama klasik roman tanımlarının da dışına çıkmış, sanat olma durumunu koruyan diğer çoklu ortam öğelerini de barındıran bir tarzda olacaksa post-roman diyebiliriz.” (Aydoğan, 2014, s. 31).

Wattpad multimedya ortamında çoklu olanaklar sunması açısından klasik romanın ötesinde post-roman özelliği de taşıdığı söylenebilir. Bütün bu yeni durumu ifade eden kavramlar henüz genel kabul görmemiş, erken kavramlaştırmalardır. Dijital e-kitabın daha sağlıklı kavramsallaştırılması için uzun zamana ihtiyaç vardır. Hem yazarların hem okurların hem de dijital zeminin zaman içerisinde bir gelenek oluşturarak tanımların daha net olmasını sağlayacaktır.

3.1.5. Wattpad ve Z Kuşağı

Tarih boyunca kuşaklar arasında birbirlerini “yanlış anlama” sorunu yaşanmaktadır. Yaşlılar gençlerin kendilerini anlamadıklarından şikâyet ederken, gençler ise önceki kuşakların “yeniliklere” açık olmadıklarından “muhafazakârlıklarından” yakınmaktadırlar. Tarihin hızlanmadığı nesillerin yaşadıkları arasında büyük farklılıkların olmadığı zamanlarda bilgiyi elinde bulunduran önceki kuşaklar yeni nesiller üzerindeki otoritelerini korumuştur.

Devrim niteliğindeki değişim dönemlerinde bilginin kontrolü yeni kuşakların eline geçer. Büyük nüfus hareketleri ya da teknolojik hareketlilikler sonucunda yaşanan sosyal ve psikolojik değişimler yeni öğrenme süreçlerini beraberinde getirirken, yeni yaşam biçimlerini ortaya çıkmasını sağlar. Avcı toplumundan tarım toplumuna, tarım toplumundan sanayi toplumuna, sanayi toplumundan bilgi toplumuna geçişlerde tarihin akışı hızlandığı için kuşaklar arasında çatışmalarda hızlanmıştır. Bu durum köy-kent toplumları için de geçerlidir. Bu nesiller arası çatışma 1990'lı yıllarda Amerika'da "Kuşak Teorisi" olarak ortaya çıkmıştır. Bu teori iş dünyası, siyaset ve pazarlama alanlarını içine alan geniş bir sahada geçerliliğini korumaktadır. Bu bağlamda *"Kuşak teorisi; doğum yılları itibariyle benzer politik ve sosyal olayları yaşayan, eşsiz değer yargıları ve inanç sistemlerini bünyelerinde geliştiren, birbirine benzer kişilik özellikleri gösteren bireylerden oluşan bir topluluğu ileri sürmektedir."* (Elgiz Yılmaz Altuntaş, 2022, s. 93).

Dönemi belirleyen "olayın" özelliğine göre bir kuşak sınıflandırması yapılabilir. Ancak internetin yaşamın her alanına girmesiyle kuşak sınıflandırması geriye dönük "okumalarla" yapılmaktadır. 2000 gibi "milenyum" olarak tanımlanan ve dijital devrime başlangıç olarak alınabilecek bir tarihten sonra doğan kuşaklara "Z Kuşağı" tanımı yapılmaktadır. Alfabenin son harfi olan Z harfini seçmek biraz da bundan sonra başka bir nesil gelmeyecekmiş gibi bir çağrışım yapması açısından olumsuz değerlendirmelere neden olmaktadır. *"Bu kuşak, teknoloji kullanımına olan yatkınlıklarının yanı sıra, içine doğdukları ekonomik, siyasal ve kültürel yapının da etkisiyle, bir önceki kuşağa kıyasla sahip oldukları farklı özellikleriyle dikkat çekmektedirler."* (Akca, 2019, s. 343). Bu kuşak yoğun bir teknoloji ortamında, küreselleşen bir dünyaya gözlerini açtılar. Dünyayı algılama biçimlerinin yanı sıra tüketim alışkanlıkları da öncekilere göre daha farklıdır. Belirli yaş döneminde internetle tanışanlar çoğunlukla bu aracın faydalı olup olmaması konusunda tereddüt yaşarken, Z kuşağı içine doğduğu ortamı kolaylıkla kanıksamıştır.

Kuşak adlandırması alfabenin son harfinden başlayınca bir sonraki kuşağın olup olmayacağı, gelecek kuşak hakkındaki belirsizliği de içinde barındırmaktadır. Emel Baştürk Akca Hece Dergisi'ndeki Teknolojik Tutuculuk Karşısında Z Kuşağını Anlamak; Orta Okul Gençliğinin İnternet Kullanım Algıları adlı makalesinde 20. yüzyılın başını baz alarak 5 farklı kuşaktan söz etmektedir (Akca, 2019, s. 334).

Tablo 14. Kuşaklar

Sessiz Kuşak (Gelenekseller)	1900-1945
Bebek Patlaması Kuşağı	1946-1964
X Kuşağı	1965-1980
Y Kuşağı	1981-1999
Z Kuşağı	2000-...

Bu sınıflandırmaya bakıldığında son 125 yılda teknoloji eksenli dünyanın nasıl bir hızla değiştiği gözlemlenebilir. Bu dönemde yaşanan I. ve II. Dünya Savaşlarının da etkin olduğunun altını çizmek gerekmektedir. Kuşaklara iletişim ve medya tarihi açısından bakıldığında; Sessiz Kuşak, Birinci ve İkinci Dünya Savaşı'nın ağır şartlarında yaşamıştır. Bu dönem aynı zamanda Sanayi Çağıdır. İletişim açısından bu dönemin yayın mecraları; Kitap, Sinema, Gazete, Dergi ve Radyo'dur. Bebek Patlaması Kuşağı ve sessiz dönemdekilerin üzerine Televizyon gelir. Bebek Patlaması İkinci Dünya Savaşının büyük insan kıyımına sebep olması dolayısıyla verilmiştir. X kuşağıyla bu kuşağı bir arada adlandırmak daha doğru olacaktır. 1960'lı yıllarda televizyonun yanı sıra bilgisayarın da kullanımı artmıştır.

Y Kuşağı, televizyonların uydu yayıncılığına geçtiği, bilgisayarın hayatın her alanına girdiği, internetin yaygınlaştığı yavaş yavaş dijitalleşmeden söz edilebilir olduğu dönemdir. Z Kuşağı internetin getirdiği olanaklarla “dijital devrim”in yaşanmaya başlandığı zamanlardır. Z

kuşağının yaşadığı dijital devrim devam etmektedir. Nasıl bir noktaya varacağını şimdiden kestirmek mümkün değildir. “X Kuşağı masalları büyüklerinden dinlemiş bir kuşaktır. Y Kuşağı ise masalları kitaplardan okumuştur. Z Kuşağına gelince, onlar masalları akıllı telefonlardan, sesli kitaplardan ya da oyuncaklarından dinlemişlerdir.” (Fadime Şimşek İşleyen, 2020, s. 199).

Wattpad diğer sosyal medya sitelerinden “yazarlık” sitesi olması dolayısıyla ayrılıyor. Sosyal medya siteleri kısa mesajla haber ve bilgi aktarırken Wattpad köklü bir yazı geleneği olan hikâye ve romanın yeni sürümü olarak ortaya büyük bir iddia ile çıkıyor. Wattpad zor bir alanda büyük işe giriyor. Eğitimi uzun yıllar alan edebiyatın sanat boyutu olan roman ve hikâyeyi herkese özellikle Z kuşağına açarak büyük bir iş başarıyor. “Z kuşağı hayat bakış açıları, sorunlarını ortaya koyma biçimleri ve iç dünyalarını Wattpad gibi sanal platformlar aracılığıyla yansıtabilme ve etkileşimde bulunabilme imkanı elde etmektedir.” (Burak Acar, 2021, s. 74).

Wattpad 8 Aralık 2022’de kendi sitesinde yayınladığı “Z Kuşağı Yeni Yollarla Okuyor ve Kurguda Daha Fazla Çeşit İstiyor” adlı araştırmada:

“Wattpad'den gelen yeni veriler, Z kuşağının okumayı ve yazmayı daha kapsayıcı hale getirdiğini, daha geniş bir tür yelpazesini benimsediğini ve telefonlarında mutlu bir şekilde kitap okuduğunu gösteriyor. Beş Z kuşağı okuyucudan dördü, çeşitli hikâyeler için çevrimiçi kaynaklara bakıyor.” (Wattpad, 2023).

Wattpad’in tespitlerine göre genç kuşak yeni kitap okumak için artık yeni teknikler aramıyor. Mevcut teknik alt yapıdan mutlular. Kitaplarda bulamadıklarını internete girerek diğer kaynaklardan öğreniyorlar. “Z Kuşağı okuyucularının %83’ü (18-25 yaş arası) çeşitli hikâyeler için webromanlar, e-kitaplar ve web çizgi romanlar gibi çevrimiçi kaynaklara başvuruyor.” (Wattpad, 2023).

3.1.6. Basılı Kültür ve Wattpad Kültürü

Wattpad'le birlikte tırmanışa geçen sosyal medya yazarlığı, basılı kültürü, yayıncılık sektörünü, edebiyatı ne yönde etkiledi? Basılı kültüre göre Wattpad kültürü ne gibi farklılıklar barındırıyor? Basılı kültürün ölçütü edebi yeterlilik, yetenek, özgünlük, tutarlılık, dilin kullanımı iken; Wattpad kültüründe bu ölçütler ne kadar önemseniyor?

Basılı kültürde yazdığınız bir hikayenin yayınlanmasını, kitap haline getirilmesini ve yüzlerce kişiye ulaşmasını sağlamak için yayınevleriyle uzun uğraşlara girmeniz gerekirken; Wattpad'de bir kullanıcı adı ve şifre oluşturmanız hikayelerinizi dijital ortamda yayınlamak için yeterlidir. Üstelik milyonlarca kişiye de ulaşma şansınız vardır. Bu açıdan Wattpad (tıpkı diğer sosyal mecralar gibi) kitlelere ulaşma konusunda mükemmel bir hinterlanda sahiptir. Bu mecra ya en hızlı yönelimi (diğer sosyal mecralara da olduğu gibi) genç kitle gerçekleştirmiştir. Bu mecra da yazmak ve yazdığını yayınlamak bu kadar kolay olunca birçok kişi de hikayelerini burada yazmaya ve yayınlamaya başlamıştır. Ancak basılı kültürde olan ölçütlerle süzgeçten geçirilmeyen birçok hikayenin olması ve yayınlanması; oldukça kirli, edebi kaygıdan uzak, ayrıca özgünlük, tutarlılık ve dilin kullanımı gibi önemli kriterleri irdelenmemiş, gözden geçirilmemiş birçok içeriğin Wattpad'da barınmasına sebep olmaktadır. Bu açıdan Wattpad birçok kişiye yazı yazma ve yazdığını paylaşma gibi önemli ve güzel bir imkan sunarken, bir yandan da edebiyatta popülerlik ortamı yaratarak edebi kaygının gölgede kalmasına sebep olmaktadır. Çünkü bu mecra da iyi olmanın kriteri çok okunmak, çok takip edilmek, çok yorum almaktır. Henüz yaş ortalaması oldukça düşük olan bu mecra da yazılan hikayelerin beğeni ve takip sayısı yüksek olsa dahi, bu takipçi kitlesinin kalitesi tartışılır düzeydedir. Bu popüler ortamda ortaya çıkan hikayelerin okunma ve takip sayıları göz önünde bulundurularak; ticari amaçlı yaklaşan yayınevlerinin bu kitapları basarak satışa sunması, basılı kültürün seviyesini ve kalitesini düşürmekten başka bir işlev görmemektedir. Nasıl ki kitapçılarda çok satanlar ya da yeni çıkanlar raflarında en iyi kitapları bulacağımızı umarak, sürekli bu raflardan kitaplar seçerek satın almak bizi yanlışla düşürürse, dijital ortamda da (Wattpad) takipçi ve beğeni sayısına göre basılacak hikaye seçmek yayınevlerini aynı yanlışla düşürecektir.

Peki Wattpad içinde de özgün, kurgusu ve diliyle başarılı hikayeler yok mudur? Wattpad'de eleştirmenlik yapan Güney Türker'e (2013) göre elbette var. 2013 yılından beri

Wattpad kullanan Türker'le gerçekleştirdiğimiz yazılı röportajda, “site üzerinde denk geldiği muhteşem hikayeler olduğunu, bu kişilerin gerçekten yazmayı sevdiklerini ve popülerlik için yazmadıklarını” söylemektedir. Ancak sitede çok iyi hikayeler olmasına rağmen genellikle vasat olanların el üstünde tutulduğunu da eklemektedir. Türker'i Wattpad'de eleştirmenlik yapmaya iten sebeplerden biri de bu olmuştur; okunma ve takipçi sayısı az olduğu halde, milyon sayıda okunmuş hikayeden daha kaliteli hikayelerin olması...

Türker, sitede eleştiri kavramının da nasıl algılandığı konusunda bilgiler vermektedir. Bazı yazarlar buna sıcak bakarken, bazılarının da olumsuz eleştirilere aşırı tepkiler verdiğini, çabuk demoralize olarak yazılarını kaldıranların dahi olduğunu söylemektedir. Diğer taraftan sitede birçok eleştirmenin bulunduğunu, ancak bu kişilerin yeterince objektif olmadığını, popüleriteye yönelerek çok fazla okunan hikayeleri eleştirerek öne çıktıklarını ve sadece bu kitleye hitap ettiklerini belirtmektedir. Türker'e göre; Wattpad'in kalitesi çok düşük düzeydedir. Çoğu kişinin daha kitap okumadan yazarlığa giriştikleri, hikayelerin yapısından da anlaşılmaktadır. Özellikle yaşları daha çok 17- 18 olmasına rağmen erotik hikayeler yazan, izledikleri film ya da dizilerden esinlenerek entrika ve şehvet içerikli hikayeler kurgulayan bireylere çokça rastlanmaktadır. Bu hikayeler de yine aynı yaş grubundaki okuyucular tarafından ilgi görmekte, bu da etik ve ahlaki bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır.

Ayrıca yeni yetişen nesile kitap okumanın ve kitap yazmanın tam anlamıyla ne olduğu bu ortamda çok yanlış biçimde aktarılmaktadır. Tıpkı televizyonun en ciddi konuları dahi, eğlence içinde ve umursamazlık düzeyinde karşı tarafa aktarılması gibi; Wattpad'de kitap yazmak ve kitap okumak gibi önemli bir uğraşı, yeni ve vasat bir düzeyde ortaya koymaktadır. Wattpad'in edebiyatta yarattığı bu yeni söylem, özellikle genç kuşak için bir bilgi ve referans kaynağı olması bakımından tehlike arz etmektedir. Wattpad yazarları ile gerçekleştirdiğimiz röportajlardan aldığımız bilgilere göre; yazarların çoğu Wattpad üzerinden kitap okumamaktadır. Bunun sebebi olarak ise, "ancak basılı bir eser okuduklarında, gerçekten kitap okuduklarını hissettiklerini" söylemektedirler. Ayrıca Wattpad üzerinde kendilerine uygun tarzda eser bulmakta zorlandıklarını da belirtmektedirler.

4. TÜRKİYE’DE WATTPAD YAZARLIĞI

Sosyal mecraların ortaya çıkış sebebi paylaşmaktır. Kullanıcılar günlük yaşamlarını, anılarını, duygularını ve tecrübelerini bu ortamlarda insanlarla paylaşırlar. Adı gibi sanal olan bir ruh haliyle yapılan bu paylaşımlarda daima mutlu ve mükemmel algısı yaratılmaktadır. Örnek vermek gerekirse, annelik konulu paylaşımlarda her zaman; doğum sonrası hiçbir bedensel ve psikolojik sıkıntı yaşamayan, en güzel evlere sahip, uslu çocukları olan, her zaman dinç ve bakımlı, lüks giyinip, lüks yiyen aynı zamanda da çok yoğun tempoda çalışan başarılı bir iş kadını figürü görülmektedir. Bu anne figürüne bürünmüş insanları takip eden kullanıcılar da tıpkı onlar gibi olabilmek adına kendilerine ve çocuklarına birçok kısıtlama getirmektedirler.

...“gibi olma” durumu sadece yazarda değil, toplumun farklı farklı üyelerinde varoluşsal krize sebep olmaktadır (Doğan R. S., 2016, s. 34).

Wattpad üzerinden milyonlarca okuyucu kitlesine sahip yazarlar da, kitapları basıldığı günden itibaren göz önüne çıkarak popüler olmaktadır. Sosyal medya platformlarında hayatlarını tüm ayrıntılarıyla paylaşarak, ayrıca birçok magazin ve show programlarında boy göstererek ilgileri üzerlerine çekmektedirler. Bu da hikayeyi yazan kişinin, ortaya koyduğu eserden daha fazla öne çıkmasına sebep olmaktadır. Oysa sanat icra eden kişi, sanatıyla, ortaya koyduğu ürünle öne çıkmalıdır. Eserini gölgede bırakmamalıdır. Kürk Mantolu Madonna (Sabahattin Ali), Sherlock Holmes (Arthur Conan Doyle), Cingöz Recai (Peyami Safa), Araba Sevdası (R. Mahmut Ekrem), Sefiller (Victor Hugo) eser ile öne çıkmanın edebiyattaki en açık örnekleridir.

Wattpad yazarlarının oluşturduğu hikayelerde estetize edilmiş karakterlerin olması da dikkat çekici bir noktadır. Hikayelerdeki erkek karakterlerin vücut yapıları betimlenirken genellikle kas yapısı düzgün, uzun boylu, yüz hatları birçok kadını etkileyebilecek düzeyde kusursuz, konuşmasıyla, hal ve hareketleriyle mükemmel denebilecek düzeyde kişiler olarak bahsedilmektedir. Kadın karakterler de tıpkı erkek karakterler gibi estetize edilmiş olarak sunulmaktadır. Eşitlik ilkesiyle hareket edilerek bu "yakışıklı" erkek karakter ile "estetize edilmiş güzel" kadının birbirlerinden etkilenmeleri sağlanarak hikaye boyunca bu kişiler etrafında gerçekleşecek olaylar silsilesi sıralanmaktadır. Hikayelerin bu şekilde kurgulanmış

olması, son yıllarda benzerleri sıkça yayınlanan Türk dizilerini akıllara getirmektedir. Çünkü dizilerdeki estetik karakterler ve estetik yaşamlar bu hikayelerle birçok yönden benzerlik göstermektedir. Yaşları henüz 15 – 20 arası değişen bu genç Wattpad yazarlarının bu tür dizilerden esinlenmiş olmaları hiç de şaşılmayacak bir durumdur.

Bu dizilerde, dikkat edilirse, başrolleri paylaşan karakterler genellikle estetik olarak ilgi çeken (estetize edilmiş) kişilerden oluşmaktadırlar. Son dönem dizilerinde mankenlik yapacak kadar düzgün fiziksel yapısı olmayan birine başrol vermeleri pek beklenecek bir olay değildir. Hele ki romantik türde bir dizi ya da film yapılacaksa böyle bir şeyi beklemek pek mantıklı gelmemektedir. Bu programlara maruz kalan (yetişme çağındaki) genç kitleler, yaratıcılıklarına ket vurarak zihinlerinde sadece estetik bir dünya yaratabilmektedirler. Oysa basılı kültürde eser veren birçok yazar okunduğunda, kimi zaman kirli ve eski bir mahallede yaşayan bir aileye, kimi zaman bir köylünün hayatına, kimi zaman bir memurun zorlu yaşamına denk gelerek daha gerçekçi bir kurgusal deneyim yaşanmaktadır. Örneğin; Orhan Kemal, Murtaza adlı eserinde bir mahalle bekçisinin yaşadığı toplumsal, ailevi ve psikolojik sorunları irdelemektedir. Yine başarılı hikayecimiz Sait Faik Abasıyanık, hikayelerinde kimi zaman balıkçılara, kimi zaman mahalle berberlerine, kimi zaman da kahvehane kalabalıklarına yer vererek yine toplumu estetize etmeden aktarabilmiştir.

4.1 Wattpad Yazarlarıyla Wattpad Üzerine

Bu bölümde 16 Wattpad yazarı ve bir eleştirmenle yapılan derinlemesine görüşmelerin ışığında Wattpad yazarlığının ne olduğu, neden tercih edildiği, yazarların hangi konuları ele aldığı gibi başlıklar üzerinden bir değerlendirme yapılmıştır. Sosyal medya mecrası olan Wattpad'in kamoyu açısından algısı ve gerçekleri incelenmeye çalışılmıştır. Bulgular kısmında katılımcılardan paylaşılan cümleler belirtilirken, parantez içinde sırasıyla isim ya da anonim olduğu bilgisi, cinsiyeti ve yaşı yer almaktadır. Katılımcılar bazen kendi isimleriyle, bazen müstear isimle ya da anonim kimlikle katkı vermeyi tercih etmişlerdir. Veri paylaşımında güven esası için bu konuda katılımcı tercihlerine müdahale edilmemiştir.

Yarı yapılandırılmış derinlemesine görüşmelerde belli soruların yanı sıra, konuşmanın gidişatına göre yine konuyla ilgili bilgi paylaşımları da mümkün olmuştur. Tam bir kesin sınır çizmese de derinlemesine görüşmelerde sorulan soruların bazıları şunlardır:

Röportaj Soruları:

1. Wattpad ile ne zaman ve nasıl tanıştınız?
2. Wattpad ortamında yazarlık yapıyor musunuz, yoksa sadece eleştirmenlik mi?
3. Wattpad dışında yazı yazar mısınız (Roman, Hikaye, Deneme, Eleştiri, Makale, Şiir vs.)?
4. Sizi Wattpad'de eleştirmenlik/ yazarlık yapmaya iten neden ya da nedenler neler oldu?
5. Wattpad'de en başarılı ve en başarısız hikayeler hangi türlerde çıkıyor genellikle, bunu neye bağlıyorsunuz?
6. Yaptığınız eleştirilere aldığınız tepkiler ne yöndedir? Wattpad ortamı eleştiri kavramına ne gözle bakıyor?
7. Wattpad'in olumlu ve olumsuz yanları sizce nelerdir? Watpadd ortamını ve kalitesini nasıl tanımlarsınız?
8. Eğer kitap okuyorsanız Wattpad üzerinden mi okumayı tercih edersiniz, yoksa bir kitap edinerek mi? Neden?

9. Wattpad'de yazan diğer yazarları takip ediyor musunuz, daha çok hangi tür yazarları tercih ediyorsunuz, neden?
10. Wattpad'da yazdığınız hikayelere ne tür eleştiriler alıyorsunuz? Bu eleştiriler sizin yazım tarzınızı etkiliyor mu? Yazılarınızı eleştirilere ve yorumlara göre şekillendiriyor musunuz?
11. Yaptığınız eleştirilere aldığınız tepkiler ne yöndedir? Wattpad ortamı eleştiri kavramına ne gözle bakıyor?
12. Kitabın dijitalleşmesi konusunda ne düşünüyorsunuz?
13. Yazının dijital ortamda var olması kâğıdı ortadan kaldırır mı?
14. Kâğıttan okumayla dijital ortamdan okuma arasındaki fark nedir?
15. Dijital yazarlık konusunda düşünceleriniz nedir?
16. Kitabın dijitalleşmesi yeni bir ekonomiyi beraberinde getiriyor mu? Gelecekte nasıl bir yayın sektörü olacak?
17. Wattpad ve benzeri hikâye, roman yazma siteleri hakkında ne düşünüyorsunuz?
18. Wattpad ve benzeri platformları dil, edebiyat ve etik açıdan değerlendirir misiniz?
19. Eklemek istediğiniz bir şeyler varsa lütfen yazınız.

4.1.1. Wattpad Profilleri: Tanışma ve Dahil Olma Biçimleri

Derinlemesine görüşmenin ana temalarından biri katılımcıların Wattpad'e nasıl dahil olduğu ve profillerinin bu durumla ilişkisi üzerineydi. Wattpad ile ne zaman, nasıl tanıştıkları, yazarlık mı eleştirmenlik mi yaptıkları gibi konumlandırmaya ilişkin sorular ile yazarların ve eleştirmenlerin Wattpad ile tanışma pratiklerine ilişkin veri alınması amaçlanır.

Görüşmeler 16 yazar ve bir eleştirmen ile yapılmıştır. Eleştirmen daha büyük yaş grubuna aitken, yazarlar daha genç yaşlara sahiptirler. Görüşülen yazarlar Wattpad ile yakın çevreleri sayesinde tanıştıklarını belirtmektedirler. Daha çok abla, akraba, sınıf arkadaşı tavsiyesi üzerine sayfayla tanışmışlardır. Wattpad ile tanışma yaşları 12 ile 17 arasında değişmektedir. Bazıları çok küçük yaşta yazmaya başlayıp bir süre ara verdikten sonra, tekrar istikrarlı bir şekilde yazar olma yolunda ilerlemişlerdir. 10 yaşında yazmaya başlayıp, yazarlığa ara veren, 5 yıl sonra yeniden yazmaya başlayan lise öğrencisi Eylül (Eylül, K, 17) gibi.

4.1.2. Sanal Olmayan Dünyada Wattpad Yazarları: Günlük Hayatta Yazma Pratikleri, Yazıyla İlişkileri

Dijital yazarlık konusuna olumlu bakanlar olduğu kadar olumsuz bakanlar da mevcuttur. Kimi yazarlar Wattpad'in insanları yazmaya teşvik etmesi açısından olumlu bulurken, kimi yazarlara göre de hiçbir eğitimi olmayan hatta kitap okumayan insanların yazarlık yaptığını belirterek kaliteyi düşürdüğünü söylemektedirler. Wattpad'de yazarlar en çok roman ve hikaye türünü tercih etmektedirler. Wattpad dışında yazarlar şiir ve tiyatro yazdıklarını belirtmektedirler. Hatta Wattpad'e yazarken, Wattpad dışında da roman yazanlar olduğu anlaşılmaktadır.

“Bir yazar için yazma arzusu ve ihtiyacı önce gelir. Yazarlığın kağıdı, daktilosu, bilgisayar olmaz derim. Alışkanlığına veya kolayına gelen yazma araçlarını kullanır. Ancak yeni ve eski nesil yazarların tercihleri farklı olabilir, genç yazar dijitale daha yatkındır.” (Anonim 5, E, 24).

Wattpad yazarlığının klasik yazarlıktan ayrı bir alan olduğu ve yeni bir sektör olduğu belirtilmektedir. Yazarlar, bir kitabı yeni ortamlarda sunmanın büyük avantajlar getirdiğinin farkındadırlar. “Yeni bir meslek alanı doğuyor diyebiliriz. Çünkü klasik olarak kitabını yayımlatamayan yazarlar e-kitap olarak kitaplarını çeşitli ortamlarda yayınlayabiliyorlar. Fakat burada arz talep meselesi çok önemli. Blok yazarları, gazetelerin internet yazarları gibi bir sektör de oluşuyor. Çok olumlu bakıyorum.” (Anonim 7, E, 34).

4.1.3. Wattpad Yazarlarının Günlük Hayatta Okuma Pratikleri

Yapılan görüşmelerde hem yazar hem de eleştirmenlerin yanıtlarının ortak olduğu görülmektedir. Her iki grup da e-kitap yerine basılı kitabı tercih etmektedir. Yazarlardan Merve şöyle ifade etmektedir: “Wattpad’de kitap okumaktan hoşlanmıyorum. Bir ekrana bakarak kitap okuyamıyorum.” (Merve, K, 24). Berranur’un yorumu şu şekildedir: “Kitap edinerek okuyorum. Çünkü bu şekilde kitap okuduğumu hissedebiliyorum. Ayrıca Wattpad’de kendime uygun kitaplar bulamıyorum.” (Berranur, K, 19).

Anonim bir yazar bu konuya şöyle bir yorum yapmaktadır: “Tabletler ergonomik olarak tasarlansa da kağıdın yerini tutamaz. Kağıttan okumada göz haricinde dokunma ve koklama gibi duylarda devrede olduğu için matbaa kitabın bir hikayesi farklı bir yeri oluyor.” (Anonim 6, E, 29). Son olarak başka bir anonim yazar kağıttan okumayla, dijital ortamda okumanın farkı için şunları söylemektedir: “Benim gibi kitabın kokusunu seven insanların sayısı oldukça fazla kabul ediyoruz bu durumu. Ama kitapları taşımak için en uygun ortam dijital ortam. Bir e-kitap okuyucu cihaz ile binlerce kitabı rahatlıkla yanımızda taşıyabiliyoruz. Yine de kağıttan okumanın zevki başka.” (Anonim 7, E, 34).

Alınan yanıtlardan Wattpad yazarlarının bu platformu okuma için değil, yazma için kullandıkları anlaşılıyor. Yazarlardan Merve: “Ben Wattpad’de okuyucu değil yazarım. Ama okuyucu olsam Tarihi kurgu, Fantastik türünde yazan yazarları takip ederdim. Çünkü bu türlerde orijinal işler çıkması daha olası geliyor bana.” (Merve, K, 24) diyerek o da okuma konusunda basılı kitabı tercih ettiğini vurgulamaktadır.

Ortak düşünce olarak görüşme sahipleri dijitalleşmenin kaçınılmaz olduğunu fakat basılı kitabın da varlığını sürdüreceğini savunmaktadırlar. Anonim bir yazar şöyle bir yorum yapmıştır: “Gazetelerin, müzik ve film endüstrisinin yaşamakta olduğu dijitalleşmeyi, kitaplar da er veya geç görecektir. Belli alanlardaki yayınlar mesela ders kitapları daha hızlı dijitalleşeceklerdir. Ardından çocuk yayınları, eğitici ve öğretici oyunlar, hikaye ve masallar sıraya girecek sanırım. Ancak bu dijitalleşmeler, fiziki yani kağıt kitabın sonu anlamına gelmeyecektir kanaatindeyim. Kağıt kitaplar her zaman var olacaklardır.” (Anonim 5, E, 24).

Diğer anonim yazarlar ise: “Kitapların dijitalleşmesi kaçınılmaz bir süreç gibi görünse de matbaa kitabın yerini hiç bir zaman alamayacağını düşünüyorum.” (Anonim 6, E, 26). “İlk dijitalleşme lafları ortaya atıldığında beklentiler ve tartışmalar fazlaca idi. Öyle ki 'Dijital Fırtınadan' bahsediliyor, kısa zamanda basın yayın hayatında kağıdın ortadan kalkacağı ileri sürülüyordu. Ne var ki aradan geçen yıllara rağmen beklenen düzeyde bir dijitalleşme olmadı. Şu anda %5-10 seviyelerinde olan dijitalleşme orta-uzun vadede % 50'ye kadar yükselebilir. Daha fazlası olmaz diyorum. Çünkü kağıt kitabın da kendine göre birçok avantajı var. Okuyucunun vazgeçemeyeceği bir ele alma, kitabı okşama zevki, sıcak temas alışkanlığı vardı, şimdilerde 30-40 yaşındaki okuyucu dijitalinden ziyade fiziki kitaptan okumak ister.” (Anonim 5, E, 24).

Dijital ortamın hem kitapları daha ulaşılabilir hale getirmesi hem de bilginin kolayca paylaşılmasını mümkün kılması daha çok tercih edilmesini sağlamakta olsa da belli bir yaş grubunun kitap okumaktan aldıkları keyfi sağlayamadığı görülmektedir. X kuşağı kişiler için kitabı elde tutarak okuma ve kağıdın kendine has kokusunu alma gibi etkenler basılı kitabı vazgeçilmez hale getirmektedir. (Önder, 2010, s. 261-263).

“...İlk okuldan itibaren ömrünün büyük bölümünü kağıttan okuyarak gelen nesil, herhalde günümüzdeki erken yaşta dijitalle tanışmış kuşaklardan farklı düşünecektir. Çocukluktan bu yana ekranlardan okuyarak gelmekte olan kişiler içinse ekranlardan okumak çok daha doğal olacaktır. Kısaca nesil farkı etkisini gösterecektir.” (Anonim 5, E, 24).

4.1.4. Wattpad Yazarlığında Eleştirmenlik: Motivasyonları, Düşünceleri Eleştiriyle İlişkileri

Yapılan görüşmelerde 11 yazar ve bir eleştirmen bulunmaktadır. Kişileri eleştirmenliğe iten nedenler arasında en önemlisi, kaliteli yazıların hakettiği değeri görememesidir. Wattpad dışında yazarlık yaparak bunları bir kitap haline getirmeyi planlayan Güney'in yorumu bu şekildedir (Güney, E, 26). Yazarları, yazmaya iten en önemli neden ise kendi hayal dünyalarında oluşturdukları karakterleri tüm okuyucularla paylaşabilmek ve orada özgür bir dünyaya sahip olmalarıdır. Ayrıca yazı yazarken stres attıklarını belirtmektedirler.

Eleştiri konusunda hem yazarlar hem de eleştirmenler rahatsız olduklarını belirtmektedirler. Aşırı fanatik olan okurlar ve yazarlar olumsuz eleştirileri kabullenememekte ve bu nedenle yazdıkları hikayeleri silen ya da eleştireye olumsuz yanıt veren yazarlar olduğu aktarılmaktadır. Yazar Nur, Wattpad ortamının henüz eleştiri ile hakareti ayıramadığını ifade etmektedir (Nur, K, 17).

Eleştirmen Güney'e göre: "...Eleştirinin şartlarını onlara söylüyorum. Hepsi önce kabul ediyor. İnanın bana korkunç hikayeleri olan yazarlar bile eleştirilmeyi istiyor. Sonuç olarak kötü bir eleştiri aldıkları zaman da hikayelerini silerek trip atanlar, bana yanlış yaptığımı söyleyenler, çok biliyorsan sen yap diyenler ortaya çıkıyor. Bazıları gerçekten yapıcı karşılıyor onlara bir lafım yok. Ama genel olarak bu ortam da nabza göre şerbet dökmezseniz istenmeyen kişi oluyorsunuz." (Güney, E, 26).

Yazarlar ve eleştirmenler tarafından genç kurgu ve romantizm türlerinin daha başarısız olduğu düşünülürken; tarih, bilim kurgu türlerinin daha başarılı olduğu belirtilmektedir. Wattpad yazarı Esra'ya göre: genç kuşak izledikleri dizi ve filmlerden etkilenerek; şiddet, mafya, kötü alışkanlıklar ve cinsellik gibi konuları ele alan hikayeler yazmaktadır (Esra, K, 18). Bir başka Wattpad yazarı olan Leyla, en başarısız türün romantizm olduğunu belirtmektedir. "Yazarların, yazı dili ve noktalama işaretlerine uymayışı, komik derecede kötü betimlemeler bu türdeki hikayelerin çoğunun başarısız olmasına neden olmaktadır." (Leyla, K, 19).

4.1.5. Neden Wattpad: Yazarların Gözünden Wattpad Değerlendirmesi

Kitabın dijitalleşmesi ve Wattpad yazarlığı konusu, yazarlar ve eleştirmenler fikir ayrılığına düşürmektedir. Kimileri hikaye, roman gibi türlerin yazıldığı bu platformları faydalı bulurken, kimileri ise hızlı tüketim ve alt yapı nedeniyle istenilen verimin alınamayacağını ifade etmektedirler. Wattpad'in olumlu yanları ücretsiz bir şekilde hikaye ve romanlara erişim sağlayabilme, yazma hevesinde olan kişilerin ücretsiz ve zahmetsiz bir şekilde yazabilmeleri, yazılan yazılara eleştirmenlik yapabilmeleridir. Olumsuz yönleri ise; herhangi bir denetim olmadığı için şiddet, cinsellik ve küfür gibi gençleri olumsuz yönde etkileyebilecek unsurlar barındırmasıdır. Eğitim düzeyi düşük hatta henüz hiçbir kitabı okuyup bitirmeyen gençlerin yazarlık yapması da Wattpad'in kalitesini düşürmektedir. Wattpad yazarı Esra, diğer sosyal medyalarda olduğu gibi okunan bir türün, algoritma tarafından diğer hikayelerini de önermekte olduğunu, dolayısıyla hep aynı tür hikayelerin denk geldiğini söylemektedir (Esra, K, 18).

Genelde seviyenin düşük olması kaliteli eserlerin ortaya çıkmasına engel olmaktadır. Çünkü burada hedef kitle Z kuşağıdır. Z kuşağı daha hızlı kolay tüketilebilir ürünleri tercih etmektedir. Yazılan eserlerin birçoğunun bir edebiyat eseri olmadığını da vurgulamak gerekir. “Nitelikli eserler bu tür ortamlarda hayat bulması çok zor. Dijital dünyanın hızı beraberinde yalın ve çabuk ürünleri dayatıyor. Bu da kaliteyi dışlayacağı için edebiyat eserleri matbaa alanında var olmaya devam edecek.” (Anonim 6, E, 26).

Görüşme sahipleri; yayınevlerinin sadece ticari amaçlı düşünüp kalitesi düşük ve gençlere olumsuz etki edecek kitapları basmaları, okur ve yazarların eleştiri ile hakareti ayırt edememeleri, yorum ve sohbet kısmında insanların aşırıya kaçmaları gibi konuları tekrar dile getirmektedirler.

Ortak fikir ise e-kitapların daha da yaygınlaşarak yeni bir sektör haline gelmesi ve burada ticari gelir elde edebilmektir. Yayımcıların e-kitabı bir ticari ürün olarak görmedikleri sürece e-kitabın piyasada yer bulması kolay olmayacaktır. “Evet işte en büyük mesele bu. E-kitapların ekonomisi! Ülkemiz için şu anda hiçbir ekonomik değeri yok. Nedeni ise yayımcıların e-kitaptan uzak durmaları. Düşünün ISBN sistemi ülkemizde 1987 yılında başlıyor ve kayıtlı 500 bine yakın kitabımız var. E-kitap olarak yayınlanmış, 15-20 bin

kitabımız var ve bu kitapların çoğu eski kitaplar. Yayımcılar yeni kitaplarını e-kitap olarak piyasaya sunmuyorlar. Bunun bir çok nedeni var! Ekonomik ve hukuki nedenler başta geliyor. Sanıyorum ki ülkemiz yayımcıları bu işe inanmalı ki sektör oluşsun... Sektör diyorum çünkü dijital yayımcılık bir iş alanı olarak düşünülmedikçe yani klasik yayımcılığın bonusu gibi bakılırsa bu iş asla gelişmez. Dijital yayımcılık yeni bir iş alanıdır.” (Anonim 7, E, 34).

Edebiyat türündeki kitapların dijital ortama geçmesi yavaş olmaktadır ancak harita, tablo gibi kitabı destekleyen baskılı unsurlar daha hızlı bir şekilde dijitalleşmektedir. Seyahate gidecek bir yolcunun bir acenteye giderek seyahat rehberi alıp, seçim yapmasının yerine şimdi dijital ortamdan kısa sürede programını yapabilmektedir. “Dijital dev şirketlerin, yayın piyasasına yönelik baskıları yoğunlaşarak devam edecektir. Yayın yapmak ve bundan kar elde etmek zorlaşabilecektir. Ama bu sektörün biteceği anlamına gelmez. Mesela kağıttan haritalar, tablolar basan bir yayınevi eskisi cirolarını yapamayacak, belki seyahat rehberleri gibi şeyler basarak hayatini devam ettirecektir.” (Anonim 5, E, 24).

Dijitalleşme bilgiye ulaşmayı da kolaylaştırmaktadır. Bir konuda fazla düşünmeden, kafa yormadan internete girerek sonuç almak zihinsel bir tembelliğe de yol açmaktadır. Basit bir örnek vermek gerekirse navigasyon yokken bir adresi bulmak zihni bir faaliyete dayanmaktaydı. Oysa şimdi sadece dijital ortamdan adrese ulaşmak çok bir kolay hale gelmiştir. Navigasyonun çalışmadığı zamanlarda bir adresi bulmak oldukça zor ve güç olmaktadır. “...zaman içerisinde her şey dijitalleşebilir. Ancak bu durum, bireysel düşünceyi, üretimi ve gelişmeyi olumsuz yönde etkileyebilir. İnsanlar TIKLAMAK suretiyle pek çok şeye ulaşabilirken zamanla bu hal bağımlılık yapar. O zaman da bu bağımlılıkla mücadele gündeme gelir. Bir diğer önemli hususta dijitalin mevzuat alt yapısının olmamasıdır. Özellikle ülkemizde yayınevlerimiz, korsanın en acımasızını dijitalde yaşayacaklar gibi görünüyor. Haksızlıkları ortadan kaldıracak düzenlemelere ihtiyaç vardır.” (Anonim 5, E, 24).

Hem Wattpad okumalarında hem de görüşmeler sonucunda görüldüğü üzere, Wattpad ve benzeri platformlarda dil ve edebiyat açısından yetersiz yazılar yazılmaktadır. Özellikle Z kuşağı, izledikleri dizi ya da filmlerden etkilenerek hep aynı türde ve dil bilgisi kurallarından uzak, hakaret, argo ve küfür içeren yazılar yazmaktadırlar.

“Mevcut örnekler maalesef kötü ve kalite açısından berbat durumda. Bu durum orta ve uzun vadede iki istikamette ilerleyebilir. Birincisi insanlar değerli zamanlarını kaliteli içerik okumaya ayırmak isteyeceğinden yayınevlerinin önemi, rolü anlaşılır ve pekişir. İkincisi iyi örnekler çoğaldıkça kötü örneklerle talep azalır ve kendi kendine bir eleme- tercih süreci oluşabilir.” (Anonim 5, E, 24). Bu görüş ya çoklu yazım ortamından kalitenin ortaya çıkacağını ya da kötü örneklerin çokluğu nedeniyle eski, klasik kitaba dönüş olacağını göstermektedir. Dijital ortamın her alanda gelişmesi nedeniyle yayıncılık alanında da iyi ve kaliteli kitapların yayınlanacağını belirtmek gerekir.

Wattpad ortamında herkesin istediği gibi, özgürce yazması başlangıç açısından önemli bir avantaj sağlamaktadır. Ancak yazılan eserlerin kalıcı olması konusunda aynı şeyi söylemek mümkün değildir. Bir eserin yazıldığı zaman çok kişi tarafından okunması onun kalıcı “klasik” olduğu anlamına gelmez. “Bir kitabı okurken yazarın düşünce ufkunu, hayal ufkunu, dünyaya bakışını görürüz; bir yanıyla kendi gözlerinden ve zihninden gördüğü, bildiği dünyayı anlatır bize. Kitapta da sevdiklerimiz de olur sevmediklerimiz de. Bu metinlerin zamana dirençlerini belirleyen o alımlanmaları ve insan hallerine dokunan yanlarıdır. Bu niçin ‘Wattpad’de de olmasın. Olabilir. Çok daha zordur tabii ki. İsteyen herkesin yazabildiği bir ortamda metin kontrolü ve metnin iyiliğinin ölçütü okurlar olur. Daha çok okunan daha iyidir gibi bir eşitleme söz konusu olur. Halbuki bu işin böyle olmadığı aşikardır. Sadece ‘best-seller’ olmanın ölçütü olduğu bir ortama benzetilebilir burası.” (Anonim 7, E, 34).

Her hayal kuranın iyi bir yazar olacağı düşünülmemelidir. İyi bir yazar olmanın hayal kurmanın yanı sıra dilbilgisi ve kelime hazinesi gibi alanlarda da yetkin olması gerekir. “Bazı insanların dile ya da gözlemlemeye dair daha fazla istidatları olabilir fakat bunlar ham halde çok da bir şeye tekabül etmezler. Her iş gibi yazarlık da eğitim gerektirir. Yazarların ellerindeki araçlar da en temelde kelimeler ve dil olduğu için bunları hayal dünyaları, örgüleri ve düşünceleriyle bileştirebilmeleri ve buluşturabilmeleri için kendilerini eğitmeleri gerekmektedir.” (Anonim 7, E, 34).

Yazmak hayal kurmayla başlar, yazarak deneyim kazanmayla devam eder. Yazıya dökülmemiş bir hayalin yazarlık açısından bir anlamı olmayacaktır. Sürekli yazmak belirli bir alışkanlık kazandırarak, yeteneğin ortaya çıkmasına neden olacaktır. Sürekli yazma çabası

içerisinde oldukça zaman içerisinde tür ve üslup açısından da bir birikim oluşacaktır. Yazmak söz konusu olduğu zaman Rilke'nin "Genç Bir Şaire Mektuplar" kitabında genç şaire söylediği söz gibi "Yazmadan duramıyorsanız yazınız." Bu söz herkes için geçerlidir. (Anonim 7, E, 34). Rilke'nin vurguladığı gibi yazma arzunuz varsa bunu ertelemeden yazmak nasıl bir yazar olduğunuzun veya olacağınızın bir göstergesidir.

Tablo 15. Yazarların Cinsiyet, Yaş, Eğitim Durumları, Yazdıkları Türler ve Karakter Analizi

Yazarlar	Yazarların Yaşları	Yazarların Cinsiyetleri	Yazarların Eğitim Durumları	Yazarların En Çok Tercih Ettikleri Türler
Yazar 1	18	Kadın	Lise	Romantizm
Yazar 2	17	Kadın	Lise	Romantizm
Yazar 3	21	Erkek	Lise	Aksiyon
Yazar 4	19	Kadın	Lise	Romantizm
Yazar 5	17	Kadın	Lise	Gerilim
Yazar 6	25	Kadın	Lisans	Romantizm
Yazar 7	24	Kadın	Lisans	Romantizm
Yazar 8	19	Kadın	Lise	Romantizm
Yazar 9	17	Kadın	Lise	Korku
Yazar 10	18	Kadın	Lise	Korku
Yazar 11	24	Kadın	Lisans	Bilim Kurgu
Yazar 12	19	Kadın	Lisans	Romantizm

Tablodan da anlaşılaçağı üzere Wattpad yazarları 18-25 yaş arası, lise okuyan ya da lise mezunu ve cinsiyet olarak çoğunlukla kadınlardan oluşmaktadır. Dram en çok tercih edilen türler arasındadır.



SONUÇ

İletişimin tarihi insanlığın tarihiyle başlar. İnsanın kendisi, diğer insanlar, canlılar ve doğa birer iletişim unsuru olarak bir düzen içinde varlığını sürdürmektedir. Diğer bütün yaratılmışlardan farklı olarak insan kültür oluşturarak yaşadıklarını başkalarına ve gelecek nesillere aktarma özelliğine sahiptir. Konuşma özelliği de sadece insana özgü bir yetenektir. İnsanın ilk iletişim şekli görsel-işitsel olarak ortaya çıkar. Jetsler, mimiklerin yanı sıra çıkarılan sesler ortak bir hafıza oluşturarak kuşaktan kuşağa aktarılma yöntemiyle kültüre ve daha kapsamlı olarak medeniyete dönüşmüştür.

İnsanın ilk iletişim araçları taşa yapılan resimlerle ortaya çıkmıştır. Bunun ilk örneklerine en korunaklı alanlar olan mağara duvarlarına yapılan resimlerden ulaşılmaktadır. Heykellerde bugüne kalan iletişim içeren belgeler olarak varlığını sürdürmektedir. İnsanoğlu çevresinde kullanabildiği her şeyi iletişim aracı olarak değerlendirmiş; taş, ağaç kabuğu, yaprak, deri benzeri birçok eşyadan faydalanmış ancak geriye binlerce yıla dayanma gücü olan taşlar kalmıştır. Diğer unsurların birçoğu adeta “suya yazı yazmak” örneğinde olduğu gibi akıp gitmiştir. Geriye kalanların büyük çoğunluğu taş heykeller ve taşa yapılan resimlerden ibarettir. Örneğin Şanlıurfa’da Göbeklitepe’de yaklaşık M.Ö. 10.000 yılına ait taş heykeller ve üzerlerine yapılan hayvan figürleri bugüne ulaşmıştır. Bunlar yazılı belge olmadığı için bugünün diline aktarmak zor olsa da zamanının iletişim araçları olarak değerlendirilmelidir. 10.000 yıllık dönem insanlık tarihi açısından kısa bir dönemi ifade eder.

İlk yazılı kaynaklara M.Ö. 2500-3000 yıllarında Mezopotamya’da Sümerler tarafından yazılan kil tabletlerde rastlanmıştır. Çivi yazısıyla yazılan tabletler aynı zamanda ilk kitap örnekleri olarak değerlendirilebilir. Bugünkü anlamda kitaba ulaşmak için uzun zaman beklemek gerekmiştir. Sümer, Akad, Asur, Hitit uygarlıklarından bugüne binlerce kil tablet kalmıştır. Kil tabletler üzerinde yazılan çivi yazısı çözüldüğü için o dönemlere ait bilgiler bugüne ulaşmıştır.

Sümerlerde taş tablet, Anadolu’da derinin işlenmesi sonucunda parşömen, Hicaz’da deri, Mısır’da papirüs bitkisi yazıya ev sahipliği yapmıştır. Bu iletişim malzemeleri bölgeye yayılmış daha gelişmiş ve nitelikli türlerle daha kolay iletişimin alt yapısını hazırlamıştır.

Papirüslerin “rulo” halinde uzaması, parşömenlerin “kodex” olarak yan yana konulması ile kitabın ilk şekli ortaya çıkmaya başlamıştır.

Kitap için en önemli adımlardan bir tanesi alfabenin bulunmasıdır. Fenikeliler tarafından bulunan yazı zaman içinde gelişim göstererek farklı boyutlar kazanmıştır. “Yazının keşfedilmesinden sonra M.Ö.1000 yıllarında alfabe, M.S. 150 yılında ise kâğıt kullanılmaya başlanmıştır. Görüldüğü gibi yazının günümüzdeki şeklini alması, daha doğrusu yazı kültürünün gelişmesi uzun bir zaman dilimini içine almaktadır. Bugün, yeryüzünde yaşayan bütün milletler, yazıyı bir anlatım aracı olarak kullanmaktadırlar.” (Özbay, 2005, s. 73).

Yazının alfabeye kavuşmasıyla birlikte iletişim hızlanmış bilgi ve haber daha geniş kitlelere ulaşma olanağına kavuşmuştur. M.S. 150 yılında Çin’de kâğıdın kullanılması kitabın daha hafif taşınabilir olmasını sağlamıştır. Kâğıt önce Özbekistan’a oradan Arapların eliyle Ortadoğu’ya gelmiştir. Müslümanlar eliyle Sicilya üzerinden Avrupa’ya geçmiştir. Ezbere dayanan sözlü kitaplar elle yazılarak kâğıtlara geçirilmiştir. Yazı, alfabe, kâğıt üçlüsünü kullanan “yazıcılar” ortaya çıkmıştır. Elle yazılan kitaplar ancak birkaç nüsha olabilir ve çok kısıtlı bir çevrede ilgisine ulaşabilirdi. Kaynakların yetersizliği bilgiyi önemli hale getirirken belirli bir dar çevrede kalmasına da sebep oluyordu.

İletişim ve kitap tarihi açısından en önemli dönüm noktalarından birisi de yine Çin ve Kore’de tahta kalıplarla basılan kitapların, 1450 yılında Johannes Gutenberg tarafından “tipo” baskı yapabilen matbaanın icat edilmesidir. Gutenberg çağdaş matbaanın kurucusu olarak kabul edilir. Gutenberg’in matbaası sayesinde kitapların seri basımına geçilmiştir. Kitabın makineyle basımı ve seri olarak çoğaltılması, kitabın ilk sanayi ürünlerinden birisi olma özelliğini de sağlamıştır. Matbaa sadece teknik bir cihaz olmamış aynı zamanda bilginin ve biliminde batıya geçmesinin önünü açmıştır. Matbaanın yaygınlaşması da uzun zaman almıştır. Matbaa ile basılan kitaplar güvenilir bulunmamış uzun zaman kitaplar elle yazılmaya devam edilmiştir. Matbaa insanlık tarihinde önemli dönüm noktalarından birisi olurken batının bilim ve teknikte öne geçmesinin de başlangıcı olmuştur.

Teknolojinin gelişmesiyle beraber matbaa makineleri de gelişmiştir. Baskı teknikleri farklılaşmış daha hızlı ve seri üretim yapan makineler devreye girmiştir. Teknolojik gelişmeler kitabın hazırlık süreçlerini de daha hızlı ve kaliteli hale getirmiştir. Kâğıt artık bir sanayi ürünü

haline gelerek çeşitlenmiştir. Yazarlar kitaplarını elle yazmak yerine daktilo kullanmaya başlamıştır. Grafik ve tasarım alanında yaşanan gelişmeler kitapların kenarlarının süslenmesi ve kapaklarının daha estetik olmasını sağlamıştır. Kitap ciltçiliği bir sanat ve meslek haline gelmiştir.

Matbaanın gelişimi sadece kitap basımında değil diğer kitle iletişim araçları gazete ve derginin de geniş kitlelere ulaşmasının ana kaynağıdır. Fotoğrafın yaygınlaşmasıyla beraber gazete, dergi ve kitaplarda fotoğraf kullanılmaya başlanmıştır. Siyah- beyaz baskının yanı sıra renkli baskı tekniklerinin gelişmesiyle birlikte kitap, dergi, gazeteler renkli olarak basılma olanağına ulaşmıştır. Kitapların sayısı artarken diğer taraftan farklı türler ortaya çıkmaya başlamıştır. Bir taraftan bilimsel yayıncılık yaygınlaşırken diğer taraftan kurgusal kitaplarda çoğalmaya başladı. Ansiklopediler, sözlükler, ders kitapları, roman, hikaye, şiir almalarında kitaplar; kağıtları, baskı teknikleri ve boyutları ile birbirinden ayrıldılar.

1960 yıllarla beraber bilgisayarlar iletişimi kolaylaştıran araçlar olarak devreye girmiştir. Artık daktilo ile yazılan yazılar bilgisayarla yazılmaya başlanmıştır. Yazılanların arşivlenme olanağı ortaya çıkmıştır. Böylece daha az kâğıt kullanmaya başlanmıştır. Kitapların tasarım ve sayfa düzenlerinin bilgisayar ortamında hazırlanması aşamasına geçilmiştir. Kâğıt kullanmadan bilgisayar ortamında yazar-okur durumuna geçilmiştir. Kitaplar bilgisayar ortamında arşivlenerek elektronik kütüphaneler dönemi başlamıştır.

1994 yılında internetin devreye girmesiyle yeni bir dönemin kapısı aralanmıştır. 2000’li yıllarda artık “Dijital Devrim” den söz edilir oldu. Dijital teknoloji yaşamın bütün alanlarında değişikliğe neden oldu. “Dijitalleşen her şey dijitalleşecektir” motto ile üretim, tüketim, dağıtım ve hizmetler alanında çok hızlı bir şekilde dijital döneme geçildi.

Dijitalleşme sanayi-üretim sektöründe süreçlerin hızlanmasına katkı sağlarken, hizmetler sektörünün bazı alanları tamamen dijital ortama geçti. Bu hızlı geçiş kendisini en çok medya alanında gösterdi. Müzik, radyo sektörü tamamen dijitalleşti. Kâğıda dayalı medya mecralarından bazıları dijital alana taşındı, bazıları hibrit olarak yayın hayatına devam etmektedir. Örneğin dünyanın en büyük haber dergilerinden Newsweek Dergisi kâğıt baskısını sonlandırarak dijital ortamda yayınlanmaya başlamıştır. Türkiye’de Star, Habertürk gazeteleri kâğıt baskılarına son vererek dijital ortamda yayınlanmaktadır.

Kitap diğer kitle iletişim araçlarından hacimsel olarak, taşıdığı bilginin fazlalığı dolayısıyla farklılık göstermektedir. Kitap diğer iletişim mecraları gibi alınıp dakikalar içinde tüketilecek bir ürün değildir. Bir kitabın okunma süresi en az birkaç saat alabilmektedir. Saatte 20 sayfa okuyan bir okuyucu 200 sayfalık bir kitabı 10 saatte okuyabilecektir. Oysa bir haber, müzik eseri ya da köşe yazısı 5-10 dakika içinde okunup bitirilebilmektedir. O yüzden kitabın dijitalleşmesi diğer iletişim araçlarına göre daha yavaş olmaktadır.

Dünyada kâğıda basılı kitap sayıları artarak çoğalırken, bunun yanı sıra e-kitaplarda hızlı yükselen bir grafikte artışını sürdürmektedir. Dünyada okuyucuları yüzde 66'sı basılı kitabı tercih etmektedir. Bunun birçok sebebi olmakla beraber basılı kitabın alışkanlık, dokunma ve sahip olma hissi gibi durumların dışında elektronik ortamdan uzun süre okumanın göz ve zihin yorgunluğuna sebep olması da bulunmaktadır.

Bilgisayar, basım sektöründe 1970'li yıllardan itibaren kullanılmaya başlandı. Giderek artan oranlarla bir kitabın bütün hazırlık süreçleri bilgisayar ortamında gerçekleşmektedir. Bilgisayar ortamında tasarlanan kitap baskıya gönderilmeyip e-kitap olarak internet üzerinden okuyucuya ulaşmaktadır. Okuyucu bedelini ödedikten sonra kitabı; cep telefonu, taşınabilir bilgisayar, masaüstü bilgisayar ya da kitap okumak için özel tasarlanmış cihazlar üzerinden okuyabilmektedir. Telif sorunu olmayan kitaplar herkese açık bir şekilde yayınlanmaktadır.

Dijitalleşme basılı kitabın hazırlık, üretim, dağıtım süreçlerini hızlandırmaktadır. Kitapların tamamen dijital ortama aktarılması durumunda matbaalar ve kitapçılar kan kaybederek zaman içinde kapanacaklardır. Bu süreç kültür sanat alanında bir geleneğin kaybolmasını da beraberinde getirmektedir. Kitap çarşıları, mahalle kitapçısı, kitapçılarda okur-yazar buluşmaları gibi yüzyıllara dayanan gelenekler de yok olacaktır.

Basılı kitapla oluşan kültürün büyük çoğunluğu e-kitap içinde geçerlidir. Kitabın biçimi, içeriği, kapak tasarımı gibi oluşmuş sistem e-kitap için de uygulanmaktadır. Basılı kitapta ortaya çıkan kitap türlerinin büyük çoğunluğu e-kitapta da kullanılmaktadır. Kurmaca ve kurmaca olmayan kitapların ana ayrımı e-kitapta da geçerliliğini korumaktadır. Kurmaca kitaplar; roman, hikâye, deneme türlerinin yanı sıra kurmaca olmayan kitaplar; sözlükler, ansiklopediler, bilimsel yayınlar olarak sınıflandırılabilirler. E-kitaplarla beraber okuyucu kitlenin profilinde değişimler yaşanmaktadır. Genç kuşak daha çok dijital ortamdan okumayı

tercih ederken orta ve ileri yaş seviyesinde olanlar basılı kitabı tercih etmektedirler.

Bilgilerin hızlı bir şekilde dijital ortama taşınması geleneksel hayatta var olan türlerin doğrudan oraya transfer olmasının yanı sıra yeni türlerin ortaya çıkmasına da fırsat vermektedir. Çoğu zaman hiçbir yatırım gerektirmeyen bir bilgisayarın yeterli olduğu bir iş fikrini saniyeler içinde milyonlara ulaştırabildiği imkânlar ve fırsatlar denizinden yararlanma arzu ve isteği yeni başarıları beraberinde getirmiştir. Yeni dönemin en büyük ve başarılı şirketlerinin büyük çoğunluğu dijital ortama dayalı işler nedeniyle dünyanın üst sıralarına yükselmiştir.

Sosyal medyada daha çok kısa mesaj ve görsellerle hız çağının yaşayışına uygun haber ve bilgi alışverişi sağlanırken roman ve hikâye yazımı basılı kitaptaki gibi uzun metinler ve çok sayıda sayfayı barındırmaktadır. Bilgisayar ortamında uzun metinlere dayanan yazıları başlangıçta akademik çalışmalar ve araştırmalar oluşturuyordu. İş hayatı ve ticaretle ilgili bilgiler çok kısa ve hesaplardan ibaretti. Artık her alana yayılan e-ticaret eskiye nazaran daha büyük bir alan kaplamaktadır. Basılı kitaplar da dijital ortamda hazırlanan e-satış siteleri tarafından dağıtılmaktadır.

Wattpad 2006 yılında Kanada'nın Toronto kentinde Allen Lau, İvan Yuen tarafından kurulmuştur. Makale, hikâye ve roman paylaşım sitesi olarak hızlı bir şekilde büyümüştür. 85 milyon takipçisi olan site Amerika Birleşik Devletleri, Hindistan, Filipinler ve Türkiye'den en çok takipçisi vardır. Hem ekonomik anlamda büyük bir başarıya imza atılmış hem de etki alanı olarak bütün dünyaya hitap eden bir sosyal yazarlık mecrası ortaya çıkmıştır. Wattpad'ın web sayfasına girildiğinde çok özet bir amaç cümlesi ile yapılan çalışma anlatılmaktadır: “Merhaba. Biz Wattpad'iz. Hikâyeler için küresel çok platformlu eğlence şirketiyiz. Hikâyeleri sınırsız olanaklar dünyasına özgürce salmak için çığır açan teknoloji kullanıyoruz.” (Wattpad, 2023).

Wattpad'den önce yazma kabiliyeti olanlar ve bu yazdıklarını kendi oluşturdukları bireysel yazarlık sitelerinde “Blog” olarak yayınlıyorlardı. Bu yazılara ilgilisi arama motorundan adresi girerek ulaşıyordu. Wattpad binlerce bloğu bir araya getirdi. Artık Wattpad ortamı hikâye ve roman yazarları için bir pazar oldu. Böylece kim kimin ne yazdığını nasıl yazdığını görme imkânı buldu. Bu aynı zamanda siteye yeni dâhil olanlar daha önce yaşanan tecrübenin aktarımını da sağladı. Serbest ortamda hiçbir baskıya maruz kalmadan, herhangi bir teknik, içerik müdahalesine uğramadan, gönlünden, içinden geldiği gibi yazmanın keyifli

sürükleyiciliği burayı cazip hale getirmiştir.

Siteye yeni katılanlar başkalarının yazdıklarından yararlanırken çeşitli bilgilendirme sayfalarından roman ve hikâye yazmanın inceliklerine de vakıf olmaktadırlar. Böylece bütüncül, birbirini besleyen bir yapı kendi iç dinamiklerini de oluşturmuştur. Kuralsızlık ve seviyeyi düşürmekle suçlanan Wattpad bir taraftan da uzun soluklu yazarlık çalışmalarının önünü açmıştır. Hiçbir kurala ve bilgiye ihtiyaç duymadan yazılan yazıların bir kurgusal bütünlük oluşturması, devamlılığının sağlanması ayrıca üzerinde düşünülmesi gereken bir konudur. Wattpad’de yayınlanan eserlerin filmlere, televizyon dizilerine konu olması başarının ödüllendirilmesi olarak da değerlendirilebilir. Başarı hikâyeleri siteye olan ilgiyi arttırmaktadır.

Wattpad yazarları üzerinde yapılan araştırmalarda romanların içeriklerinde hayal gücünü zorlayan aşk hikâyeleri, şiddet, uyuşturucu, alkol, küfür, sigara gibi kötü alışkanlıklar içerdiği görülmektedir. Bu kitapları yazanların z kuşağı, okuyanların z kuşağı 25 yaş altı gençlerden oluşması toplumların geleceği açısından önemli bir sorun oluşturmaktadır. Z kuşağı 2000’li yıllardan sonra doğmuş, bilgisayar ve internet yaşamlarının bir parçası olan bir nesildir. Küreselleşen dünyada genç kuşakların her türlü kötü alışkanlığı medya yoluyla yaygınlaştırması ve onu bir yaşam biçimi haline getirmesi sosyo-psikolojik açıdan ele alınması gereken bir konudur.

Wattpad’de yazarlık yapan 16 kişi ve bir eleştirmenle yapılan görüşmede bu mecrayla tanışmalarına çok küçük yaşlarda abla, sınıf arkadaş, akraba tavsiyesiyle olduğunu belirtmektedirler. Tanışma yaşının 10’lu yaşlara kadar indiği görülmektedir. Yazarların büyük çoğunluğu Wattpad’de sadece yazdıklarını, okumalarını basılı kitaptan yaptıklarını ifade etmektedirler. Yazarlardan Merve şöyle ifade etmektedir: “Wattpad’de kitap okumaktan hoşlanmıyorum. Bir ekrana bakarak kitap okuyamıyorum.” (Merve, K, 24). Berranur’un bu soruya yorumu şu şekildedir: “Kitap edinerek okuyorum. Çünkü bu şekilde kitap okuduğumu hissedebiliyorum. Ayrıca Wattpad’de kendime uygun kitaplar bulamıyorum.” (Berranur, K, 19).

Büyük çoğunluk kalitesiz içerikten, ahlak dışı söylemlerden rahatsız olduklarını belirtmektedirler. Yazar Esra: “Genç kuşak izledikleri dizi ve filmlerden etkilenerek; şiddet, mafya, kötü alışkanlıklar ve cinsellik gibi konuları ele alan hikâyeler yazmaktalar.” (Esra, K, 18). Eğitim düzeyi düşük, hayatında hiç kitap okumamış insanların bu platformda yazmasının

seviyeyi ve kaliteyi düşürdüğü belirtilmektedir. Bütün olumsuzluklara karşın yazmak için Wattpad'in tercih edilmesini özgür ve denetimsiz ortamın getirdiği kolaylık olarak açıklamaktadırlar.

Yazarlar e-kitabın önünde iki yol olduğunu söylemektedirler: Ya dijital ortamda kalite yakalanacak buradan devam edilecek, ya da dijital ortamdaki kalitesizlik fark edilip basılı kitabın değeri ortaya çıkacaktır. Genç kuşağın dijitalleşmeye karşı kitabın geleceğinin hala basılı kitapta olduğunu ifade etmeleri konunun üzerinde araştırma ihtiyacını da ortaya çıkarmaktadır. Yazarlardan bir kısmı ise süreç içinde dijitalleşmenin ağır basacağını vurgulamaktadırlar.

Önemli konulardan birisi de dijital ortamda kitabın ekonomik değeridir. Basılı kitapta bir ekosistem oluşmuşken dijital kitapta bu alanda sorunlar vardır. Dijital alanda telif hakları konusunda daha fazla çalışılması gerekmektedir. Sadece yazarın ve yayıncının kazandığı bir sistem yerine sürece katılan herkesin ekonomik olarak kazanç elde edeceği ve yeni ortaya çıkacak mesleklerin de korunması gerekir.

Dijitalleşmenin ve bunun sonucu olarak e-kitap ve Wattpad gibi platformların sayılarının artacağı bir dünyada yaşamaya alışılmalıdır. Son amacın bu zeminlerin insanlığın huzuru ve mutluluğu için kullanılması olmalıdır.

KAYNAKÇA

- Akca, E. B. (2019). Teknolojik Tutuculuk Karşısında Z Kuşağını Anlamak; Orta Okul Gençliğinin İnternet Kullanım Algıları. *Hece*, 343.
- Aktaş, C. (2014). *Qr Kodlar ve İletişim Teknolojisinin Hibritleşmesi*. İstanbul: Kalkedon Yayınları.
- Albayrak, O. (2023). *Dijital Çağda Siyaset*. Ankara: Akademisyen Kitapevi.
- Anameriç, H. (2011). E-Kitabın Gelişimi. H. Anameriç içinde, *Geçmişten Günümüze Kitabın Serüveni: E-Kitap* (s. 75). Ankara.
- Aras Bozkurt, M. B. (2013). Etkileşimli E-Kitap: Dünyü, Bugünü ve Yarını. *Akademik Bilişim 2013, Akdeniz Üniversitesi, Antalya*.
- Arıcan, M. K. (2023, Eylül 4). *Türkiye Yazarlar Birliği*. <https://www.tyb.org.tr:https://www.tyb.org.tr/yazar-okulu-d-mehmet-dogan-ile-yazi-atolyesi-basladi-42226h.htm> adresinden alındı
- Aydın, D. E. (2015, Haziran). Kitap ve E-kitap Tasarımının Tarihsel Gelişimi ve Grafik Tasarım İlkeleri Üzerinden İncelenmesi. *Kitap ve E-kitap Tasarımının Tarihsel Gelişimi ve Grafik Tasarım İlkeleri Üzerinden İncelenmesi*. Eskişehir.
- Aydoğan, D. (2014). Romanda Dijitalleşme: E-kitap. *The Turkish Online Journal Of Design, Art And Communication*, 31.
- Bedir, A. (2016). Tablete Yazı Yazmak, Tabletten Yazı Yazmak. *Hece*, 171.
- Binici, K. (2017). *E-kitap Ve Kütüphanecilikte Düşündürdükleri*. İstanbul: Hiperkitap.
- Boynukara, M. (2019). Etkileşimli E-Kitap Nedir? *Etkileşimli E-Kitap Oluşturulması, Öğretmen Adaylarının Gelecekte Etkileşimli E-Kitap Kullanımı Hakkındaki Düşünceleri ve Deneyimleri*. Van .
- Burak Acar, Z. K. (2021). Z Kuşağının Yazarlık Denemesi: Wattpad Platformunda Genç Kız Edebiyatı Kategorisinde Yer Alan Hikayelerdeki Karakter ve Davranış Temsillerinin İncelenmesi. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 74.
- Carter, T. F. (2019). Kağıt ve Blok Baskı Çin'den Avrupa'ya. P. H. David Crowley içinde, *İletişim Tarihi* (s. 105-106). Ankara: Siyasal Kitapevi.
- Carter, T. F. (2019). Kağıt ve Blok Baskı Çin'den Avrupa'ya. P. H. David Crowley içinde, *İletişim Tarihi* (s. 105). Ankara: Siyasal Kitapevi.
- Carter, T. F. (2019). Kağıt ve Blok Baskı-Çin'den Avrupa'ya. P. H. David Crowley içinde, *İletişim Tarihi* (s. 105-106). Ankara: Siyasal Kitapevi.
- Castells, M. (2013). *Ağ Toplumunun Yükselişi*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Choudhury, N. (2014). World Wide Web and Its Journey from Web 1.0 to Web 4.0. *International Journal of Computer Science and Information Technologies*, 8096.
- Creaner, M. (2015). *Dijital Ekonomiyi Anlamak*. İstanbul: Aya - Etiya Yayınevi.

- Creaner, M. (2015). *Dijital Ekonomiye Anlamak*. İstanbul: Ayakitap.
- Çağlar, Ş. (2017). *Sosyal Medya Etkisi*. Konya: Literatürk Academia.
- Demirtaş, E. (2023, Mart 29). Wattpad'de en başarılı ve en başarısız hikayeler hangi türlerde çıkıyor genellikle, bunu neye bağlıyorsunuz? (E. N. Kuralay, Röportaj Yapan)
- Demirtaş, E. (2023, Mart 29). Wattpad'in olumlu ve olumsuz yanları sizce nelerdir? Watpadd ortamını ve kalitesini nasıl tanımlarsınız? (E. N. Kuralay, Röportaj Yapan)
- Doğan, D. M. (2023, Eylül 4). *Türkiye Yazarlar Birliği*. <https://www.tyb.org.tr:https://www.tyb.org.tr/yazar-okulu-d-mehmet-dogan-ile-yazi-atolyesi-basladi-42226h.htm> adresinden alındı
- Doğan, R. S. (2016). *Edebiyat Siteleri Çerçevesinde Sosyal Medya Edebiyatı*. İstanbul, Türkiye.
- Duygu Neşeli, K. G. (2020). Türkiye'de Yayınevileri Tarafından Yayımlanan Wattpad Kitapları Üzerine Bir Araştırma. *Yeni Medya Elektronik Dergi*, 11.
- E-kitap Yayıncılık*. (2023, Eylül 9). E-kitap Yayıncılık: <https://www.ekitapyayincilik.com/pages/en-iyi-yabancı-e-kitap-siteleri> adresinden alındı
- Elgiz Yılmaz Altuntaş, E. B. (2022). Kuşak Teorisi ve Marka Gençleştirme Stratejisi Kapsamında Markaların Dijital Reklam Uygulamaları Üzerinden Değerlendirilmesi: Orkid, Coca-Cola, Vichy ve Exxen Örnekleri. *Uluslararası Halkla İlişkiler ve Reklam Çalışmaları Dergisi*, 93.
- Ertan Örgen, B. G. (2018). Wattpad Romanlarına İlk Gençlik Edebiyatı Açısından Bir Bakış. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 87-88.
- Erünsal, İ. E. (2020). *Kitap ve Kütüphane*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Fadime Şimşek İşleyen, M. İ. (2020). *İki Tablet Arasında*. Konya: Literatür Akademi.
- Gül Batuş, F. A. (2011). Walter Ong. G. Batuş içinde, *Kadife Karanlık Ayna Şövalyeleri* (s. 188). İstanbul: Su Yayınevi.
- Hacıoğlu, E. (tarih yok). Kağıdın Öyküsü. *Anadolu Üniversitesi Porsuk Meslek Yüksekokulu Matbaacılık Programı*, 289.
- Hakan Anameriç, F. R. (2003). E-Kitap Teknolojisi ve Kullanımı. *Türk Kütüphaneciliği*, 149.
- Hawkins, D. (2000). *Electronic Books: A Major Publishing Revolution*. Institute of Education Sciences.
- İkiz, B. (2019, Mart). Eğer kitap okuyorsanız Wattpad üzerinden mi okumayı tercih edersiniz, yoksa bir kitap edinerek mi? Neden? (E. N. Kuralay, Röportaj Yapan)
- İktibas*. (2023, Eylül 9). İktibas: <https://iktibasdergisi.com/2022/04/24/dunya-kitap-gununde-kitap-okuma-istatistikleri/> adresinden alındı
- Innis, H. (2019). Antik İmparatorluklarda İletişim Araçları. P. H. David Crowley içinde, *İletişim Tarihi*. Ankara: Siyasal Kitapevi.
- Işık, A. (2018). İlk Şehirler ve Yazılı Medeniyete Geçiş. *Mavi Atlas*, 67.

- Jean, G. (2006). *Yazı İnsanlığın Belleği*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Joanne, R. (1998). *Digital Books: Good Enough to Curl UpWith?*
- Karabal, M. (2019, Mart). Eğer kitap okuyorsanız Wattpad üzerinden mi okumayı tercih edersiniz, yoksa bir kitap edinerek mi? Neden? (E. N. Kuralay, Röportaj Yapan)
- Karabal, M. (2019, Mart). Wattpad'de yazan diğer yazarları takip ediyor musunuz, daha çok hangi tür yazarları tercih ediyorsunuz, neden? (E. N. Kuralay, Röportaj Yapan)
- Karauğuz, A. M. (2016). Dijital Tablete Yazı Yazmak Ya Da Wattpa Romanları. *Hece*, 609.
- Kidega. (2023, Eylül 24). Kidega: <https://kidega.com/blog/e-kitap-nedir-e-kitabin-gecmisi-ve-gelecegi/> adresinden alındı
- Koç, E. B. (2023, Mart 29). Wattpad ile ne zaman ve nasıl tanıştınız? (E. N. Kuralay, Röportaj Yapan)
- Kramer, S. N. (2016). *Sümerler*. İstanbul: Kabalcı Yayınları.
- Kültür ve Turizm Bakanlığı*. (2023, Eylül 29). Kültür ve Turizm Bakanlığı: <https://telifhaklari.ktb.gov.tr/TR-332373/telif-hakki-kac-yil-sureyle-korunur.html> adresinden alındı
- Kütüphaneler Ve Yayınlar Genel Müdürlüğü*. (2023, Ağustos 26). <https://kygm.ktb.gov.tr:https://kygm.ktb.gov.tr/TR-339758/2022-yili-istatistikleri.html> adresinden alındı
- Labarre, A. (1984). *Kitabın Tarihi*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Labarre, A. (1984). *Kitabın Tarihi*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Lavenir, F. B. (2001). *Diderot'dan İnternete Medya Tarihi*. İstanbul: Okyanus Yayınları.
- Mayfield, A. (2023, Eylül 7). What Is Social Media?
- MEGEP. (2011). Gazetecilik Basının Doğuşu ve Gelişimi. Ankara, Ankara.
- MEGEP. (2012). Grafik ve Fotoğraf Temel Yazı . Ankara, Ankara.
- Milliyet*. (2023, Eylül 11). Milliyet: <https://www.milliyet.com.tr/gundem/liseli-buket-yazdi-6-milyon-kisi-okudu-2137212> adresinden alındı
- Mumford, L. (2019). Matbaanın İcadı. P. H. David Crowley içinde, *İletişim Tarihi* (s. 115). Ankara: Siyasal Kitapevi.
- Ong, W. J. (1995). *Sözlü ve Yazılı Kültür*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Oskay, Ü. (2017). *İletişimin ABC'si*. İstanbul: İnkılap Yayınevi.
- Önal, L. (2023, Mart 29). Wattpad'de en başarılı ve en başarısız hikayeler hangi türlerde çıkıyor genellikle, bunu neye bağlıyorsunuz? (E. N. Kuralay, Röportaj Yapan)
- Önder, I. (2010). Elektronik Kitap Olgusu ve Türkiye'de Durum.
- Özbay, M. (2005). Bilim ve Kültür Aktarıcısı Olarak Yazı. *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü*, 73.

- Özkan, A. (2020). Geleneksel Anlatı Tiplerinin Popüler Romanlardaki Dönüşümü: Wattpad Örneği. İstanbul.
- Özkara, T. C. (2015). Eski Çağda Yazı, Kitap ve Kütüphanenin Oluşum Süreci Günümüz Eğitime Katkıları. *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 373.
- Pazarlıoğlu, N. (2023, Mart 29). Yaptığınız eleştirilere aldığınız tepkiler ne yöndedir? Wattpad ortamı eleştirisi kavramına ne gözle bakıyor? (E. N. Kuralay, Röportaj Yapan)
- Pedersen, J. (2013). *İslam Dünyasında Kitabın Tarihi*. İstanbul: Klasik Yayınları.
- Postman, N. (2019). *Televizyon: Öldüren Eğlence*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Povers, M. M. (2001). *Global Köy*. İstanbul: Scala Yayıncılık.
- Project Gutenberg News. (2023, Eylül 11). Project Gutenberg News: <https://www.gutenbergnews.org/20080524/pg-1971-2008-lebert-en/> adresinden alındı
- Sabah Gazetesi. (2023, Ağustos 27). Sabah Gazetesi: <https://web.archive.org/web/20200619073000/https://www.sabah.com.tr/cumartesi/2019/06/01/yazmaya-yetenegim-oldugunu-hercaiye-kadar-fark-etmedim> adresinden alındı
- Sali, A. (2019). Yazmak Mahrem Bir Olaydır. *Hece*, 661.
- Schmidt, K. (2007). *Göbekli Tepe*. İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.
- Şemsettin Gürpınar, D. G. (2018). RTÜK. RTÜK: <https://www.rtuk.gov.tr/Media/FM/Birimler/Kamuoyu/televizyonizlemeegilimleriarastirmasi2018.pdf> adresinden alındı
- Taşgıl, A. (2023). *Çin Halk Cumhuriyeti*. İstanbul: İstanbul Ticaret Odası.
- Türker, G. (2016, Şubat). Sizi Wattpad'de eleştirmenlik/ yazarlık yapmaya iten neden ya da nedenler neler oldu? (E. N. Kuralay, Röportaj Yapan)
- Türker, G. (2019, Mart). Yaptığınız eleştirilere aldığınız tepkiler ne yöndedir? Wattpad ortamı eleştirisi kavramına ne gözle bakıyor? (E. N. Kuralay, Röportaj Yapan)
- Türkiye İstatistik Kurumu. (2023, Eylül 7). Türkiye İstatistik Kurumu: [https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-\(BT\)-Kullanim-Arastirmasi-2023-49407](https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-(BT)-Kullanim-Arastirmasi-2023-49407) adresinden alındı
- Türkoğlu, T. (2010). *Dijital Kültür*. İstanbul: Beyaz Yayınları.
- Ülke, Y. B. (2016, Nisan). Digitalization of The Book Publishing Industry: A Study On The E-book Publishing in Turkey. *Categories of E book Publishing*. İstanbul.
- Ülker, Ç. (2019). Dijital Çağda Edebiyat. *Hece*, 566.
- Walters, W. H. (2014). E-books in Academic Libraries: Challenges for Sharing and Use. *Journal of Librarianship and Information Science*, 86-87.
- Wattpad. (2023, Ağustos 27). Wattpad: <https://www.wattpad.com/user/BusraKck> adresinden alındı
- Wattpad. (2023, Ağustos 27). Wattpad: <https://brands.wattpad.com/#what-is-wattpad> adresinden alındı

- Wattpad. (2023, Eylül 10). Wattpad: <https://company.wattpad.com/> adresinden alındı
- Wattpad. (2023, Eylül 11). Wattpad: <https://www.wattpad.com/> adresinden alındı
- Wattpad. (2023, Eylül 17). Wattpad: <https://brands.wattpad.com/insights/gen-z-is-reading-in-new-ways-and-seeking-more-diversity-in-fiction> adresinden alındı
- Wattpad. (2023, Eylül 23). Wattpad: <https://company.wattpad.com> adresinden alındı
- We are social. (2023, Eylül 7). We are social: <https://wearesocial.com/uk/blog/2023/01/the-changing-world-of-digital-in-2023/> adresinden alındı
- Wikipedia. (2023, Ağustos 27). Wikipedia: <https://en.wikipedia.org/wiki/Wattpad> adresinden alındı
- Yankın, F. B. (2019). Dijital Dönüşüm Sürecinde Çalışma Yaşamı. *Trakya Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi E-Dergi*, 22.
- Yayımcı Meslek Birlikleri Federasyonu. (2023, Ağustos 26). <https://www.yayfed.org:https://www.yayfed.org/temmuz-2023-bandrol-verileri.html> adresinden alındı
- Yeni Şafak. (2023, Eylül 24). Yeni Şafak: <https://www.yenisafak.com/hayat/turk-halkinin-en-cok-tercih-ettigi-kitap-turu-areda-survey-bin-100-kisiye-sordu-iste-cevaplar-3900044> adresinden alındı
- Zıllıoğlu, M. (1996). *İletişim Nedir?* İstanbul: Cem Yayınevi.
- Zıllıoğlu, M. (2020). *İletişim Nedir?* İstanbul: Cem Yayınevi.

EKLER

EK 1: RÖPORTAJLAR

(Esra, K, 18)

Röportaj Soruları:

- 1- **Wattpad ile ne zaman ve nasıl tanıştınız?**
13 yaşında ablamdan görüp kullanmaya başladım.
- 2- **Wattpad ortamında yazarlık yapıyor musunuz, yoksa sadece eleştirmenlik mi?**
Yazarlık yapıyorum.
- 3- **Wattpad dışında yazı yazar mısınız (Roman, Hikâye, Deneme, Eleştiri, Makale, Şiir vs.) ?**
Profesyonel olarak hayır ama kendimce bir şeyler yazıyorum.
- 4- **Sizi Wattpad'de eleştirmenlik yapmaya iten neden ya da nedenler neler oldu?**
Hiç yıkıcı eleştirmenlerden olmadım. Eleştiri yapıyorsanız karşınızdaki insanda bir şeyleri düzeltmek adına yapmalısınız bence. Sırf heves kaçırmak ya da insanların özgüvenlerini yok etmek için eleştiri yapılmaz.

5- Wattpad'de en başarılı ve en başarısız hikâyeler hangi türlerde çıkıyor genellikle, bunu neye bağlıyorsunuz?

En başarısız türler mafya veya kötü çocuk, masum kız kurguları bence. Hem gerçek hayattan fazla soyutlanmış geliyorlar hem de biraz saçmalar bence. Okura bir şeyler katmak için değil de öylesine yazılmış gibiler ve pek çoğunda kadına şiddet, kan, adam öldürme vs. konular işleniyor. En başarılı aksiyon, macera, spiritüel bence. İçeriğine göre değişebilir tabi.

6- Yaptığınız eleştirilere aldığınız tepkiler ne yöndedir? Wattpad ortamı eleştiri kavramına ne gözle bakıyor?

Çok ters bir tepki görmedim genelde gayet tatlı davranıyorlar. Eleştiriye göre değişir tabi bir de yazarına göre. Eleştiriye tahammülü olmayanlar daha olumsuz tepki verebiliyorlar.

7- Wattpad'in olumlu ve olumsuz yanları sizce nelerdir? Wattpad ortamını ve kalitesini nasıl tanımlarsınız?

Olumlu da olumsuz da aynı bence: hikâyeleri. Kimi hikâye okura çok şey katabiliyorken kimi bunun tam tersi olabiliyor. Okurun hangi ortamda olduğu önemli. Birçok sosyal medyadan farksız aslında. Ne okuyorsanız karşınıza benzeri hikâyeler çıkıyor.

8- Eklemek istediğiniz bir şeyler varsa lütfen yazınız.

Burayı seviyorum. Kendime birçok şey kattığıma inanıyorum. Hem yazarak hem okuyarak, her insanın vakit geçirebileceği güzel bir ortam. En azından pek çok sosyal medya ortamından daha güzel. Teşekkürler.

(Nur, K, 17)

Röportaj Soruları:

1- Wattpad ile ne zaman ve nasıl tanıştınız?

2017 yılından beri yazıyorum.

2- Wattpad ortamında yazarlık yapıyor musunuz, yoksa sadece eleştirmenlik mi?

Yazarlık yapıyorum. Yazarlık sayılır mı bilmiyorum.

3- Wattpad dışında yazı yazar mısınız (Roman, Hikâye, Deneme, Eleştiri, Makale, Şiir vs.)?

Evet, birçok yazı türünde yazıyorum.

4- Sizi Wattpad'de eleştirmenlik yapmaya iten neden ya da nedenler neler oldu?

İstediğim türde kurguların olmaması.

5- Wattpad'de en başarılı ve en başarısız hikâyeler hangi türlerde çıkıyor genellikle, bunu neye bağlıyorsunuz?

En başarılı eserler aksiyon ve genel kurgu kategorisinde, en başarısız eserler genç kurgu ve genç kız edebiyatı kategorisinde çıkıyor.

6- Yaptığınız eleştirilere aldığınız tepkiler ne yöndedir? Wattpad ortamı eleştiri kavramına ne gözle bakıyor?

Çok sevilen ve okunan bir kurguya eleştiri yaptığınızda haklı olsanız bile fazla sevgiden dolayı linç ediliyorsunuz. Wattpad ortamının henüz eleştiri ve hakareti ayırabildiğini pek sanmıyorum.

7- Wattpad'in olumlu ve olumsuz yanları sizce nelerdir? Wattpad ortamını ve kalitesini nasıl tanımlarsınız?

Olumlu yanları kesinlikle herkesin ulaşabileceği bir platform olması. Olumsuz yanları ise dediğim gibi insanların eleştiri ve hakareti ayıramaması.

8- Eklemek istediğiniz bir şeyler varsa lütfen yazınız.

Wattpad ortamı doğru olanını seçerseniz güzel ve kaliteli ama şu anda çoğunlukla insanların sinirlerini diğer insanlara püskürtmek için girdiği bir platform.

(Yakup, E, 21)

Röportaj Soruları:

1- Wattpad ile ne zaman ve nasıl tanıştınız?

Wattpad ile ilk tanışmamız yıllar önceydi. Galiba 2015 ve o zamanlar şiir yazarak Wattpad keşfettim ve yararını gördüm diyebilirim.

2- Wattpad ortamında yazarlık yapıyor musunuz, yoksa sadece eleştirmenlik mi?

Wattpad üzerinde yazarlık yapıyorum bir veya iki ay sonra kitabım olan “Masum Panda” gibi diğer kitaplarım da çıkacak.

3- Wattpad dışında yazı yazar mısınız (Roman, Hikaye, Deneme, Eleştiri, Makale, Şiir vs.)?

Evet, hem deneme hem de şiir yazıyorum.

4- Sizi Wattpad'de eleştirmenlik yapmaya iten neden ya da nedenler neler oldu?

Tüm kitaplarımın ve eleştirilerimin amacı sadece insanlara faydalı olmasıdır, başka bir amacım yoktur kesinlikle.

5- Wattpad'de en başarılı ve en başarısız hikayeler hangi türlerde çıkıyor genellikle, bunu neye bağlıyorsunuz?

Bence başarılı veya başarısız kitap yoktur okunması gereken veya şans verilmeyen kitaplar vardır.

6- Yaptığınız eleştirilere aldığınız tepkiler ne yöndedir? Wattpad ortamı eleştiri kavramına ne gözle bakıyor?

Tepki verilebilir ama olsun yani her kitap gibi benim kitabım da eleştirilebilir buna açığım her zaman.

7- Wattpad'in olumlu ve olumsuz yanları sizce nelerdir? Wattpad ortamını ve kalitesini nasıl tanımlarsınız?

Bence kitaplar açısından bakacak olursak Wattpad bir yandan iyi bir yandan iyi değil çünkü Wattpad sayesinde yeni yazarlar keşfedildi fakat küfür öğreten bir platform olma yolunda ilerliyor diye düşünüyorum.

8- Eklemek istediğiniz bir şeyler varsa lütfen yazınız.

Eklemek istediğim şey lütfen vazgeçmeyin, vazgeçince yenilirsiniz. Röportaj için teşekkür ederim.

(Leyla, K, 19)

Röportaj Soruları:

1- Wattpad ile ne zaman ve nasıl tanıştınız?

2018 yılının yaz aylarında arkadaş ortamı aracılığı ile tanıştım. Okumayı çok seven bir arkadaşımın teşvikiyle.

2- Wattpad ortamında yazarlık yapıyor musunuz, yoksa sadece eleştirmenlik mi?

Wattpad'de uzun zamandır yalnızca okuyucu olsam da kafamda kurguladığım bazı şeyleri hikayeye dökmeye karar verdiğim için şuan yazarlık yapıyorum.

3- Wattpad dışında yazı yazar mısınız (Roman, Hikaye, Deneme, Eleştiri, Makale, Şiir vs.)?

Hayır, şuan yalnızca Wattpad'e yazı yazıyorum.

4- Sizi Wattpad'de eleştirmenlik yapmaya iten neden ya da nedenler neler oldu?

Arkadaşlarımın beni yazmaya teşvik etmeleri.

5- Wattpad'de en başarılı ve en başarısız hikayeler hangi türlerde çıkıyor genellikle, bunu neye bağlıyorsunuz?

Bence en başarılı hikayeler distopya şeklinde bilim kurgu ürünleri. Çünkü bir dünya kurgulamak oldukça zor ve yetenek isteyen bir iş. Herkes iyi hikaye yazamazken görüyoruz ki en iyi eserler bu tarz hikayelerden çıkıyor. En başarısız hikayeler ise hiç şüphesiz romantizm türünde yazılan hikayelerdir. Çoğu hikaye okuyucunun aklıyla alay edilir gibi mantığı olmayan saçma yazılmış hikayelerdir. Özellikle yazarın, yazı dili ve noktalama işaretlerine uymayışı, komik derecede kötü betimlemeler bu türdeki hikayelerin çoğunun başarısız olmasına neden oluyor. Tabi yinede güzel eserler de yok değil.

6- Yaptığınız eleştirilere aldığınız tepkiler ne yöndedir? Wattpad ortamı eleştiri kavramına ne gözle bakıyor?

Genel olarak Türk toplumunun eleştiriyi kaldıramadığı aşikâr. Bu yüzden eleştirilerimi hep geri planda tutmaya çalışırım. Bence Wattpad'de herhangi bir hikayeyi eleştirdiğinizde yazar tarafından dikkate alınmayıp, sözleriniz göz ardı ediliyor. Bazı zamanlar yapılan eleştiri ağır bir dille olup, yazara da hakaret edildiği için burada yazar okuyucu ilişkisi önemli yer tutmakta.

7- Wattpad'in olumlu ve olumsuz yanları sizce nelerdir? Wattpad ortamını ve kalitesini nasıl tanımlarsınız?

Wattpad'in en önemli yanı yetenekli insanların keşfedilmesi olabilir. Son dönemde birçok basılan hikaye Wattpad'in katkısı ile ortaya çıkmıştır. Olumsuz yanları da bazı yazılan hikayelerin okuyucuyu toz pembe masallara inandırmaya yönelik oluşu. Özellikle mafya konulu kurgular okuyucu yaşı düştükçe, okuyucu üzerinde olumsuz etkiye sebep oluyor. Wattpad kalitesi kişinin onu ne amaçla kullandığına bağlı olarak değişebilir. Kaliteli içerikler okursanız Wattpad sizin için yararlı bir uygulama olur bence Wattpad'e kalitesiz içerikler olduğu gibi kaliteli içerikler de fazla olduğundan kişinin yalnızca keşfetmesi gerektiğini düşünüyorum.

8- Eklemek istediğiniz bir şeyler varsa lütfen yazınız.

Eklemek istediğim başka bir şey yok, teşekkürler.

(Eylül, K, 17)

Röportaj Soruları:

- 1- Wattpad ile ne zaman ve nasıl tanıştınız?**
İlk defa 10 yaşında tanıştım ancak hemen silmiştım. Ciddi olarak iki yıl önce başladım.
- 2- Wattpad ortamında yazarlık yapıyor musunuz, yoksa sadece eleştirmenlik mi?**
Evet, yazarlık yapıyorum.
- 3- Wattpad dışında yazı yazar mısınız (Roman, Hikaye, Deneme, Eleştiri, Makale, Şiir vs.)?**
Şiir ve tiyatro yazdığım oluyor.
- 4- Sizi Wattpad'de eleştirmenlik yapmaya iten neden ya da nedenler neler oldu?**
Yazmaya beni iten hayal gücüm oldu diyebilirim, çok fazla hayal kurarım.
- 5- Wattpad'de en başarılı ve en başarısız hikayeler hangi türlerde çıkıyor genellikle, bunu neye bağlıyorsunuz?**
Başarılı veya başarısız mı bunun türüyle ilgili olduğunu düşünmüyorum kendimce. Bana göre bir eserin başarısı bize aktardığı düşüncelerle doğru orantılı.
- 6- Yaptığınız eleştirilere aldığınız tepkiler ne yöndedir? Wattpad ortamı eleştiri kavramına ne gözle bakıyor?**
Wattpad çok gereksiz eleştirilerle dolu gördüğüm kadarıyla. Özellikle eleştiri türünde yazılmış bir tane okumadım ama yazılan yorumlar çapında gerçekten gereksiz ve nefret boyutunda eleştirilerle karşılaştığım oluyor.

7- Wattpad'in olumlu ve olumsuz yanları sizce nelerdir? Wattpad ortamını ve kalitesini nasıl tanımlarsınız?

Olumlu olarak ücretsiz kitap okuma imkanı, belli bir çevre edinme ve yazma hevesin varsa insanların fikirlerini en kolay yoldan alma imkanını söyleyebilirim. Olumsuz tek yönü bence aşırı sohbet ve cinsellik olayları. Böyle bir ortamda insanların aşırıya kaçan sohbetler etmesini hoş bulmuyorum.

8- Eklemek istediğiniz bir şeyler varsa lütfen yazınız.

Umarım Wattpad eski kalitesine kavuşur ve gerçekten değerli eserler basılır. Sırf popüler oldu diye basılan eserler yerine belli kalitede eser basılması daha güzel olacaktır eminim.

(Elif, K, 25)

Röportaj Soruları:

1- Wattpad ile ne zaman ve nasıl tanıştınız?

Wattpad ile 13 yaşında arkadaşlarımın tavsiye etmesi sayesinde tanıştım.

2- Wattpad ortamında yazarlık yapıyor musunuz, yoksa sadece eleştirmenlik mi?

Wattpad'den önce yazılarımı herhangi bir yerde paylaşmadım.

3- Wattpad dışında yazı yazar mısınız (Roman, Hikaye, Deneme, Eleştiri, Makale, Şiir vs.)?

15 yaşından beri yani yaklaşık 4 yıldır. Yazmak ruhsal olarak bana iyi geliyor, hislerimi dışına vurmamın basit bir yolu ve bunu kullanarak kendimi stresten uzak tutabiliyorum.

- 4- **Sizi Wattpad'de eleştirmenlik yapmaya iten neden ya da nedenler neler oldu?**
Wattpad'de milyon okunmayı geçen hikayelerim oldu, okur sayısı arttıkça hikayeler bir sorumluluk halini almaya başlıyor ve ben bu hissiyattan memnun değilim. Okurlar devam et baskısını görmezden gelmeyi tercih ederim, onun dışında çoğu kullanıcı oldukça naziktir. 2000 bine yakın takipçi sayısına ulaşan bir hesabı kullanmayı şimdilik bıraktım. Yeni bir hesapta sadece 60 kişiyle baştan başlıyorum.
- 5- **Wattpad'de en başarılı ve en başarısız hikayeler hangi türlerde çıkıyor genellikle, bunu neye bağlıyorsunuz?**
Romantizm türünün en başarısız, bilim kurgu türünün en başarılı olduğunu düşünüyorum.
- 6- **Yaptığınız eleştirilere aldığınız tepkiler ne yöndedir? Wattpad ortamı eleştiri kavramına ne gözle bakıyor?**
Kimi yazar olgunlakla karşılarken kimileri çocukça tavırlar sergilemekte. Çoğunluğun genç kuşak olduğu bir ortamda eleştiri pek de sevilmiyor maalesef.
- 7- **Wattpad'in olumlu ve olumsuz yanları sizce nelerdir? Wattpad ortamını ve kalitesini nasıl tanımlarsınız?**
Gerek okuma gerekse yazma için kolay ulaşım sağladığı düşünülünce faydalı bulsam da yazılan yazıların kalitesinin ilk zamanlardaki gibi olmaması en olumsuz yönü maalesef.
- 8- **Eklemek istediğiniz bir şeyler varsa lütfen yazınız.**
Eklemek istediğim bir şey yok, teşekkür ederim.

(Rümeysa, K, 24)

Röportaj Soruları:

1- Wattpad ile ne zaman ve nasıl tanıştınız?

2016 nisan ayında kuzenimin ısrarı üzerine indirdim ve devam ettim.

2- Wattpad ortamında yazarlık yapıyor musunuz, yoksa sadece eleştirmenlik mi?

Eleştirmen değilim. Yazarlık yapıyorum.

3- Wattpad dışında yazı yazar mısınız (Roman, Hikaye, Deneme, Eleştiri, Makale, Şiir vs.)?

Wattpad dışında da roman denemeleri yapıyorum.

4- Sizi Wattpad'de eleştirmenlik yapmaya iten neden ya da nedenler neler oldu?

Eleştirmen değilim ama Wattpad ortamında eleştirilecek bir konu olduğunda fikrimi belirtiyorum.

5- Wattpad'de en başarılı ve en başarısız hikayeler hangi türlerde çıkıyor genellikle, bunu neye bağlıyorsunuz?

En başarılı türler diye ayıramam. Çünkü her alanda başarılı kitaplar var. Ama fantastik alanında yazarların başarılı olduğunu düşünüyorum. Aynı şekilde en başarısız tür yine buradan çıkabiliyor. Fantastik yazmak zor iş. Mantık hataları kurguyu mahvedebiliyor.

6- Yaptığınız eleştirilere aldığınız tepkiler ne yöndedir? Wattpad ortamı eleştiri kavramına ne gözle bakıyor?

Çok üzücü olsa da belirtmek istiyorum. Eleştiri yapmak Wattpad'de çok zorlaştı. Bir yazarı aşırı seven bir tayfa varsa onu sonuna kadar savunuyor ve eleştirilmesine izin vermiyorlar. Belli bir kısımdan bahsediyorum. Ya da eleştiri adı altında zorbalık yapılıyor. Wattpad'in son zamanlarda en büyük sorunu bu. Bir yazarı yüceltip sonuna kadar savunurken, diğer yazarı yerden yere vuran okurlar var.

7- Wattpad'in olumlu ve olumsuz yanları sizce nelerdir? Wattpad ortamını ve kalitesini nasıl tanımlarsınız?

Wattpad ortamının kalitesi bence birkaç yıl önce daha iyiydi. Ama okur kalitesinden bahsediyorum. Şu an çok fazla düşmanlaşma mevcut. Okurlar kendi kendine bir kavga içine girebiliyor. Eskiden eleştiri yapmak daha kolaydı ve eleştiri üzerinden insanlar kendini geliştiriyordu. Şu an kimsenin eleştiriye tahammülü yok. Wattpad'in olumlu özellikleri: kendinizi geliştirebileceğiniz bir ortam sunması. Yazarlık konusundan kendini kanıtlamak isteyen yazar adayı burayı çok iyi kullanabilir. Ancak öte yandan olumsuz özellikleri arasında çok okunma kaydetmek için +18'e başvurmak. Bazıları buna itiraz etse de çoğu kitapta çok net görülüyor. Sırf okunmak için +18 yazanları kendi çevremde de gördüm. Kadına şiddet, tecavüz ve taciz gibi konulara yer verip en sonunda aşık olmaması gereken adama aşık olan kadını yazdıkları için Wattpad dışarıdan inanılmaz kötü yorumlar alıyor. Keşke bunun önüne geçilebilse.

8- Eklemek istediğiniz bir şeyler varsa lütfen yazınız.

Eklemek istediğim noktalar şunlar: Wattpad kötü bir uygulama değil. Kötüye kullananlar yüzünden iyiye kullananlar, kendini geliştirmek isteyenlerin hevesi kırılıyor. Umarım bunun önüne de geçebiliriz. Sorularınız için teşekkür ederim. Keyifliydi. İyi günler.

(Güney, E, 26)

Röportaj Soruları:

1- Wattpad ile ne zaman ve nasıl tanıştınız?

2013'te arkadaşımın yazdığı hikayeyi söylemesiyle tanıştım.

2- Wattpad ortamında yazarlık yapıyor musunuz, yoksa sadece eleştirmenlik mi?

Wattpad ortamında sadece eleştirmenlik yapıyorum. Yazarlık yapmıyorum.

3- Wattpad dışında yazı yazar mısınız (Roman, Hikaye, Deneme, Eleştiri, Makale, Şiir vs.)?

Wattpad dışında roman, hikaye, makale, şiir, deneme yazıyorum. Ancak yayınlamayı düşünmüyorum. Belki kendi imkanlarım dahilinde bir kitap çıkarabilirim.

4- Sizi Wattpad'de eleştirmenlik yapmaya iten neden ya da nedenler neler oldu?

Wattpad'de eleştirmenlik yapmaya iten en temel etken, sitenin buna ihtiyacı olduğunu düşünmem. Şöyle diyebiliriz, bu site çok geniş bir kitleye hitap ediyor, milyonlardan bahsediyoruz. Ve bu site içinde gerçekten içerik bakımından kendini tekrar eden şeyleri sürekli görüyoruz. Sürekli genç kızlarımızın, erkek boyunduruğu altında yazdığı hikayeler ve bu hikayelerin ciddi bir kitlesi olması beni eleştirmenlik yapmaya itiyor. Bir başka neden ise site üzerinde yine okunması az olup gerçekten milyonlarca okunmuş hikayeden daha kaliteli hikayelerin olması. Başka bir neden olarak şunu gösterebilirim, site üzerinde birçok eleştirmen var ancak bunlar sadece işlerine geldiği gibi eleştiri yapıyor. Kötü ve çok okunmuş hikayeleri seçerek bundan prim yapıyor ve belirli bir kitleye oynuyor. Ben bu olayın içinde değilim. Ben her hikayeyi eleştirip, her yazara bir şans vermekten yanayım. Bu yüzden bir eleştirmenle tartışmıştık. Kısa kesecek olursak, bu sitenin eleştirilmeye ihtiyacı var.

5- Wattpad'de en başarılı ve en başarısız hikayeler hangi türlerde çıkıyor genellikle, bunu neye bağlıyorsunuz?

Bence en başarılı hikayeler tarihi kurgu kategorisinden çıkıyor. En başarısız gelecek olursak, genç kurguyu net olarak söyleyebilirim. Tarihi kurgu yazarların birçoğu araştırıp, gerçekten yazmayı sevdiği için yazıyor. Genç kurgu ise farklı. Herkes yazar oluyor iş o kategoriye gelince. Bazıları hiç yazmayı bilmesene bile yazıyor. Kendi hayatında olmayan ama olmasını istediği şeyleri yazarak ortaya felaketler çıkarıyorlar. Bu yüzden kategori içinde adam akıllı birkaç hikayeye rastladım henüz.

6- Yaptığınız eleştirilere aldığınız tepkiler ne yöndedir? Wattpad ortamı eleştiri kavramına ne gözle bakıyor?

İşin burası gerçekten komikleşiyor. Ben birilerine mesaj atmıyorum eleştiri yapayım diye, onlar bana yazıyorlar ve bende eleştirinin şartlarını onlara söylüyorum. Hepsi önce kabul ediyor. İnanın bana korkunç hikayeleri olan yazarlar bile eleştirilmeyi istiyor. Sonuç olarak kötü bir eleştiri aldıkları zaman da hikayelerini silerek trip atanlar, bana yanlış yaptığımı söyleyenler, çok biliyorsan sen yap diyenler ortaya çıkıyor. Bazıları gerçekten yapıcı karşılıyor onlara bir lafım yok. Ama genel olarak bu ortam da nabza göre şerbet dökmezseniz istenmeyen kişi oluyorsunuz.

7- Wattpad'in olumlu ve olumsuz yanları sizce nelerdir? Watpadd ortamını ve kalitesini nasıl tanımlarsınız?

Bu ortamın kalitesi oldukça düşük. Çok küçük yaşlarda olup erotik hikaye yazan m dersiniz, her şey burada. Olumlu yönlerinden daha çok olumsuz yönleri var. Çoğu kişi daha önce kitap okumadan yazar oluyor bu sitede. Ha bir de okunduğu zaman o kendini tam manasıyla bir yazar ilan ediyor. Oysa edebi değeri hiç olmayan şeyler yazdıkları. Yine de yiğidi öldür hakkını yeme demişler, site üzerinde denk geldiğim muhteşem hikayeler var. İşte onlar gerçekten yazmayı seviyor ve yazmak için yazmıyorlar. Ben buna örnek olarak bir yazar göstermek isterdim ancak kendisi bu duruma karşı çıkabilir. O yüzden kullanıcı adını yazmayacağım. Kısacası sitede çok, çok iyi hikayeler olmasına rağmen vasat olanlar el üstünde tutuluyor bu yüzden bu

ortamın eksilerini ve artılarını tam anlamıyla söylemek zor. Ancak görünen köye göre olumsuz yönü çok daha fazla...

8- Ekleme istediğiniz bir şeyler varsa lütfen yazınız?

Bu site üzerinde yapılacak bir çalışma var ise amaçları sadece para olan yayınevleri gibi olmasın derim. Bu bahsettiğim kurumlar sadece kendilerine para getirecek şeyleri basarak vasat kitapların gençlere okunmasını sağlıyorlar. Bu duruma karşıyım. Wattpad kitaplarından basılanların çoğu beş para etmez bana göre.

(Merve, K, 24)

Röportaj Soruları:

1- Wattpad ile ne zaman ve nasıl tanıştınız?

O zamanlar üniversiteydim. Bir arkadaşım bahsetmişti bu siteden.

2- Wattpad'de yazmaya başlamadan önce başka bir yerde yazarlık yaptınız mı? Yazılarınız yayınlandı mı?

Yazdığım ufak tefek yazılar olmuştu. Önemsiz sitelerde yayınlandılar ama çocukça şeylerdi.

3- Ne zamandan beri wattpad'de yazıyorsunuz? Bu yazma süreci hayatınızı nasıl etkiledi?

2015'den beri Wattpad'de yazıyorum. Hayatım normal sürecinde devam ediyor. Bir etkisi olmadı.

4- Yazılarınız kaç kişi tarafından takip ediliyor? Takipçilerinizle iletişim hangi düzeyde?

10 binden fazla takipçim var. Her zaman kitaplarıma ve bana yapılan yorumları okur, cevaplamaya çalışırım.

5- Wattpad yazarlığı insan ilişkilerinizi etkiledi mi, nasıl?

Etkilemedi.

6- Wattpad'de yazmaya başlayınca okuma ihtiyacı da duydunuz mu? Kitap okur musunuz?

Ben zaten çok küçük yaşlardan beri kitap okuyorum. O yüzden Wattpad ile alakası yok. Eskiden de okuyordum, hala okuyorum.

7- Eğer kitap okuyorsanız Wattpad üzerinden mi okumayı tercih edersiniz, yoksa bir kitap edinerek mi? Neden?

Wattpad'de kitap okumaktan hoşlanmıyorum. Bir ekrana bakarak kitap okuyamıyorum. Ayrıca okumam gereken basılmış kitaplar varken Wattpad'de okuyacak zamanım yok.

8- Neden hikaye, neden roman?

Romanda ve hikayede istediğim her karakteri yaratabilirim. Onlara istediğim her şeyi yaptırabilir ve söyletebilirim.

9- Wattpad'de yazan diğer yazarları takip ediyor musunuz, daha çok hangi tür yazarları tercih ediyorsunuz, neden?

Takip etmiyorum. Ben Wattpad'de okuyucu değil yazar tarafım. Ama takip edecek olsam tarihi kurgu, fantastik türünde yazan yazarları takip ederdim. Çünkü bu türlerde orijinal işler çıkması daha olası geliyor bana.

- 10- Wattpad'da yazdığınız hikayelere ne tür eleştiriler alıyorsunuz? Bu eleştiriler sizin yazım tarzınızı etkiliyor mu? Yazılarınızı eleştirilere ve yorumlara göre şekillendiriyor musunuz?**

Kitaplarımın kısa olmasından yakınanlar çok var. Ben fazla uzatmayı sevmem sırf okuyucu çekmek için. Hikayemi anlatır ve bitiririm. Bazı okuyucular kitapları dizi zannediyor. Ama ben böyle düşünmüyorum. Bazen de betimleme yok diye şikayet ediyorlar. Hatalarıma dikkat ederek yazmaya çalışıyorum ama kendi tarzımı çok da değiştiremem. Kitaplarımı bu şekilde sevenler de var.

- 11- Wattpad'in olumlu ve olumsuz yanları sizce nelerdir? Watpadd ortamını ve kalitesini nasıl tanımlarsınız?**

Wattpad'de kaliteli çok yazar var. Eminim çokça özgün hikaye de vardır. Fakat sırf yazmak için yazan tonla insan da var. Bu açıdan herkesin kendini yazar zannettiği bir yer Wattpad. Bana soracak olursanız ben kendimi gerçek bir yazar olarak görmüyorum. Kendimi ifade edebildiğim için yazıyorum ve aldığım tek ödül kitaplarımın beğenilmesi.

(Berranur, K, 19)

Röportaj Soruları:

- 1- Wattpad ile ne zaman ve nasıl tanıştınız?**

10. sınıftayken sınıf arkadaşlarımın önerisiyle tanıştım.

- 2- **Wattpad'de yazmaya başlamadan önce başka bir yerde yazarlık yaptınız mı? Yazılarınız yayınlandı mı?**
Bir dergide şiirim yayınlandı.
- 3- **Ne zamandan beri wattpad'de yazıyorsunuz? Bu yazma süreci hayatınızı nasıl etkiledi?**
6 yıldır Wattpad'de yazıyorum. Bu yazma sürecinde, yeni bölüm yayınlama sorumluluğu hissettiğim için; yazacaklarımla ilgili gün içinde plan yapma ve hayal etme durumları oluştu.
- 4- **Yazılarınız kaç kişi tarafından takip ediliyor? Takipçilerinizle iletişim hangi düzeyde?**
733 Takipçim var. Ara sıra Wattpad'de yorumlar üzerinden etkileşim kuruyoruz.
- 5- **Wattpad yazarlığı insan ilişkilerinizi etkiledi mi, nasıl?**
Arkadaşlarım, yarattığım karakterlerin düşündüğü şeyleri "sen de bizim hakkımızda düşünüyor musun?" diye sormuşlardı.
- 6- **Wattpad'de yazmaya başlayınca okuma ihtiyacı da duydunuz mu? Kitap okur musunuz?**
Eskiden de okuyordum, hala okuyorum.
- 7- **Eğer kitap okuyorsanız Wattpad üzerinden mi okumayı tercih edersiniz, yoksa bir kitap edinerek mi? Neden?**
Kitap edinerek. Çünkü bu şekilde kitap okuduğumu hissedebiliyorum. Ayrıca Wattpad'de kendime uygun kitaplar bulamıyorum.
- 8- **Neden hikaye, neden roman?**
Roman ve hikayede karakterleri ve konuları özgürce yansıtabilme ve şekillendirme imkanı olduğu için.

- 9- **Wattpad'de yazan diğer yazarları takip ediyor musunuz, daha çok hangi tür yazarları tercih ediyorsunuz, neden?**

Pek takip etmiyorum. Daha çok yazmak için buradayım.

- 10- **Wattpad'da yazdığınız hikayelere ne tür eleştiriler alıyorsunuz? Bu eleştiriler sizin yazım tarzınızı etkiliyor mu? Yazılarınızı eleştirilere ve yorumlara göre şekillendiriyor musunuz?**

Yapıcı eleştirilere açığım. Yorumlara göre kendimi şekillendiriyorum ama bundan pek memnun değilim.

- 11- **Wattpad'in olumlu ve olumsuz yanları sizce nelerdir? Watpadd ortamını ve kalitesini nasıl tanımlarsınız?**

Yazarların kendilerini göstermesi için bir fırsat. Ama okuyucuları pek donanımlı olmadığı için çok fazla kişiye ulaşmanın pek bir önemi olmuyor.

(Anonim1)

Röportaj Soruları:

- 1- **Wattpad ile ne zaman ve nasıl tanıştınız?**

Pandemi döneminde indirdim karantina kitabını okumak için.

- 2- **Wattpad ortamında yazarlık yapıyor musunuz, yoksa sadece eleştirmenlik mi?**

Yazarlık demeyelim kendi çapımda bir şeyler yazıyorum.

- 3- **Wattpad dışında yazı yazar mısınız (Roman, Hikaye, Deneme, Eleştiri, Makale, Şiir vs.)?**

Yazarım.

- 4- **Wattpad'in olumlu ve olumsuz yanları sizce nelerdir? Wattpad ortamını ve kalitesini nasıl tanımlarsınız?**

Bu platformda genelde içeriğe bakılmadan +18 okunuyor hep, bu da diğer kurguların içeriği güzel olmasına rağmen okunmasına sebep oluyor.

- 5- **Ekleme istediğiniz bir şeyler varsa lütfen yazınız.**

Hayır, teşekkür ederim.

(Anonim2)

Röportaj Soruları:

- 1- **Wattpad ile ne zaman ve nasıl tanıştınız?**

Wattpad ile 13 yaşında arkadaşlarımın tavsiye etmesi üzerine tanıştım.

- 2- **Wattpad ortamında yazarlık yapıyor musunuz, yoksa sadece eleştirmenlik mi?**

Yazarlık. 15 yaşımdan beri yani yaklaşık 4 yıldır. Yazmak ruhsal olarak bana iyi geliyor, hislerimi dışına vurmamın basit bir yolu ve bunu kullanarak kendimi stresten uzak tutabiliyorum.

- 3- **Wattpad dışında yazı yazar mısınız (Roman, Hikaye, Deneme, Eleştiri, Makale, Şiir vs.)?**

Wattpad'den önce yazılarımı herhangi bir yerde paylaşmadım.

4- Yazılarınız kaç kişi tarafından takip ediliyor? Takipçilerinizle iletişim hangi düzeyde?

Wattpat'de milyon okunmayı geçen hikayelerim oldu, okur sayısı arttıkça hikayeler bir sorumluluk halini almaya başlıyor ve ben bu hissiyattan memnun değilim. Okurların devam et baskısını görmezden gelmeyi tercih ederim, onun dışında çoğu kullanıcı oldukça naziktir. 2000 bine yakın takipçi sayısına ulaşan bir hesabı kullanmayı şimdilik bıraktım. Yeni bir hesapta sadece 60 kişiyle baştan başlıyorum.

5- Wattpad yazarlığı insan ilişkilerinizi etkiledi mi, nasıl?

Wattpad yazarlığı olarak bakmıyorum olaya, hesabımı anonim olarak kullanıyorum. Yakın çevreme de bir şeyler yazdığım konusunda bilgilendirmedim hiçbir zaman. Yani insan etkileşimi etkileyecek olaylarla karşılaşmadım ancak bu uygulamada tanışıp bulduğum birkaç arkadaşım oldu. Ortak zevkler çerçevesinde bulduğumuz için oldukça keyifli bir ortamdı.

6- Wattpad'de yazmaya başlayınca okuma ihtiyacı da duydunuz mu? Kitap okur musunuz?

Wattpad'de yazma ihtiyacı duymadan önce de kitap okuyan biriydim, daha fazlasını istediğim için Wattpad kullanmaya başladım. Yazmak okumaktan sonraki süreçtir, öncelikle iyi bir okurdum. Son zamanlarda bunu sürdüremesem de okumak hayatımın her zaman bir parçası olacaktır.

7- Eğer kitap okuyorsanız Wattpad üzerinden mi okumayı tercih edersiniz, yoksa bir kitap edinerek mi? Neden?

Bu dönem dönem değişen bir süreç, her zaman başucumda bir kitap olsa da bazen hızlı, basit ve çabasızsız olduğundan Wattpad'den okumayı da tercih ettiğim oluyor. Ancak kitabın elimde olmasını seviyorum, beni hoşnut eden satırların altını çizmeyi her zaman Wattpad'e tercih ederim.

8- Neden hikaye, neden roman?

Hikaye bana göre sınırların oluşu demektir. Romanda olduğu gibi geniş bir evrene açılmaz. Hikayenin anlatmak istediğini anlarsın belki ancak romanda yaşarsın.

9- Wattpad'de yazan diğer yazarları takip ediyor musunuz, daha çok hangi tür yazarları tercih ediyorsunuz, neden?

Evet, takip ediyorum. Genel olarak edebi dilini beğendiğim yazarlar ilgimi ve merakımı daha çok uyandırıyor. Tür olarak spesifik bir şey diyemem sanırım, her türe şans veririm. Okumayı sürdürmek ise yazarın edebi dilinin kudretine bağlıdır.

10- Wattpad'da yazdığınız hikayelere ne tür eleştiriler alıyorsunuz? Bu eleştiriler sizin yazım tarzınızı etkiliyor mu? Yazılarınızı eleştirilere ve yorumlara göre şekillendiriyor musunuz?

İlk yazmaya başladığımda betimlemelerimin yetersiz olduğu hakkında eleştiriler alıyordum ama bu pek uzun sürmedi. Okurlar daha çok okumak istediği şeyi direktir ve istediği gibi olmazsa bu olmamış diye eleştirir. Bir kaç yıl önce eleştirilerden etkileniyor kurguyu da okurlara göre şekillendirdiğim oluyordu, o zaman yazdıklarımı beğendirme kaygısı vardı ancak sonra bundan vazgeçtim ve nasıl istiyorsam öyle yazmaya başladım.

11- Wattpad'in olumlu ve olumsuz yanları sizce nelerdir? Watpadd ortamını ve kalitesini nasıl tanımlarsınız?

Eğer sınırlarınızı belirlemezseniz çok fazla vaktinizi alacak bir uygulama. Zevkinize hitap eden hikayeler bulduktan buradan uzaklaşması inanın çok zor. Yaşına uymayan kurguları okuyan kullanıcılar olabilir bunu da olumsuz bir yanı olarak görebilirim. Onun dışında benim sevdiğim ve zaman zaman kullandığım bir uygulama.

(Anonim3)

Röportaj Soruları:

1- Wattpad ile ne zaman ve nasıl tanıştınız?

3 yıl oldu buraya geleli. Pandemi dolayısıyla çok sıkılmışım, haliyle okuyacak bir şeyler arıyordum. Tesadüfen Wattpad'i gördüm bir daha da çıkamadım buradan.

2- Wattpad ortamında yazarlık yapıyor musunuz, yoksa sadece eleştirmenlik mi?

Tam yazar olduğum söylenemez ama evet yazarlık yapıyorum.

3- Wattpad dışında yazı yazar mısınız (Roman, Hikaye, Deneme, Eleştiri, Makale, Şiir vs.)?

Daha önce Wattpad dışında hikaye, deneme yazdığım olmuştu. Fakat şimdi sadece şiir yazıyorum.

4- Sizi Wattpad'de eleştirmenlik yapmaya iten neden ya da nedenler neler oldu?

Pek bir eleştiri yaptığım söylenemez burada. Sadece okuduğum birkaç kitabın eksilerini, artılarını söylüyorum o kadar.

5- Wattpad'de en başarılı ve en başarısız hikayeler hangi türlerde çıkıyor genellikle, bunu neye bağlıyorsunuz?

En başarılı türün texting olduğunu düşünüyorum. Çoğunlukla gençlere hitap eden, çerezlik, kısa ve eğlenceli kurgular ortaya çıktığı için bu tür fazla okuma alıyor. Üstelik kısa bir zaman diliminde. En başarısız türün ise spiritüel olduğunu düşünüyorum. Spesifik şeyler öyle herkese hitap etmez maalesef. Dolayısıyla bu türün fazla ilgi alacağından şüpheliyim açıkçası.

6- Yaptığınız eleştirilere aldığınız tepkiler ne yöndedir? Wattpad ortamı eleştiri kavramına ne gözle bakıyor?

Bazen çatıştığım oluyor buradaki kullanıcılarla. Bazen de aynı fikri savunduğum kişiler çıkıyor. Fikre, eleştiriye göre değişiyor yani.

7- Wattpad'in olumlu ve olumsuz yanları sizce nelerdir? Wattpad ortamını ve kalitesini nasıl tanımlarsınız?

Olumlu yanları, okuyucu kitlesinin büyük bir oranda artması olabilir. Çünkü kitap okumayı sevmeyen birçok kişi, buradaki kitaplar sayesinde okuma alışkanlığı kazanıyor. Bunlar yazarlık içinde geçerli tabi. Yaş grubu fark etmeksizin hislerini dilediği şekilde kaleme döküyor insanlar. Bu güzel bir şey. Lakin olumsuz yanlarına gelirsek, sırf fazla okunma alıyor diye mantık dışı kurguların yazılmasını doğru bulmuyorum. Doğrudan başrole karşı olan şiddet, taciz, tecavüzün içerdiği birçok hikaye var. Kadınların aşağılandığı, cinsel içerikli, şiddet unsurlarının oldukça fazla olduğu kurguların yer alması, buradaki küçük yaş grupları için tehlike arz ettiğini düşünüyorum. Bunun için bir denetleme şart bence. Hikayelerin yayınlanmadan önce ya da yayımlandıktan sonra içerik açısından bir kontrole girmesi gerektiğini düşünüyorum.

(Anonim4)

Röportaj Soruları:

1- Wattpad ile ne zaman ve nasıl tanıştınız?

Wattpad ile 2016 yılında tanıştığımı hatırlıyorum, o zamanlar yalnızca okuyordum.

- 2- **Wattpad ortamında yazarlık yapıyor musunuz, yoksa sadece eleştirmenlik mi?**
Yapıyorum yaklaşık 5 senedir, her ne kadar “Hayran Kurgu” kategorisinde yazıyor olsam da geçerliliği var ise buna yazarlık denebilir.
- 3- **Wattpad dışında yazı yazar mısınız (Roman, Hikaye, Deneme, Eleştiri, Makale, Şiir vs.)?**
Yazıyorum evet, bu sene sınava girmem nedeniyle daha da üzerine yoğunlaştım hatta.
- 4- **Sizi Wattpad'de eleştirmenlik yapmaya iten neden ya da nedenler neler oldu?**
Hem yazıyorum hem de yazılmış diğer hikayeleri ve romanları okuyarak insanların kalemlerini inceliyorum. Bu kendimi geliştirmem için gerekli bir durum, iyi bir yazar olabilmek için her açıdan tecrübe edinmek lazımdır bana göre. Okuduğum hikaye ve romanlarda kendi yazdıklarım göre eksikler ve fazlalıkları gözlemliyorum. Kendimce bir yanlışlık gördüğümde yazan kişiye bunu nazikçe iletiyorum.
- 5- **Wattpad'de en başarılı ve en başarısız hikayeler hangi türlerde çıkıyor genellikle, bunu neye bağlıyorsunuz?**
Wattpad’de başarı kavramı çok sınırlı bana göre. Yani, bunu elde etmek gerçekten emek istiyor. Hangi tür olduğu fark etmeksizin bildiğim bir şey vardır ki bir hikayenin başarılı olması o hikayenin (veya romanın) sürükleyiciliğine, tekniğine, üslubuna, kendini okuyan kişiye ne kadar sevdirdiğine bağlıdır. Okunma sayısı çok fazla olan kurgular için fark ettiyseniz oy sayısı genellikle düşük oluyor. Okunma sayısı az olmasına rağmen çok fazla oy alan kurgulara denk gelmişliğim var. Tür olarak bakarsak da şöyle bir durum söz konusu; o tür için en fazla hangi konu seçiliyorsa o konuda yazmak yazarı biraz zorlar, iyi yazmadığınız müddetçe kategoride müthiş bir başarı sağlamanız pek olası değil. Çünkü çok fazla aynı konuda yazılmış kurgu var, insanlara değişik bir şeyler göstermelisiniz ki ilgilerini çeksın. Ben polisiye ve gerilim kategorilerini takip eden biriyimdir, bu kategorilerde ana konu genellikle ya vakayı çözme üzerine ya da bir vaka oluşturma üzerinedir.

İki konu için bir kurgu oluşturmak hayli zor, dediğim gibi insanlar ilgi çekici şeyler bekliyor. Devamlı benzer senaryolar görmek okur için pek de iyi bir durum değil. Onların gözünden de bakmak lazım.

6- Yaptığınız eleştirilere aldığınız tepkiler ne yöndedir? Wattpad ortamı eleştiri kavramına ne gözle bakıyor?

Genellikle üslubumu nazik tuttuğumdan ötürü yazdığım eleştiriler de aynı şekilde karşılık alıyor. Yazımda bir sıkıntı varsa düzeltme yapılıyor, bazen ben de bilmediğim şeyler öğreniyorum. Wattpad ortamı yaş grubu itibariyle biraz sıkıntılı eleştiri konusunda maalesef, insanlar her ne kadar iyi yazıyor olsalar da kişiye nasıl yaklaşacaklarını ya bilmiyorlar ya da sorun tamamen karşı tarafın kendisini kusursuz görmesinden kaynaklı oluyor. Kısacası pek de olumlu bakılmıyor ama Wattpad kullanıcıları için şunu diyebilirim ki son derece anlayışlı insanlar, bazıları yani.

7- Wattpad'in olumlu ve olumsuz yanları sizce nelerdir? Wattpad ortamını ve kalitesini nasıl tanımlarsınız?

Wattpad'in geliştirilmesi gereken yanları var elbette. Kusursuz değil, bence ortam olarak da iyi fakat şu önyargılı bakan insanlar yüzünden pek tercih edilmemesi üzücü. Kalite yaş sınırından ötürü biraz düşük, deneyimi olan olmayan herkes yazdığı için fazlasıyla kurgu var ve sağlam senaryolar çıkması gerektiğini düşünüyorum. Bazıları kitap oluyor basılıyor, alıp okuduğumda diyorum ki bu gerçekten basılmayı hak etmiş. İnsanlara bir şeyler başarabilmeleri için yardım ediyor, hayatta her türlü şeyin olabileceğini gösteriyor. İnsanlar burada deneyimlerini ve kendi zihinlerinden geçeni paylaşıyorlar, kendi hayal dünyalarını görüyoruz. Bence bu çok iyi bir şey. Onlara böyle bir imkan sunmak.

8- Eklemek istediğiniz bir şeyler varsa lütfen yazınız?

Fazlasıyla yazdığımı düşünüyorum, teşekkür ederim. İyi günler dilerim.

Röportaj Soruları:

1- Kitabın dijitalleşmesi konusunda ne düşünüyorsunuz?

Gazetelerin, müzik ve film endüstrisinin yaşamakta olduğu dijitalleşmeyi, kitaplar da er veya geç görecektir. Belli alanlardaki yayınlar mesela ders kitapları daha hızlı dijitalleşeceklerdir. Ardından çocuk yayınları, eğitici ve öğretici oyunlar, hikaye ve masallar sıraya girecek sanırım. Ancak bu dijitalleşmeler, fiziki yani kağıt kitabın sonu anlamına gelmeyecektir kanaatindeyim. Kağıt kitaplar her zaman var olacaklardır.

2- Yazının dijital ortamda var olması kâğıdı ortadan kaldırır mı?

İlk dijitalleşme lafları ortaya atıldığında beklentiler ve tartışmalar fazlaca idi. Öyle ki "Dijital Fırtınadan" bahsediliyor, kısa zamanda basın yayın hayatında kağıdın ortadan kalkacağı ileri sürülüyordu. Ne var ki aradan geçen yıllara rağmen beklenen düzeyde bir dijitalleşme olmadı. Şu anda %5-10 seviyelerinde olan dijitalleşme orta-uzun vadede % 50'ye kadar yükselebildi. Daha fazlası olmaz diyorum. Çünkü kağıt kitabın da kendine göre birçok avantajı var. Okuyucunun vazgeçemeyeceği bir ele alma, kitabı okşama zevki, sıcak temas alışkanlığı vardı, şimdilerde 30-40 yaşındaki okuyucu dijitalinden ziyade fiziki kitaptan okumak ister.

3- Kâğıttan okumayla dijital ortamdan okuma arasındaki fark nedir?

Bu farkı ortaya koyabilmek için nesilleri ve nesiller arasındaki farkları iyice incelemek lazım. İlk okuldan itibaren ömrünün büyük bölümünü kâğıttan okuyarak gelen nesil, herhalde günümüzdeki erken yaşta dijitalle tanışmış kuşaklardan farklı düşünecektir. Çocukluktan bu yana ekranlardan okuyarak gelmekte olan kişiler içinse ekranlardan okumak çok daha doğal olacaktır. Kısaca nesil farkı etkisini gösterecektir.

4- Dijital yazarlık konusunda düşünceleriniz nedir?

Bir yazar için yazma arzusu ve ihtiyacı önce gelir. Yazarlığın kağıdı, daktilosu, bilgisayarını olmaz derim. Alışkanlığına veya kolayına gelen yazma araçlarını kullanır. Ancak yeni ve eski nesil yazarların tercihleri farklı olabilir, genç yazar dijitalle daha yatkındır.

5- Kitabın dijitalleşmesi yeni bir ekonomiyi beraberinde getiriyor mu? Gelecekte nasıl bir yayın sektörü olacak?

Dijital dev şirketlerin, yayın piyasasına yönelik baskıları yoğunlaşarak devam edecektir. Yayın yapmak ve bundan kar elde etmek zorlaşabilecektir. Ama bu sektörün biteceği anlamına gelmez. Mesela kağıttan haritalar, tablolar basan bir yayınevi eski cirolarını yapamayacak, belki seyahat rehberleri gibi şeyler basarak hayatini devam ettirecektir.

6- Wattpad ve benzeri hikâye, roman yazma siteleri hakkında ne düşünüyorsunuz?

Yazarlık pek çok kişi için bir tutku, vazgeçilemez bir heves olduğuna göre böyle siteler olacaktır. Bunların yayın dünyasını etkileyeceğini düşünmüyorum.

7- Wattpad ve benzeri platformları dil, edebiyat ve etik açıdan değerlendirir misiniz?

Mevcut örnekler maalesef kötü ve kalite açısından berbat durumda. Bu durum orta ve uzun vadede iki istikamette ilerleyebilir. Birincisi insanlar değerli zamanlarını kaliteli içerik okumaya ayırmak isteyeceğinden yayınevlerinin önemi, rolü anlaşılır ve pekişir. İkincisi iyi örnekler çoğaldıkça kötü örneklerle talep azalır ve kendi kendine bir eleme- tercih süreci oluşabilir.

8- Eklemek istediğiniz bir şeyler varsa lütfen yazınız.

Gerekli mi bilemem ama zaman içerisinde her şey dijitalleşebilir. Ancak bu durum, bireysel düşünceyi, üretimi ve gelişmeyi olumsuz yönde etkileyebilir. İnsanlar TIKLAMAK suretiyle pek çok şeye ulaşabilirken zamanla bu hal bağımlılık yapar.

O zaman da bu bağımlılıkla mücadele gündeme gelir. Bir diğer önemli hususta dijitalin mevzuat alt yapısının olmamasıdır. Özellikle ülkemizde yayınevlerimiz, korsanın en acımasısını dijitalde yaşayacaklar gibi görünüyor. Haksızlıkları ortadan kaldıracak düzenlemelere ihtiyaç vardır.

(Anonim6)

Röportaj Soruları:

- 1- **Kitabın dijitalleşmesi konusunda ne düşünüyorsunuz?**
Kitapların dijitalleşmesi kaçınılmaz bir süreç gibi görünse de matbaa kitabın yerini hiçbir zaman alamayacağını düşünüyorum.
- 2- **Yazının dijital ortamda var olması kâğıdı ortadan kaldırır mı?**
Yazının dijital ortamda olması çağın ruhunun bir yansıması gerekliliğidir. Kağıt ortadan kalkmayacak fakat daha az kullanılacak.
- 3- **Kâğıttan okumayla dijital ortamdan okuma arasındaki fark nedir?**
Büyük fark var. Tabletler ergonomik olarak tasarlansa da kağıdın yerini tutamaz. Kağıttan okumada göz haricinde dokunma ve koklama gibi duyularda devrede olduğu için matbaa kitabın bir hikayesi, farklı bir yeri oluyor.
- 4- **Dijital yazarlık konusunda düşünceleriniz nedir?**
Dijital yazarlık matbaa yayınlara göre daha kısa ve içeriği daha az yoğun oluyor. Çünkü insanlar yoğun metinlere dijital ortamlarda uzun süre tahammül edemiyor. Bunun için matbaa yayınlara ağırlığını korumaya devam edecek.

5- Kitabın dijitalleşmesi yeni bir ekonomiyi beraberinde getiriyor mu? Gelecekte nasıl bir yayın sektörü olacak?

Yayın sektörünün dönüşmesi kaçınılmaz. E-kitap gelişmeye devam edecek fakat basılı eserler de olacak.

6- Wattpad ve benzeri hikâye, roman yazma siteleri hakkında ne düşünüyor sunuz?

Nitelikli eserler bu tür ortamlarda hayat bulması çok zor. Dijital dünyanın hızı beraberinde yalın ve çabuk ürünleri dayatıyor. Bu da kaliteyi dışlayacağı için edebiyat eserleri matbaa alanda var olmaya devam edecek.

7- Wattpad ve benzeri platformları dil, edebiyat ve etik açıdan değerlendirir misiniz?

Bu tür ortamlarda dil hassasiyeti güçlü olmuyor. Dil hassasiyeti olmadığı zaman düşünce ve sanat gelişemez.

8- Eklemek istediğiniz bir şeyler varsa lütfen yazınız?

Düşünce ve sanat dijital dünyada yansıma şeklinde varolabilir.

(Anonim7)

Röportaj Soruları:

1- Kitabın dijitalleşmesi konusunda ne düşünüyorsunuz?

Yayıncılıkta yeni arayışları gözlemliyoruz ve dijital yayıncılık hepimizin ve bütün dünyanın gündeminde, masamızın üstünde, aklımızın bir köşesinde sürekli

arayışlarımızı taze tutması bakımından 21. yüzyılın yayıncılık alanında en önemli gelişmesi olarak kendine yer buluyor.

Kitap ve yayıncılık sektörü diğer sektörlerde olduğu gibi öyle hızlı değişiyor ki, bunun en güzel örneği e-kitaptır. E-book ya da e-kitap çok hızlı yaygınlaşmaya başladı. Amazon.com'da ilk kez e-book satışı basılı kitap satışını geçti. Sadece ABD değil, İngiltere, Almanya, Çin, Japonya bu konuda çok önemli çalışmalar yapıyorlar. Yeni kuşaklar e-book'u ve onun cihazı olan Kindle'ı çok tuttular. Yeni doğan nesil kitap yerine bu cihazları görünce ciltli, basılı kitaba daha soğuk bakıyor. Tabi bu demek değil ki, normal basılı kitap hemen sönecek ya da azalacak. Ama bu da demek değildir ki, e-book'a olan ilgi de azalacak. Benzer hazırlıklar şu anda ülkemizde de yapılıyor. Burada önemli olan dijital yayıncılığa hazırlıklı olmak. Hukuki ve mali çerçevesinin düzenlenmiş olması çok önemli. Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'na dijital yayıncılık ile ilgili açık ve net hükümler getirilmeli. Dijital yayın dağıtım, satış ve pazarlamasında yayıncılık sektörünün eser sahibi, yayınevi, dağıtım şirketi ve kitapevlerinden oluşan temel dengenin bozulmasını önleyecek ve maddi zarara uğramamasını sağlayacak önlemler alınmalıdır. Yasal düzenleme ve uygulamaları olumsuz yönde etkileyecek tutum, uygulama, sözleşme ve iş modellerinden uzak durulmalıdır. E-kitap organizasyonunda tekelleşmeye dikkat etmek zorundayız. Geleneksel yöntem yazar- yayıncı- dağıtım- kitap- okur biçimindedir. İnternetin hayatımıza girmesiyle birlikte aracıları çok olan işleyişler küçüldü ya da kayboldu. İnternette kitap satın alanlar o ortamı bir kitapçı olarak algılamaya başladı. Yayıncılar internetten kitap satanlar için bir dağıtım şirketine dönüştü. Ve ileriki ya da bu zamanlarda e-kitap satışları yaygınlaşmaya başladığında bu işe yıllardır emek veren yayıncılar tashih ve redaksiyon hizmeti veren birer reklam ajansına dönüştürülmek istenecek. Bu nedenle hak ve içerik yönetimlerini ve e-kitap formatlarını dikkatle oluşturmak gerekiyor. Aksi takdirde yayıncılarımızı ileride zor günler bekliyor. Sadece yayıncılarımızı değil tabi ki dağıtım firmaları, kitapçıları, zincir mağazalar ve yazarlar da bu teknolojiyi yakından takip etmelidir. Doğrusu ülkemizde e-kitap ile ilgili tekelleşmeye yol açacak her türlü teklif ve telkiden uzak durmalıyız.

2- Yazının dijital ortamda var olması kâğıdı ortadan kaldırır mı?

Kalem olduğu müddetçe ve kalem ehli varolduğu müddetçe ortadan kalkacağına inanmıyorum.

3- Kâğıttan okumayla dijital ortamdan okuma arasındaki fark nedir?

En büyük fark kitabın kokusu değil emin olun. Benim gibi kitabın kokusunu seven insanların sayısı oldukça fazla kabul ediyoruz bu durumu. Ama kitapları taşımak için en uygun ortam dijital ortam. Bir e-kitap okuyucu cihaz ile binlerce kitabı rahatlıkla yanımızda taşıyabiliyoruz. Yine de kâğıttan okumanın zevki başka.

4- Dijital yazarlık konusunda düşünceleriniz nedir?

Yeni bir meslek alanı doğuyor diyebiliriz. Çünkü klasik olarak kitabını yayımlatamayan yazarlar e-kitap olarak kitaplarını çeşitli ortamlarda yayımlayabiliyorlar. Fakat burada arz talep meselesi çok önemli. Blok yazarları, gazetelerin internet yazarları gibi bir sektör de oluşuyor. Çok olumlu bakıyorum.

5- Kitabın dijitalleşmesi yeni bir ekonomiyi beraberinde getiriyor mu? Gelecekte nasıl bir yayın sektörü olacak?

Evet, işte en büyük mesele bu. E-kitapların ekonomisi! Ülkemiz için şu anda hiçbir ekonomik değeri yok. Nedeni ise yayımcıların e-kitaptan uzak durmaları. Düşünün ISBN sistemi ülkemizde 1987 yılında başlıyor ve kayıtlı 500 bine yakın kitabımız var. E-kitap olarak yayımlanmış 15-20 bin kitabımız var ve bu kitapların çoğu eski kitaplar. Yayımcılar yeni kitaplarını e-kitap olarak piyasaya sunmuyorlar. Bunun birçok nedeni var! Ekonomik ve hukuki nedenler başta geliyor. Sanıyorum ki ülkemiz yayımcıları bu işe inanmalı ki sektör oluşsun...Sektör diyorum çünkü dijital yayımcılık bir iş alanı olarak düşünülmedikçe yani klasik yayımcılığın bonusu gibi bakılırsa bu iş asla gelişmez. Dijital yayımcılık yeni bir iş alanıdır.

6- Wattpad ve benzeri hikâye, roman yazma siteleri hakkında ne düşünüyorsunuz? Wattpad ve benzeri platformları dil, edebiyat ve etik açıdan değerlendirir misiniz?

Wattpad'in genel olarak ne olduğu hakkında konuşurken ilk önce söylememiz gereken şey yazının farklı sunum ortamlarından biri olduğudur. Genel olarak dijitalleşme ile birlikte düşünülen bir internet sisteminin bir ürünü olarak düşünmemiz gerekiyor “Wattpad”i. Haddizatında olumlu ya da olumsuz yargılarımızın kitapla veya yayıncılıkla ilgili kendi şahsi fikirlerimiz kaynaklı olduğunu görmemiz gerekiyor. Ya genel olarak teknolojik dönüşümleri düşünerek daha derin bir incelemeye girişmeli ya da özel olarak Wattpad'i ve diğer tekil ortamları belli bir demokratikleşme çerçevesinden incelemeliyiz. Aslında bu ikisini birlikte yapmalıyız fakat işin iki alanı da bizde o kadar zayıf ki birlikte düşünmeyi şimdilik bir kenara bırakıyorum. Wattpad için ilk söylenebilecek şey yeni “demokratik” dünyanın bir ürünü olduğudur. Bundan neredeyse 80 yıl önce Walter Benjamin teknolojik dünyanın sanatta yarattığı demokratikleşme imkânlarından bahsetmişti. Sanatta demokratikleşmeye karşı olumlu ya da olumsuz yargılarımız olabilir fakat bu yargılar bizim olguları gözden kaçırmamıza sebep olmamalıdır. Yazı alanının böyle “sahici” denilen yazarların alanından çıkarak bambaşka alanlara açılmasıdır söz konusu olan. Bir metnin yayınlanması için olan bütün süreçleri “bypass” ederek bir kişinin yazdıklarını “başka” bir okur kitlesinin önüne çıkarması benim demokratikleşme dediğim şeydir.

Bu noktada olumlu ya da olumsuz bir yargıda bulunmadığımı söyleyeyim. Bu yenedünyanın okuma ve yazma pratiklerini ilgiyle takip ediyorum. E-kitap da bu konulardan bir tanesini oluşturuyor. “Kitabın kokusunu” tercih edebilir insan ki şahsen ben de bunlardan bir tanesiyim; fakat bu şahsi beğeni ve tercihlerimiz bizi yeni okuma ve yazma ortamlarını görmemizi ve değerlendirmemizi engellememelidir. Wattpad'de yazarlar da orada yazılanları okuyanlar da genel olarak genç nesil. Bu insanlar neyle ilgileniyorlar; neler yazıyorlar; nasıl bir hayal dünyaları ve ufukları var; ben bunları merak ediyorum. Keza matbaa kitaplar için de biraz böyledir bu iş. Bir kitabı okurken yazarın düşünce ufkunu, hayal ufkunu, dünyaya bakışını görürüz; bir yanıyla kendi gözlerinden ve zihninden gördüğü,

bildiği dünyayı anlatır bize. Kitapta da sevdiklerimiz de olur sevmediklerimiz de. Bu metinlerin zamana dirençlerini belirleyen o alımlanmaları ve insan hallerine dokunan yanlarıdır. Bu niçin Wattpad’de de olmasın. Olabilir. Çok daha zordur tabi ki. İsteyen herkesin yazabildiği bir ortamda metin kontrolü ve metnin iyiliğinin ölçütü okurlar olur. Daha çok okunan daha iyidir gibi bir eşitleme söz konusu olur. Hâlbuki bu işin böyle olmadığı aşikârdır. Sadece ‘best-seller’ olmanın ölçüt olduğu bir ortama benzetilebilir burası. İyi metinler muhakkak vardır; fakat onları bulmak çok daha zordur demeye getiriyorum bir yandan. Kitap basımında editör denen kişi metnin iyiliğine ve sağlamlığına karar veren kişidir ve o metinler her zaman çok iyi satmak zorunda değildir. Yayıncılık dünyamızda çok örnekleri vardır bunların. 30-40 yıl önem verilmemiş yazarlar sonrasında best-seller olmuşlardır. Geçenlerde ölüm yıldönümü olan Sabahattin Ali bunun en iyi örneklerinden biridir.

Genel olarak Wattpad’e ilgiyle baktığımı söylemiştim. İyi metinlerin ve iyi yazarların da olabileceğini yukarıda belirttim fakat işleyiş olarak kimliksiz ve tek kriterin okur olduğu bir ortamdır bu. Çok daha interaktif ve yeni bir yazı alanıdır. Bu özellikler de aynı zamanda içinde yaşadığımız internet çağının ve ortamının bir özelliğidir. Buna ister olumlu ister olumsuz yaklaşalım yayıncılıkla, basımla, dağıtımla ilgili bambaşka süreçlerin işlediği bir ortamdır. Öncelikle bunlarla ilgilenmemiz gerekiyor diye düşünüyorum. Ve her türlü değişime ve farklı ortamların farklı kullanımlarına da açıktır internet ortamı. Geçenlerde Twitter ortamında bir kullanıcının, 140 karakter kotası olan bu ortamı bambaşka bir amaçla Cervantes’in “Don Quixote” romanının tamamını yazmak için kullandığına şahit olduk. Toplamda 29 binden daha fazla tweet atmış bu kullanıcı. Edebiyatın yeni ortamlarda değişik kullanımına bir örnek daha. Wattpad gibi bu yeni mecraların nasıl bir şey oldukları ve yaratacakları değişim ve dönüşümleri internet ile birlikte düşünmek gerekiyor.

“Kötü metinlerden iyi metne gidilir mi?” sorunuza gelince cevabım “Elbette!” olacaktır. Bu sadece Wattpad metinleri için değil bütün metinler ve kitaplar için geçerlidir. Zira önünde sonunda yazma işi bir iştir ve her iş gibi bir uğraşı ve çaba gerektirir. Hiç kimse bu dünyaya marangoz, yayıncı ya da işçi olarak gelmediği gibi bir yazar ya da şair de dünyaya öyle doğmaz. Bazı insanların dile ya da

gözlemlemeye dair daha fazla istidatları olabilir fakat bunlar ham halde çok da bir şeye tekabül etmezler. Her iş gibi yazarlık da eğitim gerektirir. Yazarların ellerindeki araçlar da en temelde kelimeler ve dil olduğu için bunları hayal dünyaları, örgüleri ve düşünceleriyle bileştirebilmeleri ve buluşturabilmeleri için kendilerini eğitmeleri gerekmektedir. İsmet Özel ve Ataoğl Behramoğlu'nun mektuplaşmalarında Ataoğl Behramoğlu İsmet Özel için “Şiiri laboratuvar ortamında işler.” der; İlhan Berk sabah saat 7’de masasının başına oturarak şiir çalışır; bazı yazarlar sözlüklerle boğuşur vs. Şairler şiirlerinde ışık gördükleri gençleri yazmaya devam etmeleri için teşvik ederler zira yazmanın kendisi bir eğitimidir. Yazarak kendilerini geliştirirler yazarlar. Bu Wattpad ortamı için de geçerlidir. En azından bir olasılık olarak. Zira yukarıda da söylediğim gibi sadece okurun kriter olduğu bir yerde kişinin kendisiyle yalnız kalması, çalışması zordur. Neler olacağını söylemek şimdiden zor. Wattpad’in çok okuyucusu olduğunu görebiliyoruz; bu sene CNR Kitap Fuarı’nda da gördük bunu. Wattpad yazarları olup da kitaplarını çeşitli yayınevlerinden bastıran kişiler için uzun imza kuyrukları oluştu fuarda. Metinlerin kalitesiyle ilgili şüphelerimiz ya da olumsuz görüşlerimiz olabilir en azından sadece bu okur oranları bile çok daha genel olarak ele alınmayı gerektiriyor gibi geliyor bana.

Yazmak söz konusu olduğu zaman en sevdiğim sözlerden biri olan Rilke’nin “Genç Bir Şaire Mektuplar” kitabında genç şaire söylediği sözle bitireyim o zaman: “Yazmadan duramıyorsanız yazınız.” Bu söz herkes için geçerlidir.